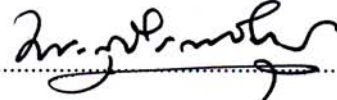

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระสุธีธรรมมานูวัตร)

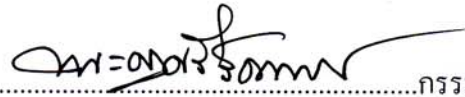
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์.....

ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

กรรมการ

(พระครูศรีรัตนากร, ดร.)

กรรมการ

(พระครูพิศาลสรกิจ, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร. วันชัย พลเมืองดี)

กรรมการ

(ผศ.ดร. วิโรจน์ อินทนนท์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูศรีรัตนากร, ดร. ประธานกรรมการ

พระครูพิศาลสรกิจ, ดร. กรรมการ

ผศ.ดร. วันชัย พลเมืองดี กรรมการ

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพึ่งตนเอง:
กรณีศึกษากลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส

AN APPLICATION OF BUDDHADHAMMA FOR SELF-RELIANCE:
A CASE STUDY OF MAESAISACCA SAVINGS GROUP

พระครูพิศาลธรรมรักจิต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพึ่งตนเอง:
กรณีศึกษากลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส

พระครูพิศาลธรรมรักขิต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**An Application of Buddhadhamma for Self-reliance:
A Case study of Maesaisacca Savings Group**

Phrakrupisaldhammarakkhit (Dhammarakkhito)

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)**

**Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011**

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา

.....

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์.....ประธานกรรมการ

( )

.....กรรมการ

(พระครูศรีรัตนากร, ดร.)

.....กรรมการ

(พระครูพิศาลสรกิจ, ดร.)

.....กรรมการ

(ผศ.ดร.วันชัย พลเมืองดี)

.....กรรมการ

( )

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูศรีรัตนากร,ดร. ประธานกรรมการ

พระครูพิศาลสรกิจ,ดร. กรรมการ

ผศ.ดร.วันชัย พลเมืองดี กรรมการ

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพึ่งตนเอง : กรณีศึกษา
กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส
- ผู้วิจัย** : พระครูพิศาลธรรมรักษิต
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระครูศรีรัตนากร, ดร. ป.ธ.๖, พธ.บ.(English),
B.A. (Buddhist Studies), M.A. (Philosophy),
M.A.(English), Ph.D. (Pali&Buddhist Studies)
  - : พระครูพิศาลสรกิจ, ดร. พธ.บ.(รัฐศาสตร์),
M.A.(Buddhist Studies). M.Phil.(Buddhist Studies),
Ph.D.(Buddhist Studies).
  - : ผศ.ดร.วันชัย พลเมืองดี พธ.บ.(ศาสนา),
M.A.(Buddhist Studies), Ph.D.(Buddhist Studies).
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๗ เมษายน ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพึ่งตนเอง : กรณีศึกษากลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส เป็นงานวิทยานิพนธ์ที่มีจุดมุ่งหมาย ๓ ประการ ได้แก่ (๑) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดกระบวนการประยุกต์หลักพุทธธรรมใช้ในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส และ (๓) เพื่อศึกษา ปัจจัย และเงื่อนไขของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส

ซึ่ง การวิจัยได้พบว่า หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ ความสันโดษ คือ ความพอใจในสิ่งที่มี ตนได้ ตนเป็น ตรงกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง ความพอเพียง หรือ เศรษฐกิจพอเพียง ความรู้จักประมาณตน คือ พุทธธรรมที่รู้ตัวตน รู้สถานภาพ รู้ฐานะตนเอง แล้ว บริหารเศรษฐกิจตนเองได้อย่างเหมาะสม และ หลักธรรมทางสายกลาง คือ มรรคมีองค์ ๘ ก็คือ การพอดี ไม่สุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่ง ไม่แสวงหาทรัพย์จนไม่มีเวลาหยุด และการตระหนี่ในทรัพย์ที่ตนหามาได้ จนขึ้นไม่ใช้จ่ายอะไรเลย ทางที่ดี คือ ความพอดี ตรงกลาง เรียกว่าทางสายกลาง

ในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ของพระราชวิริยาภรณ์ บ้านแม่ใสก็เป็นบทบาทหนึ่ง ของพระสงฆ์โดยได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และปฏิบัติ ได้อย่างเห็นเป็น รูปธรรม ได้แก่ หลักธรรม อธิปไตย ๔ คือ หลักไปสู่ความสำเร็จ ๔ ประการ ได้แก่ (๑) ฉันทะ คือ ความพอใจ (๒) วิริยะ คือความพากเพียร (๓) จิตตะ คือความตั้งใจแน่วแน่น และ (๔) วิมังสา คือ การพินิจ พิจารณา ไคร่ครวญ เป็นต้น นอกจากนั้นยังหลักธรรมอื่นๆ อีกมากมายเช่น ทิฐุธรรมมีกัตตะ ประโยชน์ ๔ หลักโภคอาทิยะ ๕ และ อริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งการประยุกต์หลักธรรมดังกล่าวทำให้เกิดผลประโยชน์ ๔ ด้าน ที่ครอบคลุมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ด้านการผลิต การบริโภค การกระจาย ผลผลิต และ ด้านการจัดสรร ซึ่งกระบวนการและหลายวิธีการในการปฏิบัติพุทธธรรมทำให้เกิด ความสงบสุข

ในงานวิจัยนี้ ชุมชนบ้านแม่ใสประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม ประการหนึ่งก็คือ การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส ทำให้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน บ้านแม่ใส อยู่ร่วมกันด้วยความ สามัคคี เห็นอกเห็นใจกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซื่อสัตย์ สุจริต และเป็นสุข

Thesis Title : An Application of Buddhhadhamma for Self-reliance:
A Case study of Maesaisacca Savings Group

Researcher : Phrakrupisaldhammarakkhit (Dhammarakkhitto)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakrusirattanakon, Pali XI, B.A.(English), B.A.(Pali&Buddhist Studies),
M.A.(Philosophy), M.A.(English), Ph.D.(Pali&Buddhist Studies)

: Phrakrupisalsorakicca, B.A.(Political Science), M.A.(Buddhist Studies),
M.Phil. (Buddhist Studies), Ph.D.(Buddhist Studies).

: Asst.Prof.Dr. Wanchai Pholmaungdee, B.A. (Religions),
M.A.(Buddhist Studies), Ph.D.(Buddhist Studies).

Date of Graduation : April 7, 2012

ABSTRACT

An Application of Buddhhadhamma in Self-reliance: A Case study of MaesaiSacca Saving Group. The study aims to (1) study Buddhhadhamma principle on self-reliance according to sustainable economy concept (2) study the application process in Maesaisacca Saving group and (3) study factors and conditions of the Maesaisacca Saving group. The findings reveal that the Buddhhadhamma principle which upholds the sustainable economy is Santutthi or contentment. It is a contentment of one's possession, what one gains and what one be. This is accorded with the His Majesty the King's speech on sustainability or sustainable economy. It is a moderation leading one to know one's self and status, enabling one to appropriately manage one own economy. Another Buddhist principle is the Middle Path, the Noble Eightfold Path which gives much emphasis on moderation without being in either extremist way. In seeking for one's wealth, one does not use entire effort without stopping and in spending wealth, one is not miserly. The best way is moderation and middle way.

An establishment of the Maesaisacca Saving Group headed by Venerable Phrarajviriyapon is one of the Sangha's role in applying the Buddhist principles in a practical way. The Buddhist principles are Four Iddhipada (path of accomplishment); (1) Chanda (aspiration), (2) Viriya (exertion), (3) Citta (thoughtfulness), and (4) Vimansa (reasoning). Besides, there are several other principles such as Four Ditthadhamikattha (temporal welfare), Five Bhoga-adiya (uses of possessions), and Noble Eightfold Path. To apply the mentioned principles give rise to four advantages covering economy; production, consumption, distribution, and appropriation. The processes and practices in the Buddhadhamma are conducive to peace and happiness.

The finding also indicates successful life of Maesaisacca community in following Buddhadhamma principles on account of establishment of Maesaisacca Saving Group which leads Maesaisacca community to live together with unity, commiseration, helpful, honesty and happiness

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยลงได้ด้วยดีกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณ พระราชวิริยภรณ์ พระครูโสภิตจิริยากร และคณะอาจารย์ที่ปรึกษาคือพระครูศรีรัตนากร พระครูพิศาลสรกิจ ผู้ได้กรุณาให้คำแนะนำมาโดยตลอดเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.วันชัย พลเมืองดี ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องได้กรุณาตรวจสอบและแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดให้ถูกต้องยิ่งขึ้นที่ขาดไม่ได้ คือ พร้อมทั้งเจริญพรขอบคุณ คณะกรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส ผู้วิจัยขอขอบพระคุณและอนุโมทนาขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของท่านดังกล่าวมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณและขอบคุณคณะครู-อาจารย์ทุกท่านที่ถ่ายทอดสรรพวิชาอันเป็นบ่อเกิดแห่งองค์ความรู้และมีเมตตาธรรมต่อความไม่รู้ของข้าพเจ้าอย่างเข้าใจและอดทนขอกราบขอบพระคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกท่านที่คอยเป็นกัลยาณมิตรคอยแนะนำและช่วยเหลือในทุกๆด้านของกุศลผลบุญในความเมตตากรุณาห่วงใยเอื้ออาทรของทุกท่านจงคลบ้นดาลให้ทุกท่านมีความสุขกายสุขใจและสมปรารถนาหลุดพ้นจากบ่วงกรรมมีดวงตาเห็นธรรมและเข้าถึงพระนิพพานทุกท่านทุกคน

ขอกราบขอบพระคุณพระอุปัชฌาย์อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการศึกษาทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ความสามารถศึกษาค้นคว้าจัดทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ด้วยดีส่วนดีของวิทยานิพนธ์นี้ขอมอบให้บิดามารดาผู้ให้กำเนิดรูปกายและช่วยอบรมเลี้ยงดูผู้วิจัยมาในช่วงปฐมวัยตลอดจนผู้มีพระคุณทุกคนทุกท่าน

อนึ่ง ขอขอบคุณ ขอบใจพระนิสิตร่วมรุ่นทุกๆ ท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ส่งเสริมเกื้อกูลให้ข้าพเจ้าได้เดินทางมาถึง ณ จุดนี้

หากมีความบกพร่องใดๆที่เกิดขึ้นในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขออภัยและหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าประโยชน์ใดๆขอประโยชน์นั้นจงสำเร็จแก่ผู้อ่านทุกท่านในการที่จะนำไปใช้ในชีวิตและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าต่อไป

พระครูพิศาลธรรมรักขิต (ธมฺมขิตฺโต)

๗ เมษายน ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
อธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ คำจำกัดความ	๔
๑.๖ ทบทวน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
บทที่ ๒ ความหมาย และแนวคิดการพึ่งตนเองตามหลักพุทธธรรม	๑๑
๒.๑ ความหมายและ แนวคิดการพึ่งตนเองตามหลักพุทธธรรม	๑๑
๒.๑.๑ ความหมายของการพึ่งตนเอง ตามหลักพุทธธรรม	๑๑
๒.๑.๒ แนวคิดของนักปราชญ์ศาสนาในความหมายของ พึ่งตนเอง	๑๓
๒.๑.๓ ประโยชน์ของการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการพึ่งตนเอง	๑๕
๒.๒ ความสำคัญของการพึ่งตนเอง	๑๗
๒.๒.๑ การพึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจ	๑๗
๒.๒.๒ การพึ่งตนเองด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต	๑๘
๒.๓ วิธีพึ่งตนเองตามหลักพุทธธรรม	๑๕
๒.๓.๑ พึ่งตนเองตามกฎแห่งกรรม	๑๕

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๓.๒ พึ่งตนเองด้วยประกอบคุณความดี	๒๐
๒.๓.๓ พึ่งพึ่งตนเองด้วยการยกระดับชีวิตให้สูงขึ้น	๒๐
๒.๓.๔ พึ่งตนเองโดยไม่พึ่งวิธีบวงสรวง	๒๐
๒.๓.๕ การพึ่งตนเองด้วยหลักศรัทธา	๒๑
๒.๔ พุทธธรรมที่ส่งเสริมการพึ่งตนเอง	๒๑
๒.๔.๑ นาดกณธรรม	๒๑
๒.๔.๒ หลักอริยทรัพย์	๒๕
๒.๔.๓ ธรรมเป็นเหตุให้สมหวัง	๓๑
๒.๔.๔ ผู้ไม่มีที่พึ่งเป็นทุกข้ออย่างไร	๓๑
๒.๕ ธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพึ่งตนเอง	๓๒
๒.๖ สรุป	๓๓
บทที่ ๓ แนวคิด กระบวนการ ปัจจัย และเงื่อนไขของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส	๓๔
๓.๑ ประวัติพระราชวริยาภรณ์	๓๔
๓.๑.๑ ประวัติส่วนตัว	๓๔
๓.๑.๒ บรรพชาอุปสมบท	๓๔
๓.๑.๓ การศึกษา	๓๔
๓.๑.๔ ตำแหน่งหน้าที่	๓๕
๓.๒ แนวคิด กระบวนการ ปัจจัยและ เงื่อนไข การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์	๓๕
๓.๓ ชุมชนบ้านแม่ใส	๓๗
๓.๓.๑ ประวัติการตั้งถิ่นฐานชุมชนบ้านแม่ใส	๓๗
๓.๓.๒ อาณาเขต	๓๗
๓.๓.๓ สภาพพื้นที่ทั่วไป	๓๘
๓.๓.๔ การปกครอง	๓๘
๓.๓.๕ ลักษณะของประชากร / วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน	๓๘
๓.๔ ความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส	๓๕
๓.๕ แนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส	๔๒

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๕.๑ แนวคิดการร่วมกลุ่ม	๔๒
๓.๕.๒ แนวคิดในการแก้ไขปัญหา	๔๒
๓.๕.๓ แนวความคิดในการรู้คุณค่าของเงินออม	๔๓
๓.๕.๔ แนวความคิดในการลดต้นทุนในการครองชีพ	๔๓
๓.๖ หลักการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ไผ่	๔๓
๓.๖.๑ รักและหวงแหนในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน	๔๓
๓.๖.๒ การพึ่งตนเอง	๔๓
๓.๖.๓ ซื่อสัตย์	๔๔
๓.๖.๔ เสียสละ	๔๔
๓.๖.๕ รับผิดชอบ	๔๔
๓.๖.๖ เห็นอกเห็นใจกัน	๔๔
๓.๖.๗ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน	๔๕
๓.๗ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ไผ่	๔๕
๓.๘ กิจกรรมของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ไผ่	๔๕
๓.๘.๑ กิจกรรมการออม	๔๕
๓.๘.๒ กิจกรรมให้เงินกู้	๔๖
๓.๘.๓ กิจกรรมปันผลกำไร	๔๖
๓.๘.๔ กิจกรรมเพื่องานสาธารณประโยชน์	๔๖
๓.๙ การบริหารจัดการ	๔๖
๓.๙.๑ กลุ่มคณะกรรมการบริหาร	๔๖
๓.๙.๒ กรรมการบริหารรายบุคคล	๔๗
๓.๙.๓ คณะกรรมการที่ปรึกษา	๔๗
๓.๑๐ ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ไผ่ประสบผลสำเร็จ	๔๕
๓.๑๐.๑ โครงสร้างทางสังคมแบบแนวราบ	๔๕
๓.๑๐.๒ ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง	๔๕
๓.๑๐.๓ ค่านิยมทางศาสนา	๔๕
๓.๑๐.๔ กระบวนการเรียนรู้	๕๐

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๑๐.๕ ภาวะผู้นำ	๕๐
๓.๑๐.๖ ระบบความสัมพันธ์เชิงสังคม	๕๐
๓.๑๐.๗ กลไกที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์	๕๐
๓.๑๐.๘ การสร้างความรู้สึกรับผิดชอบ	๕๐
๓.๑๐.๙ การสร้างคุณธรรมพึ่งตนเอง	๕๑
๓.๑๐.๑๐ ความรับผิดชอบ	๕๑
๓.๑๑ การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ไผ่ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน	๕๑
บทที่ ๔ วิเคราะห์การประยุกต์หลักพุทธของลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ไผ่	๕๓
๔.๑ การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพึ่งตนเอง	๕๓
๔.๒ การประยุกต์หลักธรรมตามหลักนาถกรรมธรรม	๕๓
๔.๒.๑ ศีล	๕๔
๔.๒.๒ พาหุสัจจะ	๕๕
๔.๒.๓ กัลยาณมิตตตา	๕๕
๔.๒.๔ โสวัจัสสตา	๕๖
๔.๒.๕ กิงกรณียสุ ทักขตา	๕๗
๔.๒.๖ รัมมกามตา	๕๘
๔.๒.๗ วิริยะ	๕๘
๔.๒.๘ ตัน โคษ	๕๘
๔.๒.๙ สติ	๕๙
๔.๒.๑๐ ปัญญา	๕๙
๔.๓ วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔	๕๙
๔.๓.๑ ฉันทะ	๕๙
๔.๓.๒ วิริยะ	๕๙
๔.๓.๓ จิตตะ	๖๐
๔.๓.๔ วิมังสา	๖๐

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๔.๔ วิเคราะห์การประยุกต์หลักหลักทฤษฎีภูมิคุ้มกัน ๔	๖๐
๔.๔.๑ อุดมฐานสัมปทา	๖๐
๔.๔.๒ อารักขสัมปทา	๖๑
๔.๔.๓ กัลป์ยามมิตตา	๖๑
๔.๔.๔ สัมมชิวิตา	๖๑
๔.๕ วิเคราะห์การประยุกต์หลักหลักโศคาพิยะ ๕	๖๑
๔.๕.๑ ใช้จ่ายทรัพย์เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว	๖๑
๔.๕.๒ บำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมกิจการงาน	๖๒
๔.๕.๓ ใช้ป้องกันภัยอันตราย	๖๒
๔.๕.๔ ทำพละ ๕ อย่าง	๖๒
๔.๕.๕ อุปถัมภ์สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติดี	๖๒
๔.๖ วิเคราะห์การประยุกต์หลักหมวดสังคหวัตถุธรรม ๔	๖๒
๔.๖.๑ การนำหลักทาน	๖๓
๔.๖.๒ การนำหลักปิยวาจา	๖๓
๔.๖.๓ การนำหลักอิตถจริยา	๖๔
๔.๖.๔ การนำหลักสมานัตตา	๖๔
๔.๗ วิเคราะห์การประยุกต์หลักพุทธธรรมหมวดกรรมปกิณกะทั่วไป	๖๔
๔.๗.๑ ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง	๖๔
๔.๗.๒ กำนันยมนาทางศาสนา	๖๕
๔.๗.๓ ภาวะผู้นำ	๖๕
๔.๗.๔ การสร้างคุณธรรมพึ่งตนเอง	๖๕
๔.๗.๕ ความรับผิดชอบ	๖๕
๔.๘ สรุป	๖๖
บทที่ ๕	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๖๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๖๘
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๗๐

คำชี้แจงการใช้อักษรชื่อย่อคัมภีร์

ก. คำย่อชื่อพระไตรปิฎก

คัมภีร์ที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงสำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช๒๕๓๕ โดยกล่าวถึงแหล่งที่มาเล่ม / ชื่อ / หน้าคือเลขตัวหน้าเป็นเลขเล่มเลขตัวกลางเป็นเลขข้อเลขตัวหลังเป็นเลขหน้าเช่นวิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๕๔๐/๖๖๗ = วินัยปิฎกมหาวิภังค์(ภาษาไทย) พระไตรปิฎกเล่มที่๑ข้อที่๕๕๐หน้า๖๖๗

ส่วนคัมภีร์อรรถกถาใช้อรรถกถาภาษาไทยฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยกล่าวถึงชื่อคัมภีร์ลำดับเล่ม/หน้าอาทิเช่น ม.ม.อ. (ไทย) ๕๗ / ๒๐๐ หมายถึง มัชฌิมนิกายปัญจสุทนิมุลปิณณาสกั้อรรถกถาเล่มที่๕๗หน้า๒๐๐

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(บาลี)	=	สุตตฺตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคฺคปาฬิ	(ภาษาบาลี)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(บาลี)	=	สุตตฺตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวคฺคปาฬิ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกววรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มุลปิณณาสกั	(ภาษาไทย)
อ.จ.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตฺตรนิกาย	ติกนินบาต	(ภาษาไทย)
อ.จ.ตฺตูก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตฺตรนิกาย	จตฺตูกนินบาต	(ภาษาไทย)
อ.ป.ญจก.	(บาลี)	=	สุตตฺตปิฎก	อังกุตฺตรนิกาย	ปญจกนินปาตปาฬิ	(ภาษาบาลี)
อ.ป.ญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตฺตรนิกาย	ปัญจกนินบาต	(ภาษาไทย)
อ.อ.ญฺฐก.	(บาลี)	=	สุตตฺตปิฎก	อังกุตฺตรนิกาย	อญฺฐกนินปาตปาฬิ	(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.จู	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จูพนินเทส	(ภาษาไทย)

ข. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้คัมภีร์อรรถกถาพระไตรปิฎก ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย จัดพิมพ์
 เนื่องในวโรกาสครบ ๒๐๐ ปี แห่งพระราชวงศ์จักรี กรุงรัตนโกสินทร์ พิมพ์ครั้งที่ ๔ พ.ศ.
 ๒๕๔๓ ระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม / หน้า เช่น ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๔/๓๐ หมายถึง ขุททกนิกาย
 ชัมมปทัฏฐกถาเล่ม ๔ หน้า ๓๐ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ม.ม.อ.	(ไทย) = มัชฌิมนิกาย	ปปัญจสูทนี	มูลปิณธาสกัอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ม.ม.อ.	(ไทย) = มัชฌิมนิกาย	ปปัญจสูทนี	มัชฌิมปิณธาสกัอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ขุ.อ.	(ไทย) = ขุททกนิกาย	ปรมัตถโชติกา	ขุททกปาฐอรรถกถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมไทย พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันหลักของชาติ คือ สถาบันพระพุทธศาสนา ซึ่งได้รับการยอมรับและศรัทธาจากชาวบ้านมาตลอด ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน หากมองย้อนกลับไปในอดีตจะพบว่าชาวบ้าน เมื่อประสบปัญหาหรือเกิดทุกข์ร้อน ใด ๆ ไม่ว่าจะ เป็นทางกายหรือจิตใจ ก็จะพากันไปวัด ไปพบพระสงฆ์เพื่อปรึกษาและระบายความทุกข์ ดูเหมือนว่าพระสงฆ์จะสามารถแก้ไข้ปัญหาทุกข์ร้อนของพวกเขาได้ทุกอย่าง^๑ ฉะนั้น วัดและพระสงฆ์ในอดีต จึงมีบทบาทมาก พระสงฆ์เป็นทั้งครู สอนหนังสือ สอนศีลธรรม สอนศิลปะ สอนวิชาชีพ ให้กับลูกหลานของชาวบ้าน เป็นทั้งหมอดูรักษาชาวบ้านที่เจ็บไข้ไม่สบาย ชาวบ้านเมื่อมีใครเกิดล้มป่วย บรรดาญาติ ๆ ก็จะพาไปวัด เพื่อให้พระสงฆ์ช่วยเยียวยารักษา เป็นทั้งนักสังคมสงเคราะห์ ช่วยเหลือชาวบ้าน ที่ได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อนต่าง ๆ เช่น คนชราและเด็กกำพร้าที่ไม่มีคนเลี้ยงดู หรือคนที่ถูกน้ำท่วม ไฟไหม้บ้าน เป็นต้น เป็นทั้งผู้พิพากษาตัดสินคดีและประนีประนอมความให้กับชาวบ้านที่เกิดกรณีพิพาทกัน เป็นทั้งจิตแพทย์ที่ช่วยแก้ไข้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต ให้กับชาวบ้าน^๒ นอกจากนั้นพระสงฆ์ยังเป็นเหมือนนักวิชาการเกษตรและพัฒนากร ที่คอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช วิธีการเลี้ยงสัตว์และฝึกวิชาชีพต่าง ๆ ให้กับชาวบ้านปัญหาเศรษฐกิจยังเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่นๆ ตามมาอย่างปัญหาสังคม เป็นลูกโซ่ไปอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมามีปัญหาทำให้สังคมอ่อนแอ เนื่องจากการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน ไม่สมดุล มัวแต่มุ่งที่จะสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ คือการแข่งขันทางด้านวัตถุนิยม แต่ไม่ได้คิดกระบวนการเรียนรู้ให้กับสังคมไทยที่อุดมไปด้วยการผลิต และบริโภค โดยขาด “ปัญญา” ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นแบบแยกส่วนใช้ “เงิน” เป็นเป้าหมาย โดยไม่คาดว่าจะเกิดปัญหาหรือความทุกข์^๓ ประกอบกับสังคมไทยมีความโลภ หิวกระหายอย่างไม่รู้จักพอ ดังพุทธภาษิตที่ว่า

---

^๑บุญทิพย์ สิริธรรังศรี. “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมให้ประชาชนดูแลตนเอง”, ใบลาน. ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ (ธันวาคม ๒๕๓๓) : หน้า ๓๖.

^๒คุณหญิง โสมร สัมพันธ์นทรประภา, การบริหารทางจิตสำหรับเด็กวัยรุ่น, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๘ – ๒๙.

^๓สุเมธ ดันดิเวชกุล, เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓๔.

“นตฺถิตถฺหา สฺมา นทฺถิ” แม่น้ำเสมอด้วยตมหาไม่มี เพราะว่ามีน้ำนั้นบางครั้งบางเวลา ยังเต็มได้แต่ความต้องการของมนุษย์ไม่มีวันเต็ม^๔

ปัญหาเศรษฐกิจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ทรงชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ความพอเพียงของพระองค์หมายถึง ความพอประมาณ คือ การผลิต และการบริโภคต้องประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ และไม่ตระหนี่เกินไป ให้พอเหมาะพอดี มีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเพื่อให้มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ สามารถวิเคราะห์ผลกระทบและเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างรอบด้านและระมัดระวัง ซึ่งในขณะเดียวกันก็ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติที่มีความสำนึกในคุณธรรม ไม่แสวงหาความสุข โดยวิธีเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญาเพื่อให้สมดุล และพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ดังพระราชดำรัสพระราชทานแก่พสกนิกรที่เข้าเฝ้า ฯ ปี ๒๕๑๗ ตอนหนึ่งว่า “คำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเอง คนเราพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็เป็นสุข.....” พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนา บนหลักแนวคิดพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน พอใช้ของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ การดำเนินถึงการมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาทระหนกถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชา และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต

จะเห็นได้ว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ ดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นสาวกผู้สืบทอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จึงควรมีภาระมีธุระในการที่จะนำหลักธรรม ส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะพระสงฆ์เป็นบุคคลที่เป็นที่พึ่งทางจิตใจ ที่พึ่งในการแก้ไขปัญหา เช่น บทบาทของพระสงฆ์ ตั้งแต่ในอดีต โดยภาพรวมแล้ว พระสงฆ์ยังมีประโยชน์ต่อสังคมไทย อย่างอนอกน้นต์ โดยเฉพาะการเผยแผ่อบรมศีลธรรม จริยธรรม การจัดการศึกษา และการสงเคราะห์ประชาชน ซึ่งเมื่อศึกษาให้ลึกลงไป ในส่วนของการส่งเสริมการเกษตรพึ่งตนเอง อันเป็นการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดีขึ้น จะพบว่า ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันพระสงฆ์ได้เข้ามาช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านอยู่มาก

^๔พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๒๖.

ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลในการพัฒนา ชุมชนในชนบท วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชนอยู่ พระสงฆ์หลายรูปได้พยายามรื้อฟื้นและแสวงหาบทบาทในการเป็นผู้นำชาวบ้าน ในยุคที่ภาวะทางสังคม และเศรษฐกิจอยู่ในขั้นวิกฤตนี้ขึ้นมาใหม่ โดยพยายามมองปัญหาสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีความสลับซับซ้อนขึ้นให้ชัดเจน และตรงจุดพยายามค้นหาแก่นของพุทธธรรม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับกาลสมัย แล้วนำมาเป็นหลักในการแก้ปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและชุมชนให้ดีขึ้น ดังเช่น หมู่บ้านต่างๆ ในชนบทของไทยยุคพัฒนา ที่ชาวบ้านตกอยู่ในสภาพที่อดอยาก ยากจน หนี้สินมากล้น ปลูกข้าวแต่ไม่มีข้าวกิน ปลูกพืชก็ขายไม่ได้ราคา เลี้ยงสัตว์ก็ถูกโรคระบาด ชีวิตดำ หลงใหลในอบายมุข ไม่ใส่ใจในเรื่องสุขภาพอนามัยทั้งของตนเองและบุตรหลาน เด็กๆ ขาดการดูแลเอาใจใส่ตัวหอมเหลือง เพราะขาดสารอาหาร เหล่านี้เป็นปัญหาของชาวบ้านที่พระสงฆ์ควรเข้าไปมีส่วนในการใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาดังกล่าว

พระราชวริยาภรณ์ เป็นพระสงฆ์นักพัฒนา ที่พยายามทำหน้าที่ของพระสงฆ์ครบถ้วน และถูกต้อง คือ ประพฤติตามทั้งธรรมและวินัย ถือว่าเป็นปัจจัย และเงื่อนไขที่สำคัญในการ พัฒนาชุมชนในช่วง ๓๐ ปีมานี้ ได้ทำกิจกรรมที่ค่อนข้างหลากหลาย เช่น การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโภชนาการ การทำสวนสมุนไพรเพื่อการศึกษายาสำหรับชุมชน การตั้งธนาคารข้าว สำหรับผู้ขาดแคลน การจัดตั้งธนาคาร โค กระบือ เพื่ออนุรักษ์สัตว์ การทำเกษตรเพื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และหมู่บ้าน การทำโครงการเลี้ยงโคนมเพื่อสุขภาพเด็กเล็ก การตั้งสถานพยาบาลเพื่อชุมชน การตั้งนิคมเกษตรชาวพุทธจะเห็นได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ท่านทำก็เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านทั้งนั้น ปัจจุบันแม้อายุท่านค่อนข้างมาก แต่ก็ยังไม่หยุดงานด้านการพัฒนา ท่านได้ร่วมมือกับเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคเหนือ ในการเผยแพร่แนวคิดการพึ่งตนเอง และพึ่งพากันเองตามวิถีพุทธ และแนวทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยการชักชวนชาวบ้าน ทั้งในหมู่บ้านของท่านและหมู่บ้านต่างๆ ในเขตจังหวัดพะเยา และจังหวัดใกล้เคียง ให้ลดละเลิกอบายมุข หันมาใช้โครงการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ให้อดทน อดออม ขยัน พยายามทำเพื่อให้ตนมีกินมีใช้ และรู้จักประมาณตนเอง

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของพระราชวริยาภรณ์ ในการนำชุมชนเพื่อการก่อตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและยากจน เพื่อยกสถานภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีกิน พอเพียง ทำให้ชุมชนบ้านแม่ใสมีความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยปัจจัย และเงื่อนไขในกลุ่มองค์กร เช่น กลุ่มสัจจะ และศรัทธาที่ชุมชนมีต่อพระราชวริยาภรณ์

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการพึ่งตนเองของพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อศึกษาแนวคิด กระบวนการ ปัจจัย และเงื่อนไขของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส
๓. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้พุทธธรรมของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก ในเรื่องที่จะนำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านแม่ใส ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งมีกิจกรรมออมทรัพย์ เพื่อปล่อยกู้ให้กับสมาชิก และมีการจัดสวัสดิการ รวมถึงเงินปันผลให้แก่สมาชิก เพื่อใช้ในการลงทุนเป็นกองทุนหมุนเวียนในชุมชนบ้านแม่ใส

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. วิธีการพึ่งตนเองโดยหลักพุทธธรรมประยุกต์ในการดำเนินชีวิตที่ดีได้อย่างไร
๒. บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะอย่างไร
๓. บทบาทของพระราชวริยาภรณ์ในการส่งเสริมการพึ่งตนเองมีลักษณะอย่างไร
๔. การตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์มีกระบวนการและวิธีการดำเนินการอย่างไร

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

บทบาทพระสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการที่จะเกื้อกูลให้ความอุปถัมภ์หรือการสนองตอบในหน้าที่ที่พระสงฆ์ได้ปฏิบัติต่อสังคม ชุมชน

ชุมชนบ้านแม่ใส หมายถึง เขตพื้นที่ชุมชนบ้านแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ที่มีความคุ้นเคยกัน และมีการติดต่อระหว่างกัน โดยลักษณะหลายประการเหมือนกับลักษณะสังคม แต่มีขนาดเล็กกว่า และมีความสนใจร่วมกัน

พึ่งตนเอง หมายถึง สังคมที่มีการจัดระบบเพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินการตอบสนองความต้องการของตนเอง ด้วยวิธีการช่วยเหลือตนเอง มีการร่วมมือกับคนอื่นที่อยู่สถาน

เดียวกัน ทั้งนี้การพึ่งตนเองที่แท้จริงกลุ่มชนต้องมีอิสระในการตั้งเป้าหมาย และมีอิสระในการดำเนินการ ให้บรรลุเป้าหมายโดยอาศัยความพยายามและกำลังของตนเอง

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หมายถึง การรวมกลุ่มในการใช้หลักธรรมข้อสัจจะ เป็นชื่อ กองทุนการออมทรัพย์ เพื่อวัตถุประสงค์ในการอดออม และแบ่งปันให้กู้เพื่อใช้ในกิจการจำเป็นเมื่อยามขาดแคลน โดยมีคณะกรรมการโดยในชุมชนนั้นเป็นกรรมการในการตัดสินใจ และวางกฎระเบียบต่างๆ ของชุมชนบ้านแม่ใส

ประยุกต์ หมายถึง การนำหลักพุทธธรรมไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ให้เกิดเป็นรูปธรรมในด้านต่างๆ โดยมีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่พอเหมาะแก่การดำเนินชีวิตที่พอดี ไม่ใช่จ่ายเกินตัว สรุ่ยสร่าย ใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นฟุ้งเฟ้อ สามารถใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นได้อย่างไม่ขัดสนขาดแคลน เป็นการประกอบอาชีพตามความรู้ความสามารถที่เหมาะสม โดยมีจุดประสงค์ลดรายจ่าย กลายเป็นการเพิ่มรายได้ของครอบครัว

ปัจจัยและเงื่อนไข หมายถึง การตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของพระราชวิทยาลัย มีปัจจัยและเงื่อนไขในการพัฒนาชุมชนบ้านแม่ใส ในการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ โดยการก่อตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของกลุ่มชุมชนบ้านแม่ใส

๑.๖ ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ก. เอกสาร

กระทรวงมหาดไทย เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแนวความคิดและยุทธศาสตร์ ได้กล่าวเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเป็นกิจกรรมสำคัญไว้ ๕ ประการ คือ ๑) การเกษตรผสมผสาน ๒) การจัดลานค้าชุมชน หรือตลาดนัดชุมชน ๓) การสร้างเครือข่ายร้านค้าชุมชน ๔) การพัฒนากลุ่มอาชีพ ๕) การทำฝักรักษาองค์กรชุมชน ๖) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ๗) ประชาคมอำเภอ ๘) การจัดตั้งศูนย์บริการด้านการเกษตร ๙) กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์และเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน

ด้านปรัชญา ของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีปรัชญาที่แตกต่างจากเศรษฐกิจตลาด(Market Economy) หรือ เศรษฐกิจทุนนิยม (Capitalism) ที่ให้ผลผลิตฝากความหวังไว้กับกลไกราคาว่า อุปสงค์ และอุปทานในตลาด จะทำหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาโดยไม่มีอคติ แต่เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง หรือเศรษฐกิจพอเพียง ถือเอาคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า “ตน

นั่นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน” เป็นที่ตั้ง อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจทั้งสองระบบก็สามารถดำรงเชื่อมประสานต่อกัน (Articulation) ได้เป็นอย่างดี เพราะแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไม่ได้ต่อต้านเศรษฐกิจตลาดและไม่ได้เป็นปฏิปักษ์ กับการผลิต เพื่อการส่งออกแต่อย่างใด สิ่งที่แนวคิดนี้ต้องการ เพียงปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางการค้า ระหว่างระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง กับระบบเศรษฐกิจตลาดเสียใหม่เท่านั้น เพราะประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโลกได้ให้บทเรียนเอาไว้แล้วว่า มีแต่ประเทศที่มีการพัฒนาการเกษตรที่พึ่งพิงตนเองได้และเข้มแข็งอย่างเพียงพอ และมีการพัฒนาการเกษตรให้เชื่อมโยงไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเท่านั้น ประเทศจึงจะเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพิงตนเองได้ในระยะยาว ภายใต้ภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจตกต่ำ^๕

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังความตอนหนึ่งว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” นั้นเป็นปรัชญาทางเศรษฐกิจที่เน้นความพอดี บางคนเรียกว่าปรัชญาเศรษฐกิจแบบมัชฌิมา คือ ยึดทางสายกลาง การดำรงชีวิตโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกำกับ ให้จำอย่างง่ายๆ ๓ ประการ คือ “ทุนชีวิต ยังคิดสมดุล” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้คำภาษาอังกฤษ สำหรับหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ว่า Sufficiency Economy ซึ่ง คำว่า Sufficiency แปลว่า “พอ, พอเพียง” ดังนั้นการดำเนินการตามหลักทฤษฎีเบื้องต้นคือ ต้องทำให้การดำรงชีวิตมีความพอเพียงเสียก่อน หรือมีทุนชีวิตที่มั่นคงนั่นเอง การมีทุนชีวิตที่พอเพียงสามารถมองได้เป็น ๒ แ่ง คือ แ่งส่วนตัว และแ่งส่วนรัฐ การสร้างทุนชีวิตให้พอเพียงในแ่งส่วนตัว คือ การรู้จักขวนขวาย ขยันประหยัด จนสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามสภาพ อาชีพของตน^๖ ส่วนการพัฒนาประเทศในภาพรวม ก็ใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ว่าด้วยการพัฒนา และการบริหารประเทศให้ดำเนินไปตามทางสายกลางเน้นที่ความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงการรู้จักป้องกันตัวที่ดีพอสมควร ต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอันมาจากปัจจัยทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้การดำเนินชีวิตจะต้องตั้งอยู่บนฐานของความไม่ประมาท จะทำกิจใดๆ ต้องอาศัยความรู้รอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง นำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน และรู้เท่าทันโลก^๗

^๕กระทรวงมหาดไทย, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแนวความคิดและยุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท ทรงสิทธิ์วรรณ จำกัด), ๒๕๔๑.

^๖วรนุช แสงนันทน, “เศรษฐกิจพอเพียงอีกมุมมอง”. มติชนรายวัน, ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑๐๖๑๑ (๓๐ มีนาคม ๒๕๕๐) : ๓-๕.

^๗สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานยกรัชมณตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๔), หน้า ๑-๓.

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า ความล้มเหลวทุกอย่างในสังคมปัจจุบันเกิดจากการที่คนในสังคมขาดความมั่นคงแห่งความเป็นมนุษย์ แผ่นดินเป็นรากฐานแห่งความมั่นคง มนุษย์มั่นคงต้องไม่ทิ้งแผ่นดิน และต้นไม้ ธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้มนุษย์มีความมั่นคง ธรรม คือสภาพที่ทรงตัวอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง หน้าที่ก็เป็นอีกความหมายของ ธรรม มนุษย์ที่มีธรรมก็คือคนที่มีหน้าที่ แล้วรู้จักหน้าที่ และทำหน้าที่ของตน มิให้บกพร่อง อบายมุข เป็นตัวการสำคัญทำให้มนุษย์ขาดความมั่นคงหาจะสร้างความมั่นคง ไม่ว่าจะด้านใดก็ตามจะต้องยึดหลักความพอประมาณ คือ ต้องรู้จักประมาณตนเอง กินอยู่อย่างพอดี ไม่บูชาส่วนเกิน แต่นำส่วนเกินไปช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์^๕

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ท่านได้ให้ความหมายของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธว่า จะต้องอิงอาศัยหลักพุทธธรรมเท่านั้น จึงจะทำให้ฐานทางเศรษฐกิจต่าง ๆ มีความสมดุลและเป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างแท้จริงต่อตนและ คนอื่นด้วย และเศรษฐศาสตร์ที่ดีที่สุดต้องถูกต้องตามธรรมที่เป็นไปเพื่อทฤษฎีธรรมมีกัตถะมี ๔ ประการ คือ (๑) อุฏฐานสัมปทา คือถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร รู้จักใช้ปัญญาไตร่ตรองพิจารณาหาวิธีการที่แบบคายในการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักจัด รู้จักทำ รู้จักดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ทำการงานประกอบอาชีพให้ได้ผลดี (๒) อรัรักษาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา สามารถปกป้อง คุ้มครองรักษาทรัพย์สินที่หามาได้ผลดี (๓) กัลยาณมิตรตตา รู้จักคบหาคนดีหรือมีกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้เจริญก้าวหน้าในวงการอาชีพนั้นๆทำให้รู้เห็นช่องทางและโอกาสต่าง ๆ ในการทำงานทันต่อเหตุการณ์ตลอดจนรู้จักปฏิบัติต่อทรัพย์สินของตนเองอย่างถูกต้องไม่ถูกบาปมิตร ชักจูงไปในทางอบายมุข ซึ่งจะทำให้ทรัพย์สินไม่เพิ่มพูนหรือมีแต่จะหดหายลงไป (๔) สมชีวิตา ความเป็นอยู่พอดีหรือความเป็นอยู่สมดุล คือเลี้ยงชีพแต่พอดี ไม่ให้ฟุ้งเฟ้อ ไม่ให้ฝืดเคือง ให้รายได้เหนือรายจ่ายมีเหลือเก็บไว้^๕

ประเวศ วะสี กล่าวว่า “การพึ่งตนเอง” เป็นหลักการที่สำคัญ ในทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักการที่ปฏิเสธการพึ่งพิงสิ่งภายนอกตัวเอง แต่คนไทยเรานั้นอยู่ในระบบอุปถัมภ์มาเสียจน

^๕พุทธทาสภิกขุ, รากฐานที่มั่นคงแห่งความเป็นมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๒๑), หน้า ๒ – ๒๓.

^๖พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๕ – ๑๕๘.

เคยชินจึงมีนิสัยชอบฟังฟัง ฉะนั้นจึงกลายเป็นคนอ่อนแอ การที่จะทำให้สังคมพ้นวิกฤตต้องทำให้คนเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ คือ ให้เปลี่ยนจากวิธีคิดฟังคนอื่นเป็นการคิดฟังตนเอง^{๑๐}

ข. งานวิจัย

พระมหานันต์ ดอนนอก ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา” พบว่าความพอใจและยินดีเมื่อพระสงฆ์ เป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางจิตใจที่รักการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและชอบเสียสละเป็นแรงกระตุ้นให้พระสงฆ์ ได้พยายามปรับบทบาทของตนให้เข้ามามีส่วนในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้น^{๑๑} ความรับผิดชอบในตนเองก่อน ซึ่งจะนำไปสู่การมีความรับผิดชอบต่อหมู่คณะหรือต่อส่วนอื่นที่หลัง^{๑๒}

พระมหามิตร จิตปญฺโญ (วันยาว) ได้กล่าวถึงเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า สามารถแก้ปัญหาเรื่องการเป็นอยู่ของสังคมไทยได้ หากไม่ทะเยอทะยานเกินฐานะ ดังความตอนหนึ่งในงานวิจัยว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อันเป็นพระราชดำริที่เสนอทางเลือก หรือวิธีการแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนที่กำลังประสบสถานการณ์วิกฤตเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาเพื่อความอยู่รอด ด้วยเหตุนี้ สังคมไทยที่เป็นสังคมภาคเกษตรกรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก่อนดังกล่าวว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” นั้นเป็นลักษณะเด่นของสังคมไทย เมื่อสังคมไทยรับเอาความเจริญทางวัตถุสมัยใหม่แบบตะวันตก ซึ่งเป็นสังคมแบบทุนนิยมเข้ามา สังคมไทยจึงกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม และทำให้ประชาชนคนไทย เกิดการใช้จ่ายเกินฐานะ เกินความจำเป็นเพียงเพื่อที่จะได้มาซึ่งวัตถุในการบริโภคให้ทันสมัยเท่านั้น^{๑๓}

^{๑๐}ประเวศ วะสี, เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔ – ๒๕.

^{๑๑} พระมหานันต์ ดอนนอก, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์ปริยญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, : (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๐.

^{๑๒} อ่างแล้ว, หน้า ๔.

^{๑๓}พระมหามิตร จิตปญฺโญ (วันยาว), “ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ,” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๔.

เสาวลักษณ์ ขำนิล วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านวังไผ่และหมู่บ้านอุตะเถา จังหวัดชัยนาท” พบว่าพระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญในการช่วยพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า สามารถทำงานแทนพัฒนากรได้ เพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ประสานงาน เป็นผู้นำชาวบ้านในการรวมกลุ่มทำงานต่างๆ ในการทำงานด้านพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์นั้น ได้ผลเป็นอย่างดี เพราะพระสงฆ์ได้รับความช่วยเหลือและไว้วางใจจากประชาชน^{๔๔}

ภัทรพร สิริกาญจน์ ได้วิจัยเรื่อง “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน” ตามพุทธบัญญัติพระสงฆ์มีบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติธรรม เผยแผ่พุทธธรรมและช่วยเหลือชาวบ้านให้พ้นทุกข์ตามความเหมาะสมและความสามารถ ปัจจุบันสังคมมีความซับซ้อน ชาวบ้านมีปัญหาชีวิตมากขึ้น พระสงฆ์จึงมีบทบาทช่วยเหลือสังคมอย่างใกล้ชิดมากกว่าแต่ก่อน และเป็นผู้แก้ปัญหาเกือบทุกเรื่องของชาวบ้าน เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาความยากจน ปัญหาเกี่ยวกับการดำรงชีพ เป็นต้น จากการที่พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทตรงจุดนั้น จึงเป็นเหตุให้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ทำตัวไม่เหมาะสมกับความเป็นสมณะ ในขณะที่เดียวกันแม้การพัฒนาชุมชน ของพระสงฆ์จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อสังคม แต่ก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเท่าที่ควร เนื่องจากชาวบ้านทั่วไปยังขาดความเข้าใจ และขาดการตื่นตัวในการพึ่งตนเอง^{๔๕}

จากการที่ได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัย สรุปว่า พระสงฆ์ได้มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาด้านความเป็นอยู่ของคนในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาสังคมประสบความสำเร็จ เป็นผู้ชี้แนะให้ชาวบ้านรู้จักการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง และเป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านพึ่งตนเอง กรอบแนวคิดนี้จึงใช้เป็นแนวทางในการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมการพึ่งตนเอง ซึ่งจะศึกษาบทบาทของพระราชาวิริยาภรณ์ในการทำโครงการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ไผ่ต่อไป

---

^{๔๔}เสาวลักษณ์ ขำนิล, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านวังไผ่และหมู่บ้านอุตะเถา จังหวัดชัยนาท”, วิทยานิพนธ์ปริณญาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัย (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๑๘.

^{๔๕}ภัทรพร สิริกาญจน์, “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทของ พระคำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน, งานวิจัยจากทุนสนับสนุนของสถาบันไทยคดีศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : ธรรมศาสตร์), ๒๕๓๕.

๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิจัยออกเป็น ๒ ส่วนดังนี้

๑.๗.๑ การศึกษาวิจัยภาคเอกสาร (Documentary Research)

ก. ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการพึ่งตนเองที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย และหลักพุทธธรรมในการประยุกต์ใช้ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ชุมชนบ้านแม่ใส

ข. ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Research) โดยการศึกษาแนวคิด กระบวนการ ปัจจัยและเงื่อนไขของ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒ การวิจัยภาคสนาม (Field Research) คือการศึกษาแนวคิดในเรื่องเกี่ยวกับการรู้จักพอประมาณ การรู้จักอดออม และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากพระราชวิริยาภรณ์ ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านแม่ใส ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เจ้าอาวาส สมาชิก โดยการเลือก สัมภาษณ์ รวม ๕ รูป/คน โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบถึงหลักธรรมในพระไตรปิฎกที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๘.๒ ทำให้ทราบแนวคิด กระบวนการ และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส

๑.๘.๓ ทำให้ทราบบทบาทพระราชวิริยาภรณ์ในการใช้หลักพุทธธรรมการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต่อชุมชนบ้านแม่ใส

บทที่ ๒

หลักพุทธธรรมการพึ่งตนเองในพระพุทธศาสนา

แนวทางการพึ่งตนเองตามหลักพุทธธรรมนี้ผู้วิจัยจะศึกษา หลักพุทธธรรมในการพึ่งตนเอง
ดังนี้

๑. ความหมาย และแนวทางการพึ่งตนเองตามหลักพุทธธรรม
๒. ความสำคัญของการพึ่งตนเอง
๓. วิธีพึ่งตนเองตามหลักพุทธธรรม
๔. พุทธธรรมที่ส่งเสริมการพึ่งตนเอง
๕. พุทธธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพึ่งตนเอง
๖. สรุป

๒.๑ ความหมายและ แนวทางการพึ่งตนเองตามหลักพุทธธรรม

พุทธพจน์ความว่า “ตนแลเป็นที่พึ่งของตน คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ ก็บุคคลมีตนที่ฝึกดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งที่ได้ยาก”^๑ ซึ่งคำว่า “ตน” ในที่นี้ ท่านหมายถึงเอาธรรม อันเป็นโลกีย์ และโลกุตระ จึงสรุปได้ว่าพุทธศาสนาสอนให้คนพึ่งธรรม

ที่พึ่ง หมายถึง ผู้คุ้มครองช่วยเหลือ คำจุน อุคหนุนและส่งเสริมบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ตามสมควรแก่ฐานะของตนๆ

อินัยหนึ่งว่า “ที่พึ่ง” หมายถึง เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของแต่ละชาติ แต่ละศาสนา เช่น พระมหากษัตริย์ไทย เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนไทย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวพุทธ เป็นต้น^๒

ที่พึ่งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น ต่อการดำเนินชีวิตของทุกๆ คน เป็นสิ่งที่ทุกคนควรสร้างควรกระทำ ควรแสวงหา ที่พึ่งของชีวิต มีอยู่ ๒ ประเภท คือ

---

^๑พ.ธ.(ไทย) ๒๕/๒๒/๓๖.

^๒วิทย์ เทียงบูรณธรรม, พจนานุกรมไทย – อังกฤษ ฉบับห้องสมุด, (กรุงเทพมหานคร : รวบสาสน์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘๔.

๑. ที่พึ่งทางกาย ได้แก่ ปัจจัย ๔ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

๒. ที่พึ่งทางใจ เป็นที่พึ่งทางใจ ๒ ส่วน คือส่วนที่เป็นที่พึ่งทางใจภายนอก ได้แก่ พระพุทธรูป สิ่งเคารพกราบไหว้ บูชา พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ผู้มีคุณ เป็นต้น และ ส่วนที่เป็นภายใน ได้แก่ พระรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจลึกลับ เป็นต้น

นอกจากนั้นในพุทธธรรมได้กล่าวถึง “การพึ่งตนเอง” ไว้หลายนัย ซึ่งแต่ละนัยก็มีความใกล้เคียงกัน และมุ่งให้ผู้ปฏิบัติตามรู้จักการพึ่งตนเองด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ดังตัวอย่างเช่น

๑) การพึ่งตนเอง หมายถึง การทำความดี การสั่งสมคุณงามความดี (บุญ) เพราะความดีจะเป็นที่พึ่งแก่ปวงสัตว์ ในชนสูตร ตกนิบาต พระพุทธองค์ได้ตรัสเตือนพราหมณ์ชรา ๒ คนให้เร่งรีบทำความดีทั้งกาย วาจา และทางจิตใจ ไม่ให้ประมาทในวัย แม้ว่าบุคคลจะมีอายุยืนนานถึง ๑๒๐ ปี แต่ถ้าไม่ทำความดีหรือบำเพ็ญประโยชน์ใดๆ ก็เป็นชีวิตที่ไร้ค่าไร้สาระแก่นสาร^๓ เป็นการทำให้ตนขาดที่พึ่งทั้งในปัจจุบันชาติและปรโลกเบื้องหน้า

๒) การพึ่งตนเอง หมายถึง การสร้างที่พึ่งให้แก่ตนเอง ในที่นี้ใช้คำว่า “อิตตปิ” คือ การทำตนให้เป็นที่พึ่ง การมีธรรมเป็นที่พึ่ง” ซึ่งในความหมายนี้ พระพุทธองค์ทรงมุ่งสอนให้รู้จักความจริง ของธรรมชาติแห่งขันธ ๕ โดยไตรลักษณ์ เมื่อรู้จริงด้วยปัญญาว่า ขันธ ๕ ไม่เที่ยงแปรปรวนไป และดับไปเป็นธรรมดา ย่อมละ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และ อุปายาสได้^๔ เมื่อพิจารณาตามพระพุทธพจน์นี้ จะเห็นว่า การพึ่งตนเองในระดับนี้ มุ่งให้ผู้พึ่งตนนั้นสามารถหลุดพ้นจากระดับโลกียวิสัยไปสู่ระดับโลกุตระวิสัย คือ พ้นทุกข์ไปได้จึงเป็นคนที่พัฒนาเหมือนมิตติสามัญของปุถุชน ก้าวสู่ความเป็นพระอริยบุคคล

๓) การพึ่งตนเอง หมายถึง การเจริญธรรมให้เป็นที่พึ่งแก่ตน ซึ่งธรรมที่เป็นที่พึ่งแก่ตนในที่นี้ ได้แก่การเจริญสติปัญญา ๔ คือ พิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม ว่าไม่ใช่ สัตว์ บุคคล ตัวตนเราเขา ในจักวตติสูตร พระพุทธองค์ทรงตรัสให้มนุษย์พึ่งตนและพึ่งธรรมไม่ให้พึ่งสิ่งอื่น วิธีพึ่งตนพึ่งธรรม คือ ให้กระทำโดยการเจริญสติปัญญา ๔ ดังพระพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงมีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งจงมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งอยู่เถิด”^๕

๔) การพึ่งตนเอง หมายถึง การเข้าถึงพระรัตนตรัย และการเห็นอริยสัจ ๔ ตามเป็นจริง เพราะพระรัตนตรัยและอริยสัจ ๔ เป็นที่พึ่งที่ประเสริฐของมนุษย์ ส่วนที่พึ่งอื่นๆ ไม่ว่าจะ เป็น ปา

^๓ อ.จ.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๒-๕๓/๒๑๔-๒๑๖.

^๔ ส.ช. (ไทย) ๑๓/๔๓/๕๕-๖๑.

^๕ ที.ปา. (ไทย) ๑๐/๘๐/๕๕.

ไม้ ภูเขา อาราม เจดีย์ เป็นต้น ก็เป็นที่พึงได้ แต่ไม่ดีเท่าพระรัตนตรัย เพราะที่พึงต่างๆ เหล่านี้ไม่สามารถทำให้หมดทุกข์ได้ ดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ในขุททกนิกายธรรมบทว่า

มนุษย์ทั้งหลาย ถูกภัยคุกคามแล้ว ย่อมพากันยึดเอาภูเขา ป่า อาราม และแม้กระทั่งรุกขเจดีย์ว่าเป็นที่พึ่ง แต่สิ่งต่างๆ นั้น ก็ไม่ใช่สรณะอันเกษมสูงสุดเพราะเมื่อได้ยึดเอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นที่พึ่งแล้ว ย่อมไม่อาจพ้นจากทุกข์ไปได้ แต่เมื่อบุคคลเข้าถึงพระ คุณพระรัตนตรัยทั้งสาม คือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งแล้วสามารถเข้าใจในอริยสัจได้แก่ รู้จักทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และมรรคมีองค์ ๘ ที่เป็นหนทางพ้นทุกข์ ด้วยปัญญาอันชอบสิ่งนั้นแล เป็นสรณะอันเกษมสูงสุด ย่อมจะพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้^๖

ข้อความในพระพุทธพจน์ข้างบนนี้ นอกจากจะเป็นเครื่องรับรองว่าพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันสูงสุดของมนุษย์ทุกคนแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของมนุษย์ว่า เมื่อถึงคราวประสบกับภัยพิบัติ ก็พากันแสวงหาที่พึ่งแก่ตนโดยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ตนแคล้วคลาดปลอดภัย และคลายกังวลด้านจิตใจ มนุษย์ต่างก็ต้องการที่พึ่งที่ถาวร มั่นคง ดังนั้นจึงได้แสวงหาที่พึ่งให้กับตนเอง การแสวงหาที่พึ่งให้แก่ตนเองนั้น ในสังคมไทยเรา ก็ไม่ต่างไปจากข้อความในพระพุทธพจน์นัก เพราะมีการพึ่งวัตถุมงคล พึ่งคนทรงเจ้าเข้าผี พึ่งฤกษ์ยามกันอยู่มาก โดยเชื่อกันว่า จะคุ้มครองให้ปลอดภัยและอำนวยโชคลาภให้แก่ตนเองได้

๒.๑.๒ แนวคิดของนักปราชญ์ศาสนาในความหมายของ พึ่งตนเอง

ในทางพระพุทธศาสนา พระองค์ทรงแนะนำพุทธบริษัท ให้พึ่งหลักพุทธธรรม คืออริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของสัตว์ทั้งหลาย เพราะทำให้ผู้พื่อนั้น สามารถพ้นทุกข์ได้จริงไม่ต้องอาศัยวัตถุมงคลเป็นเกราะกำบังความชั่วของตน หากคนทำความดี และเข้าใจในหลักอริยสัจอย่างถูกต้อง และปฏิบัติตนตามหลักดังกล่าวแล้ว ย่อมเป็นหนทางสู่ความพ้นทุกข์ได้ทั้งในปัจจุบันชาติ และภพหน้า หมายความว่า การที่คนเราจะพึ่งตนเองได้นั้นต้องเป็นคนรู้ความทุกข์ รู้สาเหตุของทุกข์ รู้การทางพ้นทุกข์ และรู้วิธีการหรือหนทางดับทุกข์ได้ด้วยตนเอง^๗

พุทธทาส ให้ทัศนะว่า ธรรมชาติทุกอย่างในโลกอาศัยเหตุปัจจัย คือการพึ่งพาอาศัยกัน แต่ที่พึ่งได้เป็นบางเรื่อง หรือบางอย่างบางสิ่งเท่านั้น ไม่ใช่พึ่งพากันหมด ซึ่งหลักปฏิบัติ เพื่อตนพึ่งตนได้นั้น มี ๖ ประการ

^๖บ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๘/๕๐.

^๗อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๑๔๕/๑๒.

๑) ความอดทน แบ่งออกเป็น ๔ ความหมาย ได้แก่

(๑) อด คือ ไม่ได้ ไม่มี เช่นเราจะไปรับของแล้วของนั้นหมดหรือไม่มี อย่างนี้เราก็อด แล้วเราต้องใช้ขันติ ความอดทน และรอคอยในโอกาสต่อไป

(๒) ทน คือ ไม่แสดงอาการผิดหวังอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา แม้เราจะได้หรือเสียหายอย่างใด ก็ไม่แสดงอาการออกมาให้คนเห็น ต้องทนต่อไป

(๓) อดทน คือ ทั้งอดและทั้งทนเข้าไว้ ในกรณีที่เรารับความสำเร็จอย่างสูงหรือประสบความสำเร็จล้มเหลวอย่างหนักยิ่ง ก็ต้องใช้ทั้งอดและทั้งทน จึงจะไม่เสียบุคลิกภาพของตนเอง เพราะคนเราถ้าทำอะไรได้ตั้งใจแล้วก็มีกำลังใจจนเกิดควร ครั้นมันไม่ได้ตั้งใจแล้วก็เสียอกเสียใจ จนเกินกว่าเหตุ ฉะนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวแล้ว เราจะต้องอดทน

(๔) ทนอด คือ ใช้ในกรณีที่เรผิดหวังบ่อยๆ ผิดหวังซ้ำซาก ไม่เคยสมหวังสักทีเราจึงจำต้องใช้ “ทนอด” เข้าไว้เสมอ^๔

๒) ความซื่อสัตย์ แยกเป็น ๒ ความหมาย คำแรก ซื่อ คือ ไม่คิดไม่ถอง ตรงไปตรงมา ขอบธรรม ยุติธรรม คำที่สอง สัตย์ คือ ความจริง ของแท้ ความซื่อสัตย์ เป็นคุณธรรมที่ทุกคนควรปฏิบัติ มี ๗ ประการ ได้แก่ ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ซื่อสัตย์ต่อคนอื่น ซื่อสัตย์ต่อคำที่ตนได้พูดไปแล้ว ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงานที่ตนกระทำ ซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ ซื่อสัตย์ต่อสถาบันที่ตนอาศัย และซื่อสัตย์ต่อเวลาที่เรากำลังทำงานอยู่

ผลดีของความซื่อสัตย์ คือ ทำให้เกิดความภูมิใจในตนเอง การศึกษามีโอกาสจบชั้นสูงๆ ได้ การงานก้าวหน้า ทำให้ได้เลื่อนยศศักดิ์สูงขึ้น ผู้คนยกย่องสรรเสริญ

๓) มัชยัสถ์ คือ การใช้จ่ายพอเหมาะแก่ฐานะของตน ตรงกับคำว่า มัตตัญญูตา ซึ่งหมายถึง การรู้จักประมาณในเหตุการณ์ต่างๆ การรู้จักประมาณในการรับสิ่งของจากผู้อื่นเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ และการรู้จักประมาณในการให้สิ่งของต่อคนอื่น โดยไม่เดือนร้อนตนและครอบครัว

๔) ขยัน คือ บุคคลผู้มีลักษณะที่มีปกติลุกขึ้นเสมอหรือตื่นอยู่เสมอ ไม่นอนตื่นสาย ทำงานตรงตามเวลา ชอบใจในการทำงาน มีความเพียรพยายามไม่หยุดหย่อน มีความอดทน ไม่อ้างว่าหนานัก ร้อนนักเย็นนัก ยังเข้าอยู่ หิวนัก กระหายนัก และต้องเป็นคนว่าง่าย

^๔สถาบันบันลือธรรม, คู่มือสร้างคน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป.), หน้า ๑๑.

๕) ถ่อมตน คือ การแสดงกิริยาอ่อนน้อม ถ่อมตน อ่อนโยน แต่ไม่ใช่อ่อนแอ

๖) กตัญญู คือ การรู้คุณของบุคคลอื่น โดยสามารถที่จะแสดงความกตัญญูต่อบุคคล เช่น บิดามารดา พี่น้อง ญาติมิตร สัตว์เลี้ยง สิ่งของ บุญกุศล และกตัญญูต่อตนเอง^๕

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า การพึ่งตนเองเป็นหลักพื้นฐานของพระพุทธศาสนา เป็นการสอนให้บุคคลเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ไม่ให้ยึดคิดหรือมงายเสียเวลากับอธิธิปาฏิหาริย์ การหวังพึ่งอำนาจลบล้างบาปให้เกิดโชคลาภ ถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ขัดกับหลักการพระพุทธศาสนาที่เป็นกรรมวาท และวิริยวาท ทั้งยังเป็นเหตุให้คนเป็นคนเฉื่อยชา ชอบมืองอเท้า เอาแต่นอนรอวาสนา^๖ และว่า “ถ้าหากบุคคลจะพึ่งตนเอง ก็ต้องพัฒนาตนให้เป็นที่พึ่งให้ได้ก่อน ถ้าจะเป็นอิสระเสรี ก็ต้องมีความสามารถที่จะทำงานด้วยตนเองได้.....”^๗

๒.๑.๓ ประโยชน์ของการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการพึ่งตนเอง

๑) ด้านการพัฒนาตนเอง

ด้านการพัฒนาตนเองรู้จักการประมาณตน พออยู่ พอกิน และพึ่งพาตนเองได้ ขยันหมั่นเพียร อดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา พยายามพัฒนาชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้วยการพึ่งตนเองเป็นหลัก รู้จักการใช้จ่ายทรัพย์ที่ได้มา และรักษาทรัพย์ที่ได้มา ไม่โลภ รู้จักการเลี้ยงชีวิตแต่พอเหมาะพอดีกับตนเอง รู้จักหลีกเลี่ยงคบหามิตรที่ชั่ว รู้จักเสวนาคบคนดีที่เกื้อกูลกัน มีชีวิตเรียบง่ายสมถะ พอประมาณสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองต่อโลกในยุคโลกาภิวัตน์ไม่ให้ลุ่มหลงในวัตถุนิยมและบริโภคนิยม พึ่งพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

๒) ด้านการพัฒนาอาชีพ

ส่งเสริมให้มีอาชีพที่ยั่งยืน ไม่ลุ่มหลงต่อวัตถุนิยมและบริโภคนิยม มีรายได้พอเลี้ยงตนเองบรรเทาความยากจน สามารถมีอาหารและที่อยู่อาศัยพอพึ่งพาตนเองได้ ยกกระดับเศรษฐกิจ

^๕สถาบันบันลือธรรม, คู่มือสร้างคน, หน้า ๒๕-๔๗.

^๖พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖๔,๕๑๗.

^๗พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), เริ่มวิวัฒน์ที่กลางวิกฤต, (กรุงเทพมหานคร : ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๑), หน้า ๒๔ - ๒๕.

ในแบบค่อยเป็นค่อยไปไม่ใช่ในรูปแบบก้าวกระโดด ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในด้านเกษตรกรรม สร้างให้เกิดภูมิปัญญาของตนเองในการประกอบอาชีพ

๓) ด้านการพัฒนาสังคม

ให้รู้จักแบ่งปันเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นสัตว์หรือธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้คนในสังคมมีจริยธรรม คุณธรรม ไม่เป็นสังคมวัตถุนิยมและบริโภคนิยมไม่แก่งแย่งกัน ไม่เห็นแก่วัตถุเงินตรา สร้างสังคมให้เข้มแข็งซึ่งเป็นพื้นฐานความมั่นคงของประเทศชาติ

นอกจากนั้นในสังคมวิทยา ได้กล่าวถึงหลักการพึ่งตนเอง แบ่งออกเป็น ๕ ประการ คือ

(๑) ด้านจิตใจทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวมมีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

(๒) ด้านสังคมแต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรงเป็นอิสระ

(๓) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

(๔) ด้านเทคโนโลยีจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดีต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพแวดล้อมและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง

(๕) ด้านเศรษฐกิจแต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อน เป็นสำคัญและยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้

สรุป หลักธรรมในการพึ่งตนเอง อดทน หึดอดทน นาโถ หมายถึง การที่คนเราสามารถดำเนินชีวิตได้โดยไม่ได้หวังพึ่งคนอื่น สามารถยืนได้ด้วยลำแข้งของตนเอง ในภาวะเศรษฐกิจที่ตกอยู่ในอำนาจการแข่งขัน เอารัดเอาเปรียบ มีการเสนอข้อแลกเปลี่ยนที่น่าลุ่มหลง แล้วสุดท้ายตกเป็นทาส ไม่สามารถยืนได้ด้วยลำแข้งของตนเองได้ ต้องคอยพึ่งพาอาศัย บุคคลอื่นในการที่จะจัดการในการดำรงชีวิตให้ดีมีความสุขได้ การพึ่งตนเอง เหมือนกับการที่คนเราสามารถให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่พึ่งคนอื่น เช่น การรู้จักปลูกพืชผักสวนครัวไว้ใช้บริโภคเอง ไม่ว่าจะ เป็น พริก ผัก ผลไม้ ฯลฯ

๒.๒ ความสำคัญของการพึ่งตนเอง

จากการศึกษาความหมายของการพึ่งตนเอง จะเห็นว่าคนเราต้องการที่พึ่งคือพึ่งตนเอง ซึ่งการสร้างที่พึ่งให้แก่ตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ตรัสให้ผู้มีปัญญาทำที่พึ่งที่มั่นคงถาวร ดังพระพุทธพจน์ว่า

คนมีปัญญาพึ่งทำที่พึ่ง   คุดเกาะที่น้ำท่วมไม่ถึง
 ด้วยความขยัน   ด้วยความไม่ประมาท
 ด้วยการสำรวม   และด้วยการฝึกฝน^{๑๒}

ความหมายพุทธพจน์นี้ คือ ให้บุคคลทำที่พึ่งภายในตนเอง เพื่อไม่ให้ห้วงน้ำคือ โธมะ ๔ (กาโมมะ ห้วงน้ำคือกาม ภโวมะ ห้วงน้ำคือภพ ทิฏโฐมะ ห้วงน้ำคือ ทิฐิ และ อวิชโฆมะ ห้วงน้ำคือ อวิชชา) ท่วมทับจิตใจ จนตกเป็นเครื่องมือของบาป อกุศลได้ ด้วยคุณธรรม ๔ อย่าง คือ (๑) ความหมั่นเพียร (๒) ความไม่ประมาท (๓) ความสำรวมระวัง (๔) ความรู้จักข่มใจของตนเอง เพราะคุณธรรมเหล่านี้ ย่อมทำให้บุคคลรอดพ้นจากภาวะวิกฤติทางด้านจิตใจ มีจิตใจที่ตั้งมั่น ประกอบด้วยคุณธรรม ละความชั่ว ทำความดีสร้างสรรคประโยชน์ตน ประโยชน์สังคม จึงทำให้ตนสามารถเป็นที่พึ่งของตนและคนอื่น ได้ดังพระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลาย ที่ทรงเป็นที่พึ่งของปวงเวไนยสัตว์ ผู้ตกอยู่ในกองทุกข์ให้รอดพ้นจากกองทุกข์ เป็นต้น

ส่วนการพึ่งตนเองภายนอก คือ การที่บุคคลสามารถที่จะพึ่งพาตนเองในด้านเศรษฐกิจ และสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าขึ้น พระธรรมปิฎกได้ให้ข้อคิดว่า “ถ้าบุคคลจะพึ่งตนเอง ก็ควรพัฒนาตนให้เป็นที่พึ่งให้ได้ก่อน ถ้าจะเป็นอิสระเสรี ก็ควรมีความสามารถพอที่จะทำงานด้วยตนเองได้”^{๑๓} จึงสรุปว่า การพึ่งตนเองภายนอกนั้นมี ๒ ประการ คือ

๒.๒.๑ การพึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจ

การพึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจ คือ การเป็นผู้ผลิตสินค้าเพื่อบริโภคเอง และเพื่อจำหน่าย โดยอาศัยแรงกายของตนเป็นทุนหลัก และมีหลักบริหารงานด้วยอิทธิบาท ๔ ได้แก่

- (๑) ฉันทะ พอใจในการทำงาน
- (๒) วิริยะ พากเพียรต่อสู้กับอุปสรรคที่เกิดขึ้น
- (๓) จิตตะ การตั้งใจแน่วแน่ต่องานที่ได้รับมอบหมายหรือปฏิบัติอยู่นั้น

^{๑๒} พุ.ธ.(ไทย)๒๕/๒๕/๑๒.

^{๑๓} พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตฺโต), เริ่มวิวัฒน์กลางวิกฤต, (กรุงเทพมหานคร : อรุณกาลาดพร้าว, ๒๕๔๑), หน้า ๒๔-๒๕.

(๔) วิมังสา พิจารณาหาข้อบกพร่องเพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงในโอกาสต่อไปและพยายามรักษาระดับของคุณภาพงานให้มั่นคง และก้าวหน้าต่อไปอย่างฉลาดและเข้าใจจริง

ส่วนบุคคลที่ขาดการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ย่อมประสบภัยทางเศรษฐกิจอย่างร้ายแรง อาจถึงกับการสิ้นเนื้อประดาตัว เพราะไม่คำนึงถึงการบริโภคทรัพย์สินที่หามาได้ ไม่เป็นนักผลิต แต่เป็นนักบริโภค คือ ชอบสิ่งใด สิ้นค้าใด ราคาแพงๆ ก็จับจ่ายซื้อหา จึงทำให้สิ้นเปลืองทรัพย์และนำไปสู่การเป็นหนี้เป็นสิน เพราะต้องกู้ยืมเงินจากธนาคาร หรือจากนายทุนนอกระบบด้วยการจ่ายดอกเบี้ยที่แพงกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้นผู้ที่ต้องการพึ่งตนเองได้ ต้องอยู่อย่างพอเพียง พิจารณาปัจจัย ๔ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ตามหลักสัน โद्य คือ ยินดีตามฐานะ ความสามารถของตนเอง ประกอบด้วยความขยันหมั่นเพียร รู้จักแสวงหาทรัพย์สินมาเพิ่มเติม ไม่เป็นทาสของอบายมุข มีการเล่นการพนัน การเล่นหวย รู้จักคบเพื่อนที่ดี รู้จักการวางแผนที่เหมาะสมในสังคม ปัจจุบัน ไม่จับจ่ายฟุ่มเฟือยเกินฐานะ รู้จักประหยัดคอดออม จึงชื่อว่า พึ่งพาตนเองได้ในภายนอก ด้วยคุณธรรมดังกล่าว

๒.๒.๒ การพึ่งตนเองด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การที่บุคคลสามารถใช้ชีวิตของตนอยู่ร่วมกับสังคม ชุมชน หมู่บ้าน ได้อย่างปกติสุข รู้จักการปรับปรุงตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนนั้นๆ รู้จักการปรับปรุงตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนนั้นๆ รู้จักการสร้างปัญหาาร่วมกัน และสร้างความสงบสุขต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่นั้น ซึ่งว่ามีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่คืนตัวเอง^{๑๔} ดังพุทธภาษิตที่ว่า “ตนแลเป็นที่พึ่งของตน”^{๑๕} คือ ฝึกบุคคลให้พึ่งพาตนเองเป็นหลัก เพราะมนุษย์จะเป็นที่พึ่งของกันและกันได้เพียงบางเรื่อง บางเวลาเท่านั้น แต่ถึงคราวคับขันมีภัยเกิดขึ้นเฉพาะหน้า มนุษย์ทุกคนก็จำเป็นต้องอาศัยตน พึ่งตนเองอยู่ดี

การพึ่งตนเอง คือ การพึ่งความดีงาม พึ่งความรู้ความสามารถของตนเอง ตนมีความดีงาม มีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด ก็พึ่งตนเองได้เพียงนั้น ในบางครั้งเราก็จำเป็นต้องพึ่งคนอื่น แต่การที่คนอื่นจะให้เราพึ่งได้ก็เพราะเรามีความดี เขาเห็นความดีหรือความสามารถของเรา จึงให้พึ่งถ้าหากขาดความดี ขาดความสามารถแล้ว ย่อมไม่เห็นความดีของเรา เขาก็ไม่อาจให้เราพึ่งได้ และการสร้างที่พึ่งด้วยการกระทำของตน คือ ทำงานเต็มความสามารถด้านความรู้ที่ได้ศึกษามา

^{๑๔} กรมการศาสนา, คุณธรรม ๔ ประการ, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๒๖), หน้า ๓๘.

^{๑๕} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑/๑.

และใช้ให้ถูกต้องถูกทาง ไม่ใช่เชื่อเรื่องพระเจ้ามาบันดาลให้เป็นไป ชีวิตจึงจะประสบผลสำเร็จและมีความสุข^{๑๖}

๒.๓ วิธีพึ่งตนเองตามหลักพุทธธรรม

การพึ่งตนเองในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้หลายนัย ซึ่งหลักใหญ่ทรงสอนให้รู้จักการพึ่งตนเองในการประกอบคุณความดี ในการยกระดับชีวิตของตนให้สูงขึ้น เป็นการสอนให้มนุษย์เผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตัวเอง สอนให้รับผิดชอบตัวเอง ไม่โอนให้เป็นภาระของคนอื่นหรือสิ่งอื่น ไม่ต้องบวงสรวง อ้อนวอน หรือรอโชคชะตา แนวคำสอนนี้สอนให้คนเชื่อว่า “ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว” ที่เรียกว่า กฎแห่งกรรม (Law of karma) สำหรับวิธีพึ่งตนเองในทางพระพุทธศาสนานั้น แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ พึ่งตนเองตามกฎแห่งกรรม

กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา เป็นกฎแห่งเหตุและผลทางด้านศีล เป็นกฎที่สนับสนุนคำสอนที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” พระพุทธศาสนาถือว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม^{๑๗} บุคคลทำกรรมใดไว้ ดีหรือชั่วเขาย่อมเป็นผู้รับผลแห่งกรรมนั้น อย่างแน่นอนหลีกเลี่ยงไม่ได้

ฉะนั้น พระพุทธศาสนาจึง ไม่สอนให้โทษบุคคลอื่น เมื่อเกิดความผิดพลาดขึ้นมา ไม่ให้ยกข้อผิดพลาดนั้นๆ ให้ไปอยู่ที่ความบังเอิญ หรืออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลึกลับใดๆ แต่สอนให้พยายามสู้หน้ากับความจริงตามเหตุผลทุกอย่าง และให้ถือว่า ป्राกฏการณ์ทุกอย่างที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับชีวิตของเรา เป็นผลของการกระทำของเราทั้งสิ้น จากทศนะดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเป็นกฎแห่งการพึ่งตนเอง เมื่อคนเข้าถึงความจริงนี้ ก็จะไม่มีหึงอมีองอเท้า เลิกคิดที่จะพึ่งตน คนอื่นหรือสิ่งใดๆ ภายนอกเพราะประจักษ์ว่าตัวเองเท่านั้นที่จะบันดาลวิถีชีวิตของตนให้เป็นไปในรูปใดๆ ก็ได้ ตามผลแห่งการกระทำของตน^{๑๘}

^{๑๖}เสถียรพงษ์ วรรณปก, “การพึ่งตนเองแนวพุทธ”, กรุงเทพมหานคร : เอกสารประการสัมมนา, ๒๕๔๖ (อัคราณา).

^{๑๗}ม.ม.(ไทย) ๑๓/๓๖๓/๖๔๘.

^{๑๘}สุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ, หลักพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๓๑), หน้า ๘๑.

๒.๓.๒ ฟังตนเองด้วยประกอบคุณความดี

การสร้างคุณความดีในทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องเฉพาะตัว คือ ผู้ใดทำ ผู้นั้นได้ ดังพุทธภาษิตที่ว่า “ยาพิสาฎะ พิษตาพิสาฎะ ผลกฤษณการี กลยาณปาปการี จ ปาปัง แปลว่า บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว”^{๑๕} ฉะนั้นทุกคนต้องทำดีด้วยตน การสอนให้ฟังตนเองเป็นการวางรากฐานจิตใจให้เข้มแข็ง กล่าวที่จะต่อสู้กับความยากลำบากโดยไม่ต้องกังวลว่า จะมีใครมาให้ความช่วยเหลือหรือไม่เป็นการสอนให้คิดหาวิธีแก้ปัญหาตัวเอง ซึ่งจะส่งผลให้มีจิตใจเป็นอิสระและทำให้เป็นผู้ไม่ประมาท เพราะเมื่อไม่เคยคิดพึ่งผู้อื่น ย่อมจะเป็นผู้เตรียมการทุกอย่างไว้เพื่อช่วยตัวเอง

๒.๓.๓ ฟังฟังตนเองด้วยการยกระดับชีวิตให้สูงขึ้น

ฟังตนเองด้วยการยกระดับชีวิตให้สูงขึ้น ได้แก่การพยายามยกระดับชีวิต หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้สูงขึ้นเรื่อยๆ โดยวิธีการอันชอบ ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา และการฝึกหัดตัวเอง ไม่ปล่อยชีวิตไปตามบุญตามกรรม เป็นการสอนให้บุคคลหาความก้าวหน้ามาสู่ตนเองอยู่เรื่อยๆ ให้สร้างความเจริญรุ่งเรืองไม่หยุดอยู่กับที่และส่งเสริมความพากเพียรเข้มแข็งอดทน^{๒๐}

๒.๓.๔ ฟังตนเองโดยไม่ฟังวิธีบงสรวง

ฟังตนเองโดยไม่ฟังวิธีบงสรวง ได้แก่การฟังตนเอง โดยไม่คิดฟังสิ่งนอกตัว ที่ตัวไม่ได้กระทำ หลักการฟังตนเองข้อนี้ สอนให้บุคคลมีเหตุผลมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ไม่ผลักภาระหน้าให้เป็นที่ของผู้อื่น คือ หากอยากได้ดี ตนก็ต้องทำดี อยากมีข้าวกินก็ต้องปลูกข้าว อยากมีทรัพย์ก็ต้องรู้จักประกอบเหตุที่จะให้มีทรัพย์ รู้จักการหาทรัพย์ อยากมีความรู้ก็ต้องมั่นศึกษาหาความรู้ มิใช่อยากได้ดี อยากมีทรัพย์ อยากมีความรู้ ก็เที่ยวไปอ่อนวอนของพระบงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนหวัง ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดกับหลักแห่งเหตุและผล

^{๑๕} ส.ส.(ไทย)๑๕/๓๕๒/๑๑๕.

^{๒๐} สุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ, หลักพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, หน้า ๘๒.

๒.๓.๕ การพึ่งตนเองด้วยหลักศรัทธา

การพึ่งตนเองด้วยหลักศรัทธา มนุษย์ทุกยุคทุกสมัย ย่อมแสวงหาที่พึ่งแก่ตนและสังคม เพื่อความอยู่ดีกินดี และให้สังคมดำเนินไปด้วยความปกติสุข โดยส่วนหนึ่งมาจากความเชื่อและความเข้าใจต่อสิ่งที่ตนเห็นว่าสามารถเป็นที่พึ่งและป้องกันภัยได้ แม้ในพระพุทธศาสนาก็มีหลักสร้างที่พึ่งแก่ตนอย่างมีเหตุผล คือ หลักศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ซึ่งต้องประกอบด้วยองค์ ๔ ประการ คือ

๑) กัมมสัทธา คือ การเชื่อเรื่องกรรม กฎแห่งกรรม ไม่ใช่การอ่อนวอนจากสิ่งใดๆ ให้สำเร็จผลในการทำงานและการดำเนินชีวิต

๒) วิปากสัทธา คือ เชื่อวิบาก ได้แก่ เชื่อผลของกรรมที่ตนกระทำ โดยเชื่อว่า ถ้าเราทำดี ก็จะได้รับผลดี ถ้าทำความชั่วก็จะได้รับผลชั่วเช่นกัน

๓) กัมมมัสสคตาสัทธา คือ เชื่อความที่สัตว์ว่ามีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนมีกรรมเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบและเสวยวิบากกรรมที่ตนได้กระทำไว้นั้น

๔) ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในการเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงสั่งสอนสัตว์โลกให้สามารถพ้นทุกข์ได้ด้วยอริยสัจ^{๒๑}

๒.๔ พุทธธรรมที่ส่งเสริมการพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเองตามหลักพุทธธรรมนั้น มีหลายประการด้วยกันดังได้กล่าวไว้เบื้องต้น ซึ่งในข้อนี้จะได้กล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามพึ่งตนได้ คือ

๒.๔.๑ นาคกรณธรรม

นาคกรณธรรม เป็นที่พึ่งผสมผสานระหว่าง ที่พึ่งภายนอก และที่พึ่งภายใน ๑๐ ประการ เรียกว่า “นาคกรณธรรม”^{๒๒} หมายถึง ธรรมสร้างที่พึ่ง หรือ คุณธรรมที่กระทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนและคนอื่นได้ ดังต่อไปนี้

๑) ศิล ประพฤติดีมีวินัย คือ การดำเนินชีวิตโดยสุจริต ทั้งทางกาย วาจา และมีระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิตและในการอยู่ร่วมสังคม หรืออีกนัย ศิล คือความมีวินัย และการปฏิบัติ

^{๒๑} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๘๒๒/๔๔๓.

^{๒๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๕/๔๓๘.

ตามกฎเกณฑ์กติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ชีวิตและสังคมจะได้เรียบร้อยราบรื่นไม่สับสนวุ่นวาย เป็นเหตุปัจจัยให้กิจที่ทำได้รับผลดีและมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

ศีลจัดเป็นอริยทรัพย์อย่างหนึ่งที่มีค่า ไม่ต้องซื้อ ก็สามารถนำมาประดับได้ และไม่ต้องกลัวใครแย่งชิง ทั้งสามารถนำมาประดับได้ทุกเวลาทุกวัน และประดับได้จนตราบหมดอายุ ไม่เหมือนกับเครื่องประดับทั่วไป ซึ่งใช้ได้สำหรับคนบางประเภท และบางวัยเท่านั้น เมื่อประดับด้วยเครื่องประดับคือศีลแล้วก็ทำให้สวยงาม น่าเข้าใกล้ เย็นใจต่อผู้พบเห็นซึ่งถ้าบุคคลขาดศีลแล้ว ในพระพุทธศาสนาได้กล่าวไว้ย่อมเกิดผล ดังนี้

(๑) ตายไปแล้วเกิดในอบาย คือเกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉานเกิดในกำเนิดเปรต เกิดในภูมิของอสุรกาย และเกิดในนรกภูมิใดภูมิหนึ่งตามกรรมชั่วที่ตนทำไว้

(๒) ทำให้ทรัพย์สมบัติที่มีอยู่ฉิบหาย ทำให้ยากจน

(๓) ทำให้ได้รับความทุกข์เดือนร้อนในปัจจุบัน และในชาติต่อไป

ศีลนั้นมีอยู่หลายระดับ หรือหลายประเภท ท่านจัดแบ่งไว้เพื่อให้เหมาะกับสภาพชีวิตและสังคมหรือชุมชนนั้นๆ ในการที่จะปฏิบัติเพื่อเข้าถึงจุดหมายของตน^{๒๗}

ซึ่งชาวพุทธที่จะรักษาศีลสามารถทำได้ โดยการงดเว้น หรือเรียกว่า วิรัติ ทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึง วิรัติ ๓ ประการ คือ

(๑) สมาทานวิรัติ งดเว้นด้วยการสมาทาน เช่นการ งดเว้นด้วยตัวเอง และสมาทานรับจากผู้มีศีล หรือ ขอศีลจากพระสงฆ์นั่นเอง

(๒) สัมปัตตวิรัติ งดเว้นด้วยเหตุที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า หมายถึง ไม่ได้ตั้งใจจะรักษาศีลมาก่อน แต่พอมาพบหรือเจอเหตุการณ์ที่อาจจะทำให้ตนประพฤตินิสิต ก็เกิดวิรัติ งดเว้นในขณะนั้นเอง

(๓) มุจเฉทวิรัติ งดเว้นได้เด็ดขาด คือ การงดเว้นของพระอริยบุคคลทุกประเภท อันเป็นการงดเว้นจากเบญจเวร ได้เด็ดขาด โดยไม่ต้องสมาทาน เช่น ให้ฆ่าสัตว์ หรือให้ดื่มเหล้า ท่านผู้อยู่ในมุจเฉทวิรัติ ก็จะยอมตายเสียดีกว่าที่จะประพฤตินิสิต

๒) **พหุสัจจะ** ได้ศึกษาศดับมาก คือ ศึกษาเล่าเรียนสดับตรับฟังมาก ความรู้ใดเป็นสายวิชาของตน หรือคนศึกษาในศิลปวิทยาแขนงใด ก็ศึกษาให้ชำชอง มีความเข้าใจกว้างขวางลึกซึ้ง รู้

^{๒๗}พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๘๒-๒๘๔.

ชัดเจนและใช้ได้จริง ซึ่งผู้ที่เป็นพหุสัจจะ คงแก่เรียนได้คือผู้ที่สนใจศึกษาความรู้ใ้ตนอยู่เสมอ รัก การศึกษาเล่าเรียน ตั้งใจศึกษาหาความรู้อย่างจริงจังไม่ทอดธุระ โดยมีคุณสมบัติดังนี้

- (๑) พหุสสุตา เรียนมากคือ เล่าเรียนสดับฟังไว้มาก
- (๒) ธตา จดจำไว้ได้ คือจับหลักหรือสาระทรงจำไว้ได้แม่นยำ
- (๓) วจสา ปริจิตา คล่องปาก ชำนาญ คือ ท่องบ่นหรือใช้พูดอยู่เสมอจน คล่องแคล่วแม่นยำ
- (๔) มนसानุเปกขิตา เฟ่งขึ้นใจ คือใ้ใจนึกพิจารณาจนเจนใจนึกครั้งใดก็ปรากฏ เนื้อความสว่างชัด
- (๕) ทิฏฐิยา สุปฎิวิตธา เข้าใจชัดเจนด้วยทิฏฐิ คือมีความเข้าใจลึกซึ้ง มองเห็น ประจักษ์แจ้งด้วยปัญญาทั้งในแง่ความหมายและเหตุผล^{๒๔}

๓) **กัลยาณมิตรตา** คือ การคบหากันดีเป็นเพื่อน เป็นที่ปรึกษาปัญหาของชีวิต กัลยาณมิตรในความหมายทางพระพุทธศาสนา หมายถึง บุคคลที่ชักนำไปสู่การมีปัญญาและความดี เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระศาสดา กัลยาณมิตร มีบทบาทมากในการชักนำบุคคลไปสู่การเรียนรู้ และส่งเสริมให้มีการเรียนรู้อย่างถูกต้อง หากมีกัลยาณมิตรช่วยแนะนำบุคคลก็จะถึงการเรียนรู้ได้ เร็วขึ้น

พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญบทบาทของกัลยาณมิตรเป็นอย่างสูง เช่น ตรัสว่า กัลยาณมิตรเป็นบุพภาคของการเกิดขึ้นของปัญญาบ้าง หรือกัลยาณมิตรเป็นธรรมะทั้งหมดบ้าง ดังนั้นบุคคลพึงแสวงหากัลยาณมิตรและพึงเป็นกัลยาณมิตรของผู้อื่น ความสัมพันธ์ทุกชนิดควร เป็นไปด้วยกัลยาณธรรม กล่าวคือสัมพันธ์กันแล้วทำให้ฉลาดขึ้น ไม่ใช่ทำให้เขาโง่งม พึ่งตนเองได้ น้อยลง เข้าใจผิดเกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง

ในสังคาโลวาทสูตร พระองค์ได้ตรัสลักษณะของมิตรแท้ และมิตรเทียมเอาไว้ โดยมีตร เทียม ได้แก่ คนปกอลอง คนดีแต่พูด คนหัวประจบ คนชักชวนในทางฉิบหาย^{๒๕} และได้แสดง ลักษณะของมิตรแท้ ว่า ทุกข์ ทุกข์ด้วย สุข สุขด้วย ปกป้องเพื่อนเมื่อถูกกล่าวถึงในทางเสียหาย และ รับรองคนที่พูดสรรเสริญเพื่อน^{๒๖}

^{๒๔} วจ.ปญจ.(ไทย) ๒๒/๒๖๑/๖๔๔.

^{๒๕} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๐/๔๓๘.

^{๒๖} วจ.ทุก.(ไทย) ๒๐/๓๘๕/๔๑๑.

๔) โสวัจัสสตา คือ เป็นคนว่านอนสอนง่าย ไม่คือร้อนกระด้าง รู้จักรับฟังเหตุผลและข้อเท็จจริง พร้อมทั้งจะแก้ไขปรับปรุงตนเอง ไม่ลุแก่อำนาจของอัตตาทิปไตย นอกจากนั้นพระมหาโมคคัลลานะก็ได้แสดงถึงลักษณะของคนว่าง่ายไว้ ๑๖ ประการ ดังนี้

- (๑) ไม่ใฝ่ต่ำ คือ ไม่ลูอาจแก่ความอยาก
- (๒) ไม่ยกตัว คือ ไม่ยกตนข่มท่าน
- (๓) ไม่ถือเคียดดาล คือ ไม่จู้โกรธ ไม่ฉุนเฉียว
- (๔) ไม่ผูกโกรธ คือ ไม่ผูกอาฆาตจองเวร
- (๕) ไม่รังเกียจเหยียดหยาม คือ ไม่รังเกียจเพราะฤทธิ์ของความโกรธ
- (๖) ไม่ต่อว่าต่อขาน คือ ไม่พูดคำที่แสดงความโกรธ
- (๗) ไม่ได้เถียง คือ ไม่ได้ตอบผู้ตักเตือน
- (๘) ไม่ตะเพิด คือ ไม่รุกรานผู้ตักเตือน
- (๙) ไม่ยื้อนคำ คือ ไม่ปรักปรำหรือยื้อนคำพูดผู้ตักเตือน
- (๑๐) ไม่กลบเกลื่อน คือ พูดนอกเรื่อง ไม่แก้ตัวบิดพลิ้ว
- (๑๑) พอใจตอบ คือ เมื่อถูกซักถามก็พอใจตอบ ไม่ปิดบัง
- (๑๒) ไม่หลบหลู่ไม่ตีเสมอ คือ ไม่ดูถูกดูแคลนหรือต่อว่าผู้ตักเตือน
- (๑๓) ไม่ริษยาตระหนี่ คือ ไม่ใจแคบ
- (๑๔) ไม่โอ้อวดเจ้าเล่ห์ คือ ไม่พูดอวดตัว หรือเล่นเล่ห์เพทุบาย
- (๑๕) ไม่เป็นคนกระด้าง ดูหมิ่นผู้อื่น คือ เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ยกตนข่มท่าน
- (๑๖) ไม่ถือแต่ความเห็นของตัวเอง ไม่คือร้อน คือ ไม่ทำอะไรตามใจตัวเอง เป็นผู้เชื่อฟัง

๕) กิจกรณียesu ทักขตา คือ การเอาใจใส่ต่อการทำงาน ภาระกิจของหมู่คณะ ญาติเพื่อพี่น้อง และชุมชน รู้จักใช้ปัญญาไตร่ตรองหาวิธีให้ดำเนินการที่เหมาะสม ให้สำเร็จเรียบร้อยดีงาม ซึ่งเป็นการช่วยทำกิจธุระของผู้อื่น ด้วยความขยัน และด้วยความสามารถของตน นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างที่พึ่งให้แก่ตนเอง แล้วยังเป็นการสร้างความรัก เคารพ และเป็นเพื่อความสามัคคีพร้อมเพรียงกันอีกด้วย ดังข้อความปรากฏใน สาราณียธรรมสูตร ดังความว่า “ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เรียกว่า สาราณียธรรม มี ๖ ประการ คือ

- (๑) ตั้งใจช่วยกิจธุระของผู้อื่นด้วยเมตตา
- (๒) ตั้งใจแนะนำสั่งสอนผู้อื่นด้วยเมตตา
- (๓) ตั้งเมตตาจิตแผ่ความปรารถนาดีไปยังผู้อื่น คือ มีความเมตตาต่อผู้อื่นอยู่เสมอ

(๔) แบ่งปันลาภที่ตนได้มาโดยชอบธรรมแก่ผู้อื่น คือให้เอื้อเพื่อเผื่อต่อผู้อื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว เห็นแก่ตัวบริโภคนิสัยแต่ผู้เดียว

(๕) มีศีลอย่างน้อยก็ศีล ๕ ไม่ประพฤติให้เป็นที่รังเกียจของสังคม

(๖) มีทัศนคติความเห็นเหมือนๆ กับผู้อื่นในสังคม เช่นเชื่อในเรื่องบุญบาป เรื่องกฎแห่งกรรม เรื่องตายแล้วเกิดใหม่ตามหลักพระพุทธศาสนา ไม่เป็นคนหัวรั้นชอบถกเถียงกันในเรื่องความเห็นที่ผิดทำนองคลองธรรม..... “อะยมัปฺปิมโม นาถะกะระโณ นีคือธรรมที่ทําที่พึงแก่ตนอีกข้อหนึ่ง”^{๒๗}

๖) **ขัมมกามตา** ผู้ใคร่ในธรรม คือ รักความถูกต้อง รักความยุติธรรม ความเสมอภาคในสังคม หรือชอบศึกษา ค้นคว้า สอบถามหาความรู้ความจริง รู้จักพูด รู้จักรับฟัง สร้างความรู้สึกรสนิยมอย่างสบายใจ ชวนให้ผู้อื่นอยากเข้ามาปรึกษาและร่วมสนทนา

๗) **วิริยารัมภะ** มีความเพียรขยัน คือ เพียรทำความดี เพียรละความชั่วทุกอย่างเอาใจต่อหน้าที่อย่างเด็ดเดี่ยว ไม่ทอดทิ้งกลางคัน ไม่ปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ว่ากรณีใดๆ

ความเพียรนี้ เป็นคำกลางๆ อาจจะใช้ในทางที่ผิดก็ได้ เช่น เพียรพยายามจะฆ่าคน เพียรพยายามจะลักขโมย อาจจะใช้ในทางที่ถูกก็ได้ เช่น เพียรศึกษาเล่าเรียน เพียรทำมาหากิน เพียรทำลายกิเลส เป็นต้น ซึ่งถ้าเพียรในทางที่ชอบท่านเรียกว่า สัมมาวายามะ เพียรชอบ แต่เพียรในทางผิดท่านเรียกว่า มิจฉลาวายามะ เพียรผิด ความเพียรที่เป็นสัมมาวายามะ หรือ เพียรชอบ แบ่งออกเป็น ๒ ประการ ได้แก่

(๑) ความเพียรทางกาย เช่น ทำการงานด้วยกาย หรือปฏิบัติธรรม ทำสมาธิ เดินจงกรม เป็นต้น

(๒) ความเพียรทางจิต เช่นความเพียรในการละชั่ว ได้แก่ การตั้งใจ อธิฐานในใจว่าจะ ไม่อิจฉาริษยาใคร ไม่ประทุษร้าย แต่มีจิตเพียรเพื่อประกอบความดี ตั้งจิตอธิฐานว่า จะปฏิบัติศีลให้บริสุทธิ์ จะตั้งสัจจะบารมี ออกบวช เป็นต้น

ความเพียรทุกชนิด ไม่ว่าจะความเพียรในทางโลก เช่น ความเพียรในการศึกษาเล่าเรียน และในการประกอบธุระหน้าที่หรือประกอบกิจการงาน เป็นต้น หรือความเพียรในทางธรรม คือ เพียรละชั่ว ประพฤติดี และเพียรทำใจของตนให้สะอาด ต้องอาศัยขันติ คือความอดทนเป็นตัวหนุน ความเพียรจึงจะประสบผลสำเร็จได้ง่าย แต่ถ้าปราศจากขันติเสียแล้ว ก็ยากที่จะประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งความอดทน ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ขันติ มี ๓ ประการ คือ ธิตีขันติ คือทนต่อการ

^{๒๗} อัง.อุฎก.(ไทย) ๒๒/๒๔๒/๓๒๒.

ตราครุฑในการทำงาน ๑ อธิวาสนขันติ อดทนต่อการเจ็บไข้ได้ป่วย ๑ และ ตีติกาขันติ อดทนต่อความเจ็บใจ หรืออดทนต่อกำลังของกิเลส ๑

๘) **สันตญฺฐี** คือ ความสันโดษ ในทางพระพุทธศาสนาให้ความหมายของสันโดษ ไว้ ๓ ความหมาย ดังนี้

(๑) ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีตามมีตามได้ ความหมายก็คือ สิ่งใดก็ตามที่เรามีอยู่ และได้มาใหม่ เรายินดีพอใจในสิ่งนั้น ไม่ว่าของนั้นจะน้อย หรือมากเพียงใด

(๒) ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีตามกำลัง ความหมายก็คือ อย่าทำอะไรให้เกินกำลังของตนเอง เกินกำลังสติปัญญาของตนเองเพื่อที่จะได้ทรัพย์มา ซึ่งถ้าทำเกินกำลังแล้วจะทำให้เดือดร้อน สันโดษในข้อนี้ พระพุทธศาสนาสื่อถึง ความรู้จักประมาณในตน รู้จักตัวเอง

(๓) ยถาสารูปสันโดษ คือ ยินดีตามสมควร ความหมายก็คือ ยินดีด้วยของที่สมควรแก่เพศ ภาวะ และฐานะของตน คือสิ่งใดก็ตามถ้าทำลงไปด้วยความเหมาะสมแก่เพศ ภาวะ และฐานะของตน ผู้กระทำให้ยินดีพอใจทำในสิ่งที่เหมาะสมที่สมควร เช่นนี้เรียกว่า ยถาสารูปสันโดษ^{๒๘}

ดังนั้น สันโดษ คือยินดี พอใจในทรัพย์สมบัติ ตำแหน่งหน้าที่และผลสำเร็จต่างๆ ที่ตนได้สร้างหรือแสวงหาได้มาด้วยเร็วแรง ความเพียรพยายาม และความรู้ความสามารถของตนเอง โดยทางชอบธรรมและไม่มัวเมาเห็นแก่ความสุขทางวัตถุ

๙) **สติ มีสติคงมั่น** คือ รู้จักกำหนดจดจำ ระลึกการที่ทำ คำที่พูดกิจที่ทำแล้วและที่ต้องทำต่อไปได้ จะทำอะไรก็รอบคอบรู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ผลิผลาม ไม่เดินเลื้อย ไม่เลื่อนลอยไม่ประมาท ไม่ยอมถดถอยในทางผิดพลาด ไม่ปล่อยปละละเลยทิ้งโอกาสในการสร้างคุณความดีระมัดระวังจิตใจของตนไม่ให้ถูกกิเลสครอบงำคำว่า สติ มีความหมายตรงกับคำว่า ไม่ประมาท ดังพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย บรรดารอยเท้าสัตว์บกทั้งหลาย รอยเท้าช้างเป็นรอยเท้าใหญ่ รอยเท้าสัตว์บกอื่นๆ ย่อมสามารถรวมลงในรอยเท้าช้างได้หมดฉันใด ธรรมทั้งหลายบรรดาที่เป็นกุศลทั้งหมด ก็รวมลงในเรื่องความไม่ประมาททั้งหมดฉันนั้น”^{๒๙} ดังนั้น คำว่า สติ ที่แปลว่า ระลึกได้ คือ ระลึกได้ไม่ประมาท และจะพบ คำว่า สติ คู่กับคำว่า สัมปชัญญะ หมายถึง ความรู้ตัว โดยที่ คนเรา จะมีสติได้ ท่านกล่าวว่ามี อยู่ ๔ ประการ คือ

(๑) สติสัมปชัญญะ คือ มีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ

(๒) ไม่คบคนมีจิตปับปวน

^{๒๘}ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๘๕/๖๑๔.

^{๒๙}อ.ทศก(ไทย) ๒๔/๒๘/๔๔๕.

(๓) คบคนที่มีสติปัญญามั่นคง

(๔) มีสติ มีใจน้อมไปในการมีสติ คืออยากเป็นคนดีมีสติมั่นคง

๑๐) **ปัญญา** คือ มีปัญญาหยั่งรู้เหตุผล รู้ดี รู้ชั่ว คุณ โทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงของมัน มีเหตุผล รู้จักใช้โยนิโสมนสิการ ในการพิจารณาเรื่องต่างๆ จนรู้แจ้งในสภาวะของสิ่งทั้งหลาย^{๑๐} ปัญญาในทางพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด ได้แก่

(๑) **โลกียปัญญา** คือ ปัญญาทางโลก คือ ปัญญา รู้จักรักษาตัว ปัญญา รู้จักทำมาหากิน หรือปัญญาความรู้ที่ศึกษากันในทางโลก ตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับมหาวิทยาลัย เพื่อพาตัวรอดและตั้งตัวได้ในโลก ปัญญาประเภทนี้มีชาวโลกแสวงหากันมาก จนถึงตั้งเป็นหลักการศึกษาระดับชาติ ที่ทุกคนในชาติต้องศึกษาและควรศึกษาหรือควรได้รับการศึกษา

สรุป ปัญญาทางโลก คือ ปัญญาในทางเลี้ยงชีพ ทำมาหากินเพื่อให้อยู่สบาย เจริญก้าวหน้าในทางโลกนั่นเอง บางทีก็เป็นเหตุให้ทำบุญ บางทีก็เป็นเหตุให้ทำบาป

(๒) **โลกุตตรปัญญา** คือปัญญาทางโลกุตระ หรือปัญญาในทางธรรม หมายถึงการรู้จักบาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ เช่น ปัญญาในการรู้เข้าใจในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และนำไปสู่ ปัญญาขั้นทำลายกิเลสของพระอรหันต์ ตั้งแต่ขั้นพระโสดาบัน จนถึงพระอรหันต์ เป็นปัญญาเพื่อความสิ้นทุกข์โดยตรง หรือ เพื่อความสิ้นทุกข์ในที่สุด

ซึ่งปัญญาทั้ง ๒ ประเภทนั้น มนุษย์สามารถมีปัญญาได้ โดยพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงเหตุของการเกิดปัญญา ไว้ ๓ ได้แก่^{๑๑}

(๑) **สุตมยปัญญา** คือ ปัญญาเกิดจากการฟัง ได้แก่ ปัญญาที่เกิดจากการฟังมาจากผู้อื่น เช่น จากการศึกษาเล่าเรียน จากครู จากการอ่านหนังสือ หรือจากการดูในด้านทัศนศึกษา ปัญญาประเภทนี้มีการขวนขวายกันมากในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดขึ้นแก่คนในชาติ โดยชาติต่างๆ ทั่วโลกได้สร้างสถาบันการศึกษาในระดับต่างๆ ในชาติของตนขึ้น ผลิตหนังสือหรือตำราเรียนประเภทต่างๆ จัดให้มีโสตทัศนศึกษาและโสตทัศนูปกรณ์ขึ้น ดังนั้น สุตมยปัญญานี้จึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาตนเองและสังคมในชาติ

^{๑๐}ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๕๗/๒๘๑.

^{๑๑}ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๑.

ผู้มีปัญญาประเภทนี้ คือได้รับการศึกษาดีจนจบปริญญาสาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายๆ สาขา ในการศึกษาทุกระดับ ย่อมสร้างที่พึ่งให้แก่ตนได้คืออย่างหนึ่ง คนในโลกทั่วไปจึงมักแสวงหา ปัญญาชนิดนี้กันมากกว่าปัญญาอีก ๒ ข้างปลาย เพราะเป็นปัญญาที่ทำให้เกิดขึ้นไม่ยากนัก และนิยมแสวงหาปัญญาชนิดนี้กันมากในปัจจุบัน เพราะคนทั่วไปสามารถทำให้เกิดขึ้นได้

(๒) จินตามยปัญญา คือ ปัญญาเกิดจากการคิด ปัญญาชนิดนี้เกิดจากการค้นคิดพิจารณา หาเหตุผล บุคคลไม่ได้ฟังมาจากผู้อื่นหรือไม่ได้อ่านหนังสือหรือตำราเรียนใดๆ หรือไม่ได้จากแหล่งอื่นใดที่คนอื่นทำขึ้น แต่ได้ทำปัญญาของคนให้เกิดมีขึ้นด้วยการขบคิดค้นคว้าของตนเอง ค้นหาเหตุผลเอาเองจนเกิดปัญญารู้ชัดขึ้นในเรื่องนั้นๆ อย่างที่นักวิทยาศาสตร์ได้ค้นคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาเป็นอันมากในปัจจุบัน ก็ต้องใช้ปัญญาในข้อนี้มาก

ปัญญาชนิดนี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า โยนิโสมนสิการ การทำไว้ในใจโดยอุบายแยบคาย คือ การใช้ความคิดให้ถูกวิธี การมองสิ่งทั้งหลายด้วยการพิจารณาสืบหา ค้นคว้า การแสวงหาเหตุผลตลอดสาย การแยกแยะออกวิเคราะห์ด้วยความคิดที่เป็นระเบียบ โดยอุบายวิธีให้เห็นสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย สถาบันวิจัยค้นคว้าในเรื่องต่างๆ ในสถาบันการศึกษาและในทางวิทยาศาสตร์เป็นอันมากในปัจจุบัน ที่ได้เกิดขึ้นเพื่อให้ได้ปัญญาชนิดนี้

(๓) ภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาเกิดจากการอบรม เป็นปัญญาที่เกิดแต่การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ ปัญญาตัวนี้เองเป็นปัญญาที่ต้องการมากในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการทำที่พึ่งแก่ตน เพราะทำให้ได้ความสงบสุขด้านจิตใจ ไปจนถึงการสิ้นทุกข์ในที่สุด เพราะปัญญาที่เกิดจากภาวนา คือการพัฒนาจิตใจของตนให้สูง ปัญญาชนิดนี้เป็นปัญญาที่สัมผัสสิ่งทั้งหลายด้วยตัวของตัวเอง ถ้าเปรียบเทียบกับการรู้ซึ่งถึงความร้อนของไฟ ปัญญาประเภทนี้เปรียบเหมือนเราไปจับไฟแล้วที่รู้ซึ่งถึงความร้อนของมันเพราะเราได้จับต้องด้วยตัวของเราเอง

เมื่อกล่าวโดยสรุป ที่พึ่งในแนวนาถรรณธรรมนี้ สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญลงในหลักใหญ่ๆ คือ

(๑) การสร้างที่พึ่งแก่ตนเอง ได้แก่ ข้อศีล ช่วยให้พึ่งตนเองในด้านความประพฤติ ทางกาย และวาจาที่ดีงามเป็นสุภาพชน เป็นมิตรต่อสาธารณชนได้ทุกคนชั้น พหุสัจจะ การศึกษาทรงจำไว้้มมาก เป็นที่พึ่งแก่ตนเอง ในด้านความคิด เขาว่าปัญญาเพื่อเป็นข้อมูลนำมาประกอบสำหรับการแก้ปัญหาต่างๆ โสวัจัสตดา ช่วยให้เป็นคนอ่อนโยน มีมารยาทผู้ดี วิริยารัมภะ ช่วยให้เป็นคนมูมานะเป็นนักต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดแก่ตนเอง และการทำงานที่มุ่งมั่นด้วยใจเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ สันตญูฐิ ช่วยให้เรามีสภาพจิตที่ปกติไม่ยินดียินร้าย ต่อทรัพย์สินสมบัติและ หน้าที่การงานของคนอื่น แต่เป็นกำลังใจให้ตนเองมีพลังต่อสู้โดยสันติวิธีในการได้มาซึ่งหน้าที่การงาน

ตำแหน่งทางสังคม ไม่ใช่แย่งมาหรือใช้อำนาจที่ไม่ชอบธรรม ส่วน สติ ช่วยให้ทำงานด้วยความไม่ประมาท และปัญญา ช่วยให้พิจารณาสิ่งต่างๆ โดยรอบคอบมีเหตุผลที่ควรแก่งานชนิดนั้นๆ

(๒) การสร้างที่พึ่งที่เกี่ยวกับคนอื่น คือ ข้อกัลยาณมิตตตา การคบเพื่อที่ดีย่อมนำประโยชน์สุขมาให้ ถ้าคบเพื่อเลว ก็เลวไปด้วยเพราะคนคนเช่นใดก็เป็นคนเช่นนั้น และข้อ กิงกรณียesu ทักขตา สงเคราะห์ลงในการพึ่งพากันและกับทางสังคม เนื่องจากต้องคอยช่วยเหลือส่งเสริมให้การอุดหนุนในด้านมนุษยธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ เช่น ช่วยผู้ประสบภัยจากรถยนต์ที่ท้องถนนช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ช่วยเหลือนักเรียนด้วยกัน เป็นต้น

๒.๔.๒ หลักอริยทรัพย์

ในการพึ่งตนเองนั้น สิ่งซึ่งมีความสำคัญค่อนข้างมากนั้นก็คือ ทรัพย์ ถ้าขาดทรัพย์แล้วยากที่จะพึ่งตนเองได้ ทรัพย์จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิต ในพระพุทธศาสนา ท่านแบ่งออกเป็นประเภทกว้างๆ ได้ ๒ ชนิด คือ

๑) ทรัพย์ภายนอก ได้แก่ แก้ว แหวน เงิน ทอง บ้านเรือน ที่ดิน รถยนต์ ที่อยู่อาศัย อาหาร ยา รักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

๒) ทรัพย์ภายใน ได้แก่ อริยทรัพย์^{๒๒} ซึ่งเป็นคุณสมบัติหรือคุณธรรมที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจ นับเป็นทรัพย์อันประเสริฐสุด เพราะเป็นทรัพย์ที่ไม่รู้จักสูญสลายไป หนีหายไปด้วยภัยทั้งปวง ซึ่งต่างจากทรัพย์ภายนอกที่สามารถสูญสลายไปหนีหายไปได้ทุกเวลา ผู้มีทรัพย์ภายใน ย่อมหาทรัพย์ภายนอกได้ ดังนั้นผู้มีอริยทรัพย์ย่อมสามารถพึ่งตนเองได้ตลอดไป ทรัพย์ภายในเรียกว่า อริยทรัพย์ แปลว่า ทรัพย์อันประเสริฐ มี ๘ ประการ คือ

(๑) สัทธานะ ทรัพย์ คือ ศรัทธา คือ บุคคลผู้มีความเชื่อในพระปัญญาเครื่องตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อในพระพุทธรูปของพระองค์ ว่าพระองค์เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง โดยชอบเป็นต้น บุคคลผู้มีลักษณะเช่นนี้ ชื่อว่าผู้มีศรัทธาเป็นทรัพย์ บุคคลประเภทนี้แม้ไม่มีทรัพย์สมบัติใดๆ เลยก็ไม่จัดว่าเป็นคนจน^{๒๓}

(๒) สีลธนะ ทรัพย์ คือ สีล คือ บุคคลผู้มีการรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย คือเว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการถือเอาของสิ่งที่เขาของเขาไม่ได้ให้ มีความยินดีเฉพาะในคุ้มครองของตน มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เสพสิ่งเสพติดมีนเมาต่างๆ

^{๒๒}ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๓๑/๔๓๘.

^{๒๓}ส.ส.(ไทย) ๑๕/๘๐/๓๕๖.

(๓) หิริชนะ ทรัพย์ คือ หิริ คือ บุคคลผู้มีความละอายต่อการทำชั่วทุจริตทั้งทางกาย วาจา และทางใจ อายต่อการประกอบบาปอกุศลกรรมทั้งหลาย^{๓๔}

(๔) โอตตปฺปชนะ ทรัพย์ คือ โอตตปฺปะ คือ บุคคลผู้มีความสะดุ้งกลัวต่อการทำทุจริตทางกาย ทุจริตทางวาจา ทุจริตทางใจ สะดุ้งกลัวต่อการประกอบเหตุอันไม่ดีงามทั้งหลายทั้งในที่ลับ และที่แจ้ง บุคคลผู้มึลักษณะเช่นนี้ ชื่อว่ามีโอตตปฺปะเป็นทรัพย์

หิริกับโอตตปฺปะนอกจากจะเป็นอริยทรัพย์แล้ว ยังเป็นคุณธรรมที่สร้างสันติสุขให้กับโลก แต่หากจะวิเคราะห์ให้ลึกลงไปก็จะเข้าใจได้ว่า การที่เราจะสร้างสันติสุขให้กับโลกหรือคุ้มครองโลกได้นั้นจะต้องอาศัยทรัพย์ เมื่อหิริและโอตตปฺปะเป็นอริยทรัพย์ ฉะนั้นบุคคลผู้มีความละอายแก่ใจและเกรงกลัวต่อบาปก็เท่ากับได้สร้างสันติสุขให้กับโลก

(๕) พาหุสัจจนะ ทรัพย์คือ พหุสุต คือ บุคคลเป็นผู้ได้ยินได้ฟังมามาก ซึ่งพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด มีความรู้และเข้าใจในพุทธธรรมเป็นอย่างดี สามารถนำมาแสดงและชี้แจงได้อย่างถูกต้อง

(๖) จาคชนะ ทรัพย์ คือ จาคะ คือ ความเป็นบุคคลผู้ที่มีปราศจากความตระหนี่มีจิตยินดีในการเสียสละ

(๗) ปัญญาชนะ ทรัพย์ คือ ปัญญา คือ ความเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเหตุผลดีชั่วประโยชน์มิใช่ประโยชน์

การพึ่งตนเองตามหลักอริยทรัพย์นี้ เมื่อบุคคลเกิดศรัทธาในทางที่ถูกต้องต่อสิ่งใดก็ตาม ต้องประกอบด้วยองค์สี่เสมอ ไม่ใช่ศรัทธาเชื่อถ้อยแต่ไร้ศีลธรรม โดยเฉพาะศีล ๕ ซึ่งเป็นพื้นฐานของมนุษย์ เมื่อมีศีลแล้ว จิตใจย่อมตั้งอยู่ในความละอายแก่ใจในการกระทำความผิดหรือความชั่วทั้งปวง แล้วหลีกเลี่ยงความชั่วนั้น เพราะเกรงจะได้รับโทษภัยแก่ตนขณะเดียวกัน ควรตั้งอยู่ในการศึกษา มีความรู้อย่างถ่องแท้ในเรื่องที่ตนเรียนรู้ทรงจำ สามารถถ่ายทอดแก่คนอื่นได้ ฟังรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวมในส่วนที่ควรสละ แบ่งปัน และมีการดำเนินกิจกรรมใดๆ พึงพิจารณาด้วยหลักโยนิโสมนสิการ คือ มีความระมัดระวัง รอบคอบ ฉลาด มีไหวพริบ ไม่เห็นแก่ความอยากได้ อยากดี เกินฐานะ หรือ วิชาการ ความรู้ที่ตนได้ศึกษามา

^{๓๔}ที.ป.(ไทย) ๑๑/๑๘๑/๔๓๘.

๒.๔.๓ ธรรมเป็นเหตุให้สมหวัง

การจะประสบความสำเร็จสมหวังในการทำที่พึงแก่ตนเอง เพื่อให้ชีวิตเป็นไปด้วยความสมหวัง คือ คือหวังอยากเป็น หวังอยากได้ในสิ่งที่ตนคิดว่า จะสุขสบาย บางคน ก็สมหวังตามความมุ่งหมาย บางคนก็ไม่ได้ คนที่คิดอะไร ทำอะไร ได้รับผลสมหวังตามความมุ่งหมายนั้น เพราะมีคุณธรรมเป็นเหตุให้สมหวัง ๔ ข้อ ได้แก่

- (๑) มีความเชื่อที่มีเหตุผล
- (๒) เป็นคนมีระเบียบวินัย
- (๓) รู้จักเสียสละสิ่งที่เป็นข้าศึกในการทำงาน
- (๔) ถึงพร้อมด้วยปัญญา คือ เป็นคนรู้จักใช้ปัญญาพิจารณาวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้น รู้จักตัดสินใจ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักแก้ปัญหาด้วยกำลังปัญญาของตนเอง^{๓๕}

อย่างไรก็ตามคุณธรรม ๔ ข้อนี้ เป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้เป็นคนมีความมั่นคง เป็นตัวของตัวเอง สามารถทำตนให้เป็นที่พึงของตนได้ตามความมุ่งหวังตั้งใจของตน ซึ่งคนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน มักไม่ได้สมหมายในสิ่งที่ตนหวังเป็นเช่นนั้น ก็เพราะอยากประสบความสำเร็จ อยากตั้งตัวได้ อยากพึ่งตัวได้ แต่ไม่ประกอบด้วยเหตุอันจะทำให้ตนได้ หากมีแต่นั่งคิดนอนคิดเอา ไม่รู้จักทำงาน ไม่รู้จักแสวงหา เข้าทำนองว่าเป็นคนงอมืองอเท้า ก็ย่อมจะไม่ได้ทรัพย์สินที่ตนปรารถนาได้ คนที่ประสงค์จะพึ่งตนเองได้ จึงไม่ควรเป็นคนดีแต่คิด ดีแต่ตั้งความปรารถนาแต่ไม่ดีทำ ไม่รู้จักลงมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ความปรารถนาของบุคคลในโลก ที่สมหมายได้ยากนั้น พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ ๔ อย่าง คือ

- (๑) ขอสมบัติจึงเกิดมีแก่เราโดยทางที่ชอบ
- (๒) ขอยศจึงมีแก่เรากับญาติพวกพ้องเรา
- (๓) ขอเราจงรักษาอายุให้ยืนยาว
- (๔) เมื่อสิ้นชีพแล้ว ขอเราจงไปบังเกิดในสวรรค์^{๓๖}

๒.๔.๔ ผู้ไม่มีที่พึ่งเป็นทุกข์อย่างไร

ในการสร้างที่พึ่งแก่ตนตามหลักพุทธศาสนานั้น จะต้องพึ่งพระธรรม พระธรรมที่สร้างที่พึ่งแก่ตน พระพุทธองค์ทรงตรัสเรียกว่า “นาถกรณธรรม” โดยที่พระองค์ตรัสไว้ในนาถกรณ

^{๓๕} อ.จตุก.(ไทย) ๒๑/๑๐๑/๓๕๒.

^{๓๖} อ.จตุก.(ไทย) ๒๑/๑๐๔/๓๕๒.

ธรรมสูตร คือ สูตรว่าด้วยหลักธรรมที่สร้างที่พึ่งแก่ตน พระองค์ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายไว้ตอนต้น พระสูตรว่า

สนาถา ภิกขเว วิหรต มา อนาถา
 ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงอยู่อย่างมีที่พึ่ง
 อย่าอยู่อย่างไม่มีที่พึ่งเลย
 ทุกขั ภิกขเว อนาโถ วิหรติ
 ภิกษุทั้งหลาย ผู้ไม่มีที่พึ่ง ย่อมเป็นทุกข์”

คนที่ขาดเป็นที่พึ่งเป็นทุกข์จริง และเป็นทุกข์มากๆ บางทีก็ถึงตาย เพราะขาดที่พึ่ง เช่น เด็กทารกที่ถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครดูแล คนที่อดอยากหิวโหย เพราะความจน หรือ เพราะขาดอาหาร คนที่ป่วย ไม่มีใครดูแล คนที่บ้านถูกไฟไหม้ หรือบ้านเรือนถูกน้ำพัดพา หรือถูกवादภัยรุนแรง พังทลายหมด จนไม่มีที่อยู่อาศัย คนที่เรือล่มกลางทะเล หรือในกระแสน้ำ ไม่มีใครช่วยเหลือ คนที่ไม่มีปัญญาความรู้ในการประกอบอาชีพทำมาหากิน คนที่หวังพึ่งคนอื่นแต่เขาไม่ให้พึ่ง ไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือคนที่ตนหวังพึ่งมีอันล้มละลายหรือมีอันเป็นไป เช่นตายจากไปเป็นต้น เมื่อไม่ได้ที่พึ่ง หรือ พึ่งใครไม่ได้ก็อยู่อย่างเป็นทุกข์

นี่กล่าวเฉพาะที่พึ่งทางกาย หรือในการเป็นอยู่ยังไม่ได้กล่าวถึงที่พึ่งทางใจ แต่คนเราถ้าขาดที่พึ่งทางใจด้วยยิ่งมีความทุกข์เพิ่มขึ้น คือ ขาดความยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ได้แก่ขาดหลักธรรมในการคุ้มครองใจนั่นเอง เช่น ถูกไฟราคะ โทสะ หรือ โมหะเผา หรือเมื่อร่างกายถูกเผาด้วยเพลิงคือความเกิด ความแก่ ความเจ็บ และความตาย ก็ย่อมเป็นทุกข์หนักขึ้น หากความสุขได้ยากบางคนเมื่อทุกข์หนักเข้าหาทางออกไม่ได้ ถึงกับฆ่าตัวตาย หรือทำร้ายคนอื่น เพราะชีวิตอยู่อย่างขาดที่พึ่ง

เหล่านี้คือ ความทุกข์ทั้งหลายทั้งปวงที่คนเรา ไม่มีที่พึ่งมีความทุกข์ดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนี้พระพุทธองค์ จึงได้ตรัสเรื่อง ที่พึ่ง ดังกล่าวมาเบื้องต้นแล้ว

๒.๕ ธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเอง ย่อม ไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นก็ไม่มั่นคง เมื่อบุคคลไม่สามารถประคับประคองตนให้ผ่านพ้นอุปสรรคของชีวิตไปได้ คนมากมายที่ต้องพบกับความล้มเหลว ความล้มสลาย เพราะสิ่งขัดขวาง หรือสิ่งเบียดเบียน ซึ่งเรียกกันว่า อุปสรรค

สิ่งที่ทำให้บุคคลพึ่งตนเองไม่ได้ ได้แก่ อบายมุข ซึ่งเป็นปากทางแห่งความเสื่อมทุกอย่าง คือ เสื่อมทรัพย์ เสื่อมชื่อเสียง เสื่อมความนับถือ เสื่อมสุขภาพ เสื่อมจากคุณความดี เป็นต้น

ดังนั้นผู้หวังความเจริญ หวังการพึ่งตนเองได้ จึงควรหลีกเลี่ยงจากอบายมุข ๔ ประการ ต่อไปนี้เสีย คือ

- ๑) พึ่งเว้นจากการเป็นนักเลงเที่ยวผู้หญิง
- ๒) พึ่งเว้นจากการเป็นนักดื่มสุรา ยาเมา และพึ่งเว้นจากเสพสิ่งเสพติดทั้งหลาย
- ๓) พึ่งเว้นจากการเป็นนักเลงพนันทั้งมวล
- ๔) พึ่งเว้นจากการคบคนชั่ว^{๓๖} (พาล) เพราะบุคคลคบคนเช่น ไร่ย่อมเป็นคนเช่นนั้น

ในทศนิชาบายาฎีกวรรคท่านได้เพิ่ม “การเที่ยวกลางคืน คือ การชอบเที่ยวดูการละเล่น และการเที่ยวคร่ำงาน” เข้ามาอีก ฉะนั้นอบายมุขในที่นี้จึงมี ๖ ข้อด้วยกัน^{๓๗}

๒.๖ สรุป

หลักการพึ่งตนเองตามหลักพุทธธรรมนั้น สอนให้พุทธบริษัทพึ่งตนเอง โดยแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ การพึ่งตนเองภายในด้วยหลักพุทธธรรม และการพึ่งตนเองภายนอกด้วยปัจจัย ๔ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต

การพึ่งตนเองภายใน คือ การเจริญสติปัญญา ๔ การเข้าถึงพระรัตนตรัย ๓ และการรู้ความจริงตามหลักอริยสัจ ๔ ประการ คือรู้ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค

ส่วนนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อหลักการปฏิบัติในการพึ่งตนเอง เช่น ท่านพุทธทาสสอนให้พึ่งความอดทน ความซื่อสัตย์ ความมัธยัสถ์ ความขยัน ความถ่อมตน และความกตัญญูรู้คุณบุคคลที่ทำไว้ก่อน

วิธีการพึ่งตนเองตามหลักพุทธธรรม แบ่งเป็น (๑) พึ่งด้วยการทำความดี (๒) พึ่งด้วยการยกระดับชีวิตให้สูงขึ้น (๓) พึ่งด้วยการไม่อ่อนนอนหรือบวงสรวงแต่ปฏิบัติแทน (๔) พึ่งตนตามหลักกฎแห่งกรรม และ (๕) พึ่งตนตามหลักศรัทธาอันถูกต้อง

หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการพึ่งตนเอง ได้แก่ นาถกรรมธรรม ๑๐ หลักอริยทรัพย์ ๗ ข้อ หลักธรรมเป็นเหตุให้สมหวัง ๔ ข้อ ส่วนธรรมที่มาขัดขวางการพึ่งตนเองได้แก่ อบายมุข ๔ และ ๖

^{๓๖} อ.ท.ก.(ไทย) ๒๐/๑๗๖/๔๑๑.

^{๓๗} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๐๒/๔๓๘.

บทที่ ๓

แนวคิด กระบวนการ ปัจจัย และเงื่อนไขของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ตั้งอยู่ ณ วัดแม่ใส ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยมีพระราชวริยาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดพะเยา และมีเจ้าอาวาสวัดแม่ใส พระครูโสภิตจริยากร เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใสในงานวิจัยนี้ เห็นว่า พระราชวริยาภรณ์ เป็นผู้มีแนวคิด ในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ประสบผลสำเร็จ ได้มีหน่วยงานต่างๆ มาดูงาน และทางภาครัฐบาลก็ได้มีการต่อยอดส่งเสริมสนับสนุนตลอดมา

๓.๑ ประวัติพระราชวริยาภรณ์

๓.๑.๑ ประวัติส่วนตัว

พระราชวริยาภรณ์ นามเดิม ศรีมูล นามสกุล ยังเจริญ เกิดปีกุน วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๘ ที่บ้านแม่ใส หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นบุตร นายศรี นางน้อย ยังเจริญ อาชีพ กสิกรรม

๓.๑.๒ บรรพชาอุปสมบท

พระราชวริยาภรณ์ บรรพชา เมื่อ วันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ ปีฉลู วัดแม่ใส ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยมีพระอธิการอินอินทปญโญ วัดแม่เนาเรือ ตำบลแม่เนาเรือ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นพระอุปัชฌาย์

อุปสมบทเมื่อ วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ปีวอก วัดแม่ใส ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยพระครูพินิตธรรมประภาส (ปัจจุบัน พระเทพวิสุททธิเวที) วัดศรีอุโมงค์คำ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นพระอุปัชฌาย์

๓.๑.๓ การศึกษา

พ.ศ. ๒๔๙๒ สำเร็จวิชาสามัญชั้น ป.๔ โรงเรียนบ้านแม่ใส ตำบลแม่ใส
อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

พ.ศ. ๒๔๙๔ สอบได้นักธรรมชั้นตรี วัดศรีโคมคำ สำนักเรียนคณะจังหวัดเชียงราย

พ.ศ. ๒๔๘๖	สอบได้นักธรรมชั้นตรี วัดพระสิงห์ สำนักเรียนคณะจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๔๘๖	สอบได้นักธรรมชั้นโท วัดพระสิงห์ สำนักเรียนคณะจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๔๘๘	สอบได้นักธรรมชั้นเอก วัดสามพระยา สำนักเรียนวัดสามพระยา
พ.ศ. ๒๕๐๐	สอบได้ประโยค ป.ธ.๑ วัดสามพระยา สำนักเรียนวัดสามพระยา
พ.ศ. ๒๕๐๑	สอบได้ประโยค ป.ธ.๔ วัดสามพระยา สำนักเรียนวัดสามพระยา
พ.ศ. ๒๕๐๓	สอบได้ประโยค ป.ธ.๕ วัดสามพระยา สำนักเรียนวัดสามพระยา
พ.ศ. ๒๕๐๔	สอบได้ประโยค ป.ธ.๖ วัดสามพระยา สำนักเรียนวัดสามพระยา
พ.ศ. ๒๕๑๖	สำเร็จวิชาสามัญชั้นปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยนาลันทา รัฐวิหาร ประเทศอินเดีย
พ.ศ. ๒๕๒๔	สำเร็จวิชาสามัญชั้นปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยมจร อำเภอกย รัฐวิหาร ประเทศอินเดีย

๓.๑.๔ ตำแหน่งหน้าที่

- เจ้าคณะจังหวัดพะเยา
- เจ้าอาวาสวัดศรีอุโมงค์คำ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
- รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

๓.๒ แนวคิด กระบวนการ ปัจจัยและ เลื่อนไข การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ใส เดิมเรียกว่ากลุ่มสัจจะ เริ่มจัดตั้งเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๒๗ สถานที่ร่วมกลุ่มเริ่มต้นขึ้นที่วัดแม่ใส โดยมีหลวงพ่พระครูสุธรรมมุณี (พระราชวิริยาภรณ์) รองเจ้าคณะจังหวัดพะเยา ในสมัยนั้น หลวงพ่อโสภิตจรรย์กร เจ้าอาวาสวัดแม่ใส ได้เล็งเห็นชาวบ้านที่มาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด ชอบซื้อหอยไต้ดิน เลยชักชวนให้มีการออมเงินสะสม ให้มีการเก็บออมสะสมเป็นรายเดือน เริ่มออมครั้งละ ๑๐ บาท ถึง ๒๐ บาท โดยมีสมาชิกแรกเริ่ม ๑๐๕ คน และมีการรับสมัครสมาชิกในเขตภูมิลำเนา ในเขต ศรีท้าวัดแม่ใส หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ และ หมู่ที่ ๔ เมื่อได้รับสมัครสมาชิกเรียบร้อยแล้ว ก็ใช้ศาลาวัดแม่ใสเป็นสถานที่ดำเนินการ และเลือกตั้งคณะกรรมการ ก็เริ่มดำเนินการ นัดเก็บเงินสะสมทุกวันที่ ๑ ของเดือน แล้วนำไปฝากกับธนาคารพาณิชย์เมื่อสิ้นปีก็จะมีการปันผลกำไร และให้มีสมาชิกผู้เยี่ยมเพื่อนำไปประกอบอาชีพ และคิดในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ ทำให้ชาวบ้านมีกิจกรรมร่วมกัน เกิดความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ รวมทั้งให้ชาวบ้านมีนิสัยรักการเก็บออม เป็นคนมีคุณธรรม มีสัจจะและมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และเพื่อน ๆ ในกลุ่มสมาชิก โดยการบริหารจัดการก็ทำกันเองในแบบชาวบ้าน เมื่อ

ดำเนินกิจการได้เจริญขึ้นเรื่อย ๆ ก็ได้เปิดประชุมสมาชิก เพื่อจัดทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มซึ่งที่มียาวนานมากกว่า ๒๗ ปี ซึ่งภายใต้การสนับสนุน จากพัฒนาชุมชนจังหวัดอำเภอเมืองพะเยา กลุ่มเจริญเติบโตมา นายบุญรัตน์ นนท์ศรี ประธานกลุ่มและคณะกรรมการผู้เสียสละ อุทิศตนเพื่อกลุ่มได้ ณ วันนี้ได้ขยายรับสมาชิกจำนวน ๖ หมู่บ้าน จำนวนสมาชิก จำนวน ๘๗๓ ราย จำนวนเงินสัจจะออมทรัพย์หมุนเวียนทั้งสิ้น ๑๑,๕๕๐,๗๐๓ บาท กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส เป็นการจัดการบริหารกันเองในหมู่บ้านในชุมชน มุ่งเน้นให้สมาชิกเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทของตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รักการออม ประหยัด ซื่อสัตย์ จริ่งใจ และพึ่งตนเองเป็นหลักได้ช่วยเหลืออย่างครบวงจร เช่น การสร้างบ้าน เงินช่วยเหลือบุตรหลาน การเจ็บป่วย เงินสงเคราะห์ เป็นต้น

พระราชวริยาภรณ์ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นผู้ที่ก่อตั้งให้กลุ่มคณะศรัทธาบ้านแม่ใส ซึ่งเป็นหมู่บ้านและชุมชนบ้านเกิดของท่าน ที่ได้ตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส โดยมีแนวความคิดว่า ชาวบ้านมีปัญหาการใช้จ่ายเงินทองที่ค่อนข้างจะขาดสน เมื่อจะลงทุนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ก็จะต้องไปกู้หนี้ยืมสิน เงินกู้ยืมระบบ ซึ่งก็จะคิดค่าดอกเบี้ยแพง บางรายยอมเอาที่ดินที่บ้าน ที่นาไปจำนอง สุดท้ายไม่สามารถใช้หนี้ที่ดิน ที่บ้าน ที่นาก็ตกเป็นของเจ้าหนี้ พระราชวริยาภรณ์เห็นปัญหาดังกล่าว จึงสอนให้ชาวบ้านได้ใช้ชีวิตชีวิตชาวบ้านแบบดั้งเดิม ซึ่งสอดคล้องกับเศรษฐกิจพึ่งตนเอง ประหยัดและอดออม โดยตั้งกลุ่มออมว่า กลุ่มสัจจะ โดยใช้หลักพุทธธรรม ข้อที่ว่า “สัจจะ” มาเป็นหัวใจคือ กลุ่มสมาชิกต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต อย่างจริงจัง มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ พยายามอดออม ตั้งแต่ ๑ บาท ๑๐ บาท จนถึง ๑,๐๐๐ บาทตามแต่กำลังของตนที่จะออมได้ ซื่อสัตย์ต่อคนอื่น คือ เมื่อกู้หนี้ยืมไปแล้วต้องพยายามขยันทำมาหากินนำมาใช้คืนให้กลุ่มเพื่อที่จะนำไปใช้ประโยชน์ให้แก่สมาชิกในกลุ่มต่อไป เป็นต้น

ดังนั้น กระบวนการทางหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้นำมาเป็นกระบวนการในการยึดถือและปฏิบัติให้ผลได้ ทำให้สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส ขณะนี้มีความเป็นอยู่ที่ดีคืน นำดอกผลมาช่วยสมาชิกในกลุ่มเพื่อการค้า ลงทุน และยังส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในชุมชนมากมาย ตลอดถึงให้ทุนการศึกษาของสมาชิกเพื่อศึกษามีความรู้แล้วนำมาพัฒนาบ้านเกิดของตนเองตลอดเรื่อยมา

๓.๓ ชุมชนบ้านแม่ใส

๓.๓.๑ ประวัติการตั้งถิ่นฐานชุมชนบ้านแม่ใส

ชุมชนบ้านแม่ใส ตั้งอยู่ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา ในอดีตอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ ไม้ไผ่ มีลำน้ำร่องใสอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน มีน้ำไหลผ่านตลอดปี มีสัตว์ป่านานาชนิด เช่น อีเก้ง, กวาง, หมู กระต๊อ, อีเห็น วัวป่า และสัตว์ป่านานาชนิด อีกมากมายได้อาศัยลำห้วยร่องใสเป็นที่อยู่อาศัยกิน แม่น้ำแม่ร่องใส จึงเป็นสายเลือดของชาวบ้านแม่ใส ซึ่งใช้เป็นแหล่งในการทำไร่ทำนา ไร่ขุบโคก ไร่โคก

ประมาณ พ.ศ. ๒๓๔๐ พ่อท้าว เมืองมา และพ่อเฒ่าแสนวงศ์ เมืองมา จากเขลางค์นคร(ลำปาง) ได้พาประชาชนมาตั้งรกรากจับจองที่ดินทำไร่ทำนา ได้นำไม้ไผ่ที่อุดมสมบูรณ์ในบริเวณนี้มาสร้างบ้านเรือน ซึ่งการทำไร่ไถนาทำมาหากินก็อุดมสมบูรณ์ ทำให้พี่น้องจากจังหวัดลำปาง ก็พากันย้ายถิ่นฐานติดตามกันมาอีกหลายครอบครัว และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านแม่ฮ่องใส” หรือ บ้านแม่ใส ปัจจุบันหมู่บ้านแม่ใสมีการทำการเกษตรทำนา อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน ชาวบ้านก็เรียกบริเวณนี้ว่า “นาทุ่งหลวง” ซึ่ง นาทุ่งหลวงที่ว่า ไปกลายเป็นทุ่งร้างไปเกือบหมด เนื่องจากทางราชการได้สร้างเขื่อนกั้นลำน้ำเมืองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ ตั้งแต่นั้นมาชาวบ้านจึงเรียกว่า “ทุ่งร้าง” จนถึงปัจจุบัน ส่วนทางทิศตะวันออก ตะวันตก และทิศใต้เป็นป่าดงไพรใหญ่กว้าง ชาวบ้านจะนำสัตว์ วัว ควายไปเลี้ยง หลังจากเสร็จจากการทำไร่ทำนา เมื่อวัวควายมีจำนวนมากขึ้น ถนนหนทางก็ลำบากยิ่งในฤดูฝนจะมีแต่โคลนตม ไม่สะดวกในการสัญจรไปมา ชาวบ้านจึงชักชวนกันนำสัตว์ออกจากหมู่บ้านห่างออกไปประมาณ ๓๐๐-๓๐๐ เมตร ได้จัดสรรพื้นที่ทำไร่ ทำสวนและใช้เป็นที่เลี้ยงวัวควายเรียกว่า “ปางควาย” ส่วนตะวันตกนั้นก็มี พ่อเฒ่าแสนวงศ์ ได้นำชาวบ้านไปตั้งอีกหมู่บ้านหนึ่งซึ่งเป็นป่าเหล่าแน่นหนา จึงเรียกว่า “หมู่บ้านแม่ใสเหล่า” ก็ได้มีผู้คนย้ายถิ่นฐานมาสมทบอยู่เรื่อยๆ จนบ้านแม่ใสเป็นปึกแผ่นหนาแน่นจนถึงปัจจุบัน

๓.๓.๒ อาณาเขต

ชุมชนบ้านแม่ใส มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้
 ทิศเหนือติดกับกว๊านพะเยา
 ทิศใต้ติดกับหมู่บ้านร่องคำน้อย หมู่ ๓ ตำบลแม่ณาเรือ
 ทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านร่องใส หมู่ ๑๑ ตำบลแม่ใส และบ้านแม่ตำบลบุญโยงหมู่ ๕ ตำบลแม่กา

ทิศตะวันตก ติดกับบ้านซ่อน หมู่ ๓ ตำบลแม่ณาเรือ และบ้านบ่อแฮ้ว หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่ใส

๓.๓.๓ สภาพพื้นที่ทั่วไป

เป็นพื้นที่ราบมีเนื้อที่ประมาณ ๔,๓๕ ไร่ ๒ งาน ๕๔ ตารางวา มีลำน้ำแม่ใสไหลผ่านหมู่บ้าน มีลำน้ำร่องห้า ลำน้ำร่องเปา ลำน้ำร่องแย่ง ไหลไปรวมกันที่ลำน้ำแม่ใสไหลลงสู่กว๊านพะเยา

๓.๓.๔ การปกครอง

เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๔ บ้านแม่ใส ขึ้นกับตำบลบ่อแฮ้ว ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลหมู่บ้านต่างๆ มีจำปาหาย แม่กา แม่นาเรือ แต่ละตำบลเดิมเรียกผู้ปกครองว่า “แคว่น” ตำบลบ่อแฮ้ว มีผู้ปกครองติดต่อกันมาคือ แคว่นวงศ์ เมืองมา แคว่นตา วงศ์เทศ และ แคว่นหลาน นาแพร์

ต่อมาแคว่นบ่อแฮ้วทางราชการยุบแคว่นเป็นตำบลแบ่งออกเป็น ๒ ตำบลคือ ตำบลจำปาหาย และตำบลแม่นาเรือ ส่วนตำบลแม่นาเรือก็แยกมาเป็นตำบลแม่ใส มีพ่อกำนันปิ่น วงศ์ราษฎร์ เป็นกำนันคนแรก ในปัจจุบันนี้หลังจากอำเภอเมืองพะเยาได้รับยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัดพะเยา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ ซึ่งแยกมาจากจังหวัดเชียงราย และมีการเปลี่ยนแปลงการบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อปี ๒๕๓๘ บ้านแม่ใสได้แยกหมู่ที่ ๒ เป็น หมู่ ๘ หมู่ ๙ และหมู่ ๔ เป็น หมู่ ๑๒ ซึ่งปัจจุบันบ้านแม่ใสมี ๖ หมู่บ้านคือ

- ๑) หมู่ที่ ๒ บ้านแม่ใสกลาง เดิมเรียกว่าบ้านใต้
- ๒) หมู่ที่ ๓ บ้านแม่ใสทุ่งวัวแดง
- ๓) หมู่ที่ ๔ บ้านแม่ใสเหล่า
- ๔) หมู่ที่ ๘ บ้านหัวขัว
- ๕) หมู่ที่ ๙ บ้านแม่ใสเหนือ หรือบ้านเหนือ
- ๖) หมู่ที่ ๑๒ บ้านแม่ใสเหล่าใต้

รวม ๖ หมู่บ้าน ๘๙๕ ครัวเรือน ประชากร ๓,๖๑๒ คน ซึ่งมีวัดแม่ใสเป็นจุดศูนย์กลางของหมู่บ้าน

๓.๓.๕ ลักษณะของประชากร / วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

ชาวบ้านแม่ใสอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการทำงานก็จะช่วยเหลือกัน ไปมาหาสู่กัน เรียกว่า “ไปแอ่วหากัน” เวลามีการงานจะช่วยเหลือกัน เช่น ปลูกบ้านสร้างเรือน เอามือเกี่ยวข้าว ซึ่งปัจจุบันวิถีชีวิตจะเปลี่ยนไปบ้างแต่ก็ยังหลงเหลือร่องรอยให้เห็นเป็นการปฏิบัติสืบๆ กันมา ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาเป็นหลัก นับถือพระพุทธศาสนา และ นับถือผีปู่ย่า ผีเจ้าบ้าน มี

องค์กรต่างๆ เกิดขึ้น อาทิเช่น สถาบันการเงินกองทุนชุมชนบ้านแม่ใส กลุ่มเกษตรกร กลุ่มจักสานผักตบชวา กลุ่มปั้นอิฐมอญ กลุ่มผู้สูงอายุ บ้านเรือนมีทั้งแบบล้านนาเมืองเหนือ สร้างด้วยไม้ทั้งหมด และเป็นแบบชุมชนเมือง คือ มีลักษณะครึ่งตึกครึ่งไม้ หรือเป็นตึกทั้งหลัง และมีการสร้างรั้วกันเป็นแนวเขตของครัวเรือน ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่ปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ เช่น พริก ข่า จิง ตะไคร้ หอม กระเทียม ผักกาด ผักคำลิ่ง ผักชะอม เป็นต้น และมีการเลี้ยงปลา ในสระท้ายบ้านเพื่อเอาไว้รับประทาน ที่เหลือก็นำไปขาย และมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ หมู วัว เพื่อเป็นอาหารและขาย ส่วนกระบือ หรือ ควาย เหลือน้อยไม่ค่อยเลี้ยง ภาษาที่ใช้ คือภาษาเมือง หรือภาษาพื้นเมืองเหนือ เรียกว่า “กำเมือง” ประเพณี ยังยึดถือพระพุทธศาสนาและความเชื่อโบราณทางไสยศาสตร์ เช่น การสู่วัวธู ฮ้องวัวธู ฮับวัวธู ขึ้นด้าวตั้งสี่ ส่งแดน แห่เทียนพรรษา ตานก๋วยสลาก ลอยกระทง ปาวณีปีใหม่เมือง เป็นต้น

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใสเดิมที่เป็นองค์กรธุรกิจการเงินขนาดเล็กในหมู่บ้าน ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยพระสงฆ์ และชาวบ้านในชุมชนบ้านแม่ใส เพื่อสร้างกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้เงินเป็นเครื่องในการพัฒนาซึ่งสมาชิกในกลุ่ม ได้ตกลงหรือให้สัจจะต่อกันว่า จะออมเงินอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกเดือน โดยนำเงินนั้นมาฝากไว้กับกลุ่ม ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างนิสัยในการออม และนำเงินที่ออมไว้นั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยการให้สมาชิกนำไปใช้เพื่อพัฒนาอาชีพ และแก้ปัญหาความเดือดร้อนทางการเงินของครอบครัว ตามลักษณะดังกล่าว จึงได้นำเอาหลักธรรมะ “สัจจะ” คือความจริง และเป็นความจริงใจ ที่มีต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะต่อหน้าหรือลับหลัง ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานของความเป็น มนุษย์มาตั้งเป็นชื่อกลุ่มว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส

๓.๔ ความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส เริ่มจัดตั้งเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ สถานที่รวมกลุ่มเริ่มขึ้นที่วัดแม่ใส โดยมีพระราชวิริยาภรณ์^๑ พระครูโสภิตจริยากร รองเจ้าคณะอำเภอเมืองพะเยา กิตติมาศักดิ์เจ้าอาวาสวัดแม่ใส ได้เล็งเห็นชาวบ้านที่มาร่วมกิจกรรมต่างๆ ของวัดชอบซื้อหวยใต้ดิน และสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งเห็นว่าส่วนใหญ่ก็จะสูญเสียเงินไปเสียเปล่า จึงได้ชักชวนชาวบ้านให้มีการเก็บออมเงินสะสมเป็นรายเดือนๆ ละ ๑๐ ๒๐ บาท โดยคิดตั้งเป็นเรือนหุ้น และมีการรับสมัครสมาชิก ซึ่งเริ่มแรกมีสมาชิกทั้งหมด ๑๐๕ คน และมีการรับสมัครสมาชิกในที่มี

^๑ พระสุธรรมมุนี รองเจ้าคณะจังหวัดพะเยา เจ้าอาวาสวัดศรีอุโมงค์คำ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาสมัยนั้น.

ภูมิลำเนาอยู่ในเขตศรัทธาวัดแม่ใส คือ หมู่ ๒ ๓ และ ๔ เมื่อได้รับสมาชิกเรียบร้อยแล้วก็ใช้ศาลา วัดแม่ใสเป็นสถานที่ดำเนินการ ได้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงานชุดแรก คือ

นายบุญย์	มอญแก้ว	ประธานกรรมการ
นายโต	ยะมา	รองประธานกรรมการ
นายจุก	นนท์ศรี	เหรัญญิก
นายทศ	ข่ายสุวรรณ	เลขานุการ
พระสุริโยง	วงศ์ราษฎร์	กรรมการ

เมื่อได้คณะกรรมการเรียบร้อย ก็เริ่มดำเนินการนัดเก็บเงินสะสมทุกวันที่ ๑ ของเดือน แล้วนำไปฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ เมื่อสิ้นปีก็จะมีการปันผลกำไร และให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพ และคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ ทำให้ชาวบ้านได้มีกิจกรรมร่วมกัน เกิดความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะรวมทั้งให้ชาวบ้านได้มีนิสัยรักการเก็บออม เป็นคนมีคุณธรรม มีศีลจะ ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและเพื่อนสมาชิกกลุ่มๆ โดยการบริหารจัดการก็ทำกันเองแบบชาวบ้าน เมื่อดำเนินทำให้กองทุนเจริญขึ้นเรื่อยๆ ก็ได้เปิดประชุมสมาชิกเพื่อร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มๆ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากตัวแทนสมาชิกคือ

นายสมบัติ	วงศ์ราษฎร์	พัฒนาการอำเภอเมืองพะเยา
นายอนุศักดิ์	ยะมา	ครูโรงเรียนบ้านร่องไฮ
นายสาคร	นาโต๊ะ	เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสถานีนามัยแม่ใส
น.ส สมร	นักหล่อ	ครูโรงเรียนบ้านสาาง
นางประทุม	ศุภการกำจร	หัวหน้าสถานีอนามัย ตำบลแม่่นาเรื่อ

ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ แนะนำในเรื่องการจัดร่างระเบียบการจัดทำระบบบัญชีต่างๆ แบบง่ายๆ แบบชาวบ้านๆ ให้กับคณะกรรมการ เมื่อครบปีก็จะมีการแบ่งปันผลกำไรและเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกผู้กู้ยืมเงินไปลงทุนต่างๆ นอกจากเป็นกลุ่มๆ ที่สะสมเงินแล้วก็ยังเป็นแหล่งกองทุนให้สมาชิกได้กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ โดยไม่ต้องไปหานายทุนหรือธนาคาร กลุ่มสามารถช่วยเหลือสมาชิกในยามที่ขาดแคลนเงินทุน เช่น การประกอบอาชีพทำนา สร้างบ้าน การศึกษาของบุตร เจ็บป่วย ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น

ต่อมาสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองพะเยา เข้ามาสนับสนุนกิจการต่างๆ และให้ปรับเปลี่ยนชื่อกลุ่มๆ เป็น “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ใส” และมีการจัดตั้งคณะกรรมการให้อยู่ในวาระ ๓ ปี ชุดที่ ๒ เป็น ๓ สมัย คือ

นายบุญฤทธิ์	นนท์ศรี	ประธานกรรมการ
นายธีระพงษ์ศักดิ์	นักไร่	รองประธานกรรมการ

นายสมยศ	นักไร่	เหรียญก
นายสมยศ	ยะตา	เลขานุการ
นางจริญญา	ไพฑูรย์	กรรมการ
นางนงคราญ	นักหล่อ	กรรมการ
นางศิริรัตน์	เสาร์จันทร์	กรรมการ
นางศรีพร	ศรีชัย	กรรมการ

ต่อมาได้ปรับคณะกรรมการอำนวยการให้อยู่ในวาระ ๕ ปี โดยการเลือกตั้งจากสมาชิก
ประกอบด้วย

นายบุญรักษ์	นนท์ศรี	ประธานกรรมการ (ชุดที่ ๔)
นายสมยศ	นักไร่	รองประธานกรรมการ/เหรียญก
นายแก้วมูล	ยะตา	เลขานุการ
นางพรรณภกา	จำรัส	กรรมการ
นางคารศรี	อยู่ดี	กรรมการ
นางชรีพร	ยอดฟ้า	กรรมการ
นางศรีวรรณ	วรมิตร	กรรมการ
นางราตรี	ทองกันทา	กรรมการ/ผู้ช่วยเลขานุการ
ค.ต.นาวิ	วงศ์ชาติชัย	กรรมการฝ่ายรักษาความปลอดภัย

และได้แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบงบดุลประจำปี เมื่อครบรอบปีทางบัญชี จาก
ตัวแทนสมาชิก ประกอบด้วย

นายอนุทิตย์	ยะมา	ประธานกรรมการ
นายสมบัติ	วงศ์ราษฎร์	รองประธานกรรมการ
นายสาคร	นาดี๊ะ	เลขานุการ
น.ส. สมร	นักหล่อ	กรรมการ
น.ส. อุไร	มอญแก้ว	กรรมการ
น.ส. นีรามัย	ไหมดี๊ะ	กรรมการ

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย

พระราชวิริยาภรณ์	เจ้าคณะจังหวัดพะเยา	
พระครูโสภิตจรัยากร	เจ้าอาวาสวัดแม่ใส	
นายประทุม	วงศ์ชาติชัย	มรรคนายกวัดแม่ใส
นางเอื้อเฟื้อ	วงศ์ราษฎร์	พัฒนากร

กำนันตำบลแม่ใส

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส

๓.๕ แนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใสได้พัฒนาแนวความคิดแบบชาวบ้าน โดยการรวมหลักการของการออมเงินจากธนาคาร แล้วนำเงินออมเหล่านั้นมาบริหารจัดการให้ได้ผลกำไรคือดอกเบี้ย โดยการให้สมาชิกในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใสกู้ยืม โดยเก็บดอกเบี้ยจากการกู้ยืมมาเป็นผลกำไรให้กับสมาชิกที่ร่วมออมทรัพย์กัน โดยมีพื้นฐานแนวความคิดหลักๆ ๔ ประการ ได้แก่

๓.๕.๑ แนวคิดการร่วมกลุ่ม

แนวความคิดเรื่องการกลุ่มคนในหมู่บ้านเดียวกัน ซึ่งพื้นฐานเป็นสังคมชนบทก็จะเป็นชุมชนระบบเครือญาติเป็นส่วนมากที่มีความรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ดังนั้นคนในชุมชนบ้านแม่ใสก็เหมือนพี่น้อง เมื่อรวมกลุ่มกันก็จะเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เมื่อบุคคลในชุมชนได้รับความลำบากก็จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือคนหนึ่งคนใด เมื่อในกลุ่มให้การช่วยเหลือมากก็จะทำให้เพื่อนหนึ่งเป็นเบา ผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือก็จะมี ความซาบซึ้งในบุญคุณ รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณคนในสังคม ในชุมชนเมื่อต้องการพลังความร่วมมือก็จะมีพลังความร่วมมือไม่ร่วมมือสมัคสมาน สัมคิตีมากอย่างมาก เมื่อรวมกับชุมชนแห่งความเป็นเครือญาติ

๓.๕.๒ แนวคิดในการแก้ไขปัญหา

แนวคิดในการแก้ไขปัญหา เดิมดังกล่าวแล้วพระราชวิริยาภรณ์เห็นว่าชาวบ้านมัวมาเล่นการพนันห่วยได้ดินทำให้สูญเสียเงินไปโดยเปล่าประโยชน์เมื่อนำมาเป็นทุนในการประกอบอาชีพก็ไม่มี จึงใช้แนวคิดในการระดมทุนจากผู้มีฐานะที่แตกต่างกันมาร่วมกันออคอม แล้วเงินส่วนที่สมาชิกบ้านแม่ใสออคมก็มาช่วยเหลือเป็น เงินทุน ในการช่วยเหลือผู้ที่ขาดแคลนเงินทุน ดังนั้น การหาเงินเพื่อมาลงทุนจึงจำเป็นมาก ซึ่งการระดมทุนจากชุมชนบ้านแม่ใสเริ่มต้นค่อยๆ สะสม ต่อมาสมาชิกมีเพิ่มมากขึ้น ผู้ที่ไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกเห็นประโยชน์จากการออคมคนอื่น ๆ ก็อยากได้ประโยชน์จึงสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส โดยได้รวมกลุ่มออมเงินแล้วก็กู้ยืมไปทำทุน เพื่อไปลงทุนในการประกอบอาชีพ

๓.๕.๓ แนวความคิดในการรู้คุณค่าของเงินออม

แนวความคิดในการรู้คุณค่าของเงินออม โดยเมื่อผู้ออมเงินไปดำเนินการแล้วก็จะมีความระลึกสำนึกว่าเงินที่นำไปลงทุนเป็นเงินกองกลาง ของสมาชิกทั้งหมด ดังนั้นผู้ออมจึงมีความตระหนักสำนึกในเรื่องของคุณค่าของเงินที่ผู้ออม จึงทำให้เกิดความขยัน ประหยัด และใช้จ่ายอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ทุนคืน และมีกำไรเป็นรายได้

๓.๕.๔ แนวความคิดในการลดต้นทุนในการครองชีพ

สมาชิกในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลและข่าวสารกัน ณ ที่ทำการ จากนักวิชาการเกษตร เช่น จะให้ความรู้ในการผลิต ลงทุน ในอาชีพของสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กรมพัฒนาสังคมจังหวัดพะเยา อำเภอ ก็มาให้ความรู้ในการที่จะให้ความรู้เพิ่มคุณค่าผลผลิต และแนะนำวิธีการผลิตสินค้าอย่างมีคุณภาพ ทำให้เพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส

๓.๖ หลักการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส

การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส เดิมที่ชาวบ้านยังคงมิได้คำนึงว่าสิ่งที่จะร่วมกันก่อตั้งเป็นกลุ่มนั้นจะสอดคล้อง และเป็นการนำหลักการและหลักธรรมข้อใดมาใช้ประยุกต์บ้าง หากแต่ว่า เมื่อดำเนินกิจการไปแล้วถึงได้รู้ว่า ขณะที่ดำเนินกิจกรรมเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับชุมชนบ้านแม่ใสไปในตัว คุณธรรมดังนั้นได้แก่

๓.๖.๑ รักและหวงแหนในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

เป็นการปลูกฝังให้ชาวบ้าน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและกระตือรือร้นเดือน ให้ตระหนักว่ากลุ่มสัจจะออมทรัพย์นั้นเป็นของสมาชิกทุกคน ทุกคนมีส่วนร่วม และมีส่วนในการดูแลรับผิดชอบร่วมกัน โดยอาศัยระบบประชาธิปไตยแบบชาวบ้าน ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวทำให้สมาชิกได้ช่วยกันสอดส่องดูแลเอาใจใส่ ในกิจกรรมของกลุ่มฯ ให้มีประสิทธิภาพร่วมกัน

๓.๖.๒ การพึ่งตนเอง

เป็นการส่งเสริมปลูกฝังนิสัยการพึ่งตนเองของสมาชิกในกลุ่มฯ ให้พึ่งตนเอง ไม่รอให้องค์กรอื่นๆ เข้ามาช่วยเหลือดูแล แต่สมาชิกในกลุ่มจะพึ่งตนเองได้ในกลุ่ม ดังจะเห็นได้จาก เมื่อ

สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ไสก่อตั้งมาแล้วทำให้สมาชิกได้นำเงินของตัวเองที่สะสมมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการลงทุนประกอบอาชีพ แล้วก็นำเงินของตนเองที่กู้ยืม มาส่งคือ และสะสมต่อไป เพื่อใช้ในคราวจำเป็น

๓.๖.๓ ซื่อสัตย์

คุณธรรมแห่งความซื่อสัตย์ ไม่ได้สอนเป็นทฤษฎี แต่ชาวบ้านกลุ่มสมาชิกสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ไสปฏิบัติ และยึดถือร่วมกัน คือว่า ซื่อสัตย์ที่จะอดออม ซื่อสัตย์ที่จะใช้เงินของตนเองอย่างประหยัด และซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น ได้แก่สมาชิกของกลุ่ม

๓.๖.๔ เสียสละ

สมาชิกกลุ่มมีความเสียสละร่วมกันบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งจากเงินปันผลของสมาชิกทุกๆ ปี สมาชิกก็จะนำเงินรายได้ปันผลมาร่วมทำบุญปลูกสร้างสาธารณประโยชน์ให้กับชุมชน และหมู่บ้าน เช่น การซื้อที่ดิน การร่วมทำบุญผ้าป่าวัดที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือแม้แต่ใช้เป็นทุนในการร่วมกันบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ในฐานะ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ไส และ แม้แต่การเสียสละของคณะกรรมการ วิทยากรที่ต้องบรรยายถวายความรู้ให้กับต่างๆ ที่ได้มาศึกษาดูงาน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ไส

๓.๖.๕ รับผิดชอบ

กลุ่มสมาชิกสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ไสมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่น ต่อตนเอง คือ รับผิดชอบถึงเวลาดำหนดในการที่จะเดินทางมาจ่ายชำระเงินสะสมก็จะมาชำระที่ศูนย์ปฏิบัติการที่ตั้งไว้ในอาคารธรณีสงฆ์วัดแม่ไส และเมื่อถึงเวลาชำระเงินผู้ก็จะรับผิดชอบต่อที่จะนำมาจ่าย ซึ่งในกลุ่มสมาชิกก็จะมีการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้ แบบชาวบ้านที่เป็นสัญญาใจ

๓.๖.๖ เห็นอกเห็นใจกัน

สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ทุกคนมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ในฐานะที่เป็นสมาชิก ความตระหนักระลึกเสมอเหมือนคนที่ เป็นอยู่ในครอบครัวเดียวกัน สายเลือดเดียวกัน มีความรู้ความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจกันเสมอ มีการช่วยเหลือถนอมน้ำใจ เกื้อกูลกันในกลุ่มสมาชิกอย่างเข้มแข็ง

๓.๖.๗ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

เป็นคุณธรรมชั้นสูงข้อหนึ่ง คือความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะผู้นำเช่น พระราชวชิราภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดพะเยาผู้เริ่มก่อตั้ง และพระครูโสภิตจริยากร เจ้าอาวาสวัดแม่ใส เป็นที่เชื่อกศรัทธาของชุมชน โดยความที่เป็นที่เคารพนับถือ ครั้งเมื่อสมาชิกจะกระทำกิจอันใดที่ไม่เหมาะสมไม่ควรหรือคลาดจากธรรม ก็จะตระหนักระลึกถึงพระสงฆ์ทั้ง ๒ รูปที่ชาวบ้านบอกเหมือนเป็นตัวประกัน เพราะความไว้นี้เชื่อใจในคณะกรรมการบริหาร และคณะกรรมการตรวจสอบ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใสจึงทำให้มีผลผลิตและมีเงินสะสมกว่าจำนวน ๑๑ ล้านบาท ณ ปัจจุบัน

๓.๗ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส

จากการศึกษากลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใสพบว่า วัตถุประสงค์ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- ๑) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักการเก็บออมรายได้ที่หามาได้
- ๒) เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้แก่คนในชุมชนในการนำไปประกอบอาชีพ เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีขึ้น
- ๓) เพื่อเสริมสร้างสวัสดิการต่างๆ ให้กับคนในชุมชน
- ๔) เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความรักสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน

๓.๘ กิจกรรมของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส

จากการศึกษากลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส มีกิจกรรมเป็นไปตามคณะกรรมการบริหารกลุ่มกำหนดโดยการเห็นชอบของสมาชิกในกลุ่มที่ประชุม โดยแบ่งกิจกรรมออกเป็นดังนี้

๓.๘.๑ กิจกรรมการออม

สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส ทุกคนจะต้องนำเงินมาฝากสะสมทุกๆ วันที่ ๑ ของเดือน ซึ่งในสมาชิกหนึ่งสามารถสะสมได้ตามกำลัง ความสามารถในการสะสม โดยจะเรียกว่า หุ้น ๑ หุ้น เท่ากับ ๑๐ บาท ถ้าสะสม ๑๐๐ บาทต่อเดือนก็จะเท่ากับ สะสม ๑๐ หุ้น ทั้งนี้ไม่รวมเงินกู้ พร้อมดอกเบี้ยที่ต้องชำระทุกเดือน ตามแต่สัญญาที่ได้ระบุไว้

๓.๘.๒ กิจกรรมให้เงินกู้

กิจกรรมให้เงินกู้ กิจกรรมให้กู้ก็เพื่อที่จะแบ่งให้กู้เป็น ๒ ระบบ คือ กู้ฉุกเฉิน คือการกู้เพื่อกิจกรรมเร่งด่วน เช่น ใช้รักษาพยาบาล ใช้ในการจัดงานศพ ฯลฯ และอีกระบบ คือ กู้สามัญ คือ กู้ตามวาระ ในระเบียบว่าโดยการกู้ ได้กำหนด จำนวนเงินกู้ ที่มีความสัมพันธ์กับ เงินสะสม วันเดือนปีที่เข้าเป็นสมาชิก การค้าประกัน และก็จะมียกข้อกำหนดเกี่ยวกับการกำหนดดอกเบี้ยสมาชิก และยอดที่จะต้องส่งเงินกู้ ให้กับสมาชิกทราบและชัดเจน

๓.๘.๓ กิจกรรมปันผลกำไร

กิจกรรมปันผลกำไร ก็คือ เมื่อสิ้นปี ก็จะมีการสรุปรายได้ แล้วนำมาปันผลให้กับสมาชิก โดยสมาชิกที่กู้ก็จะได้ปันผลเฉลี่ยค่าเสียดอกเบี้ยคืน สมาชิกที่ไม่ได้กู้ก็จะได้รับปันผลกำไรจากดอกเบี้ยที่สมาชิกกู้

๓.๘.๔ กิจกรรมเพื่องานสาธารณประโยชน์

กิจกรรมเพื่องานสาธารณประโยชน์ ประกอบไปด้วย เงินที่จัดสรรไว้เพื่อให้ครอบครัวสมาชิกที่มีค่าทำศพ เงินบริจาคเพื่อการกุศล เงินรักษาพยาบาล เงินบำนาญเลี้ยงชีพ หรือใช้เป็นเงินกองทุนพัฒนาชุมชน เช่น กองทุนฟื้นฟูหมู่บ้าน เป็นต้น

๓.๕ การบริหารจัดการ

จากการศึกษาระเบียบ และการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์พบว่า มีการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ไผ่ แบ่ง ออก เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๓.๕.๑ กลุ่มคณะกรรมการบริหาร

กลุ่มคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย

๑) คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่เกี่ยวกับการพิจารณารับสมัคร รับฝากเงิน กำหนดอัตราดอกเบี้ย กำหนดการประชุมใหญ่ กำหนดวงเงินกู้ จัดสรรเงินปันผล เงินเฉลี่ยคืน เป็นต้นประกอบไปด้วย

นายบุญรักษ์	นนท์ศรี	ประธานกรรมการ
นายอนุทิศ	ยะมา	รองประธานกรรมการ
นายแก้วมูล	ยะตา	กรรมการและเลขานุการ

นางราตรี	ทองกันหา	ผู้ช่วยเลขานุการ
นายสมยศ	นักไร่	เหรียญก
นางพรรณประภา	จรัส	ผู้ช่วยเหรียญก
นางศรีวรรณ	วรมิตร	กรรมการ
นางชรีพร	ยอดฟ้า	กรรมการ
นางคารศรี	อยู่ดี	กรรมการ

๒) คณะกรรมการเงินกู้ ทำหน้าที่พิจารณาคำร้องขอกู้ของสมาชิก เข้าประชุมกรณีที่มีการพิจารณาคำร้องกู้ และหน้าที่สอดส่อง ดูแลความเคลื่อนไหวของสมาชิกผู้กู้และเยี่ยมเยียนผู้กู้ ประกอบด้วย

นายสมยศ	นักไร่	ประธานกรรมการ
นายแก้วมูล	ยะตา	รองประธานกรรมการ
นางราตรี	ทองกันหา	กรรมการและเลขานุการ
นายสมบัติ	วงศ์ราษฎร์	กรรมการ
นางคารศรี	อยู่ดี	กรรมการ

๓) คณะกรรมการตรวจสอบประเมินผล ทำหน้าที่ตรวจสอบกิจการงานของกลุ่ม เช่นงานบัญชีการเงิน เอกสารการประชุม ฯลฯ และมีอำนาจสั่งพักกรรมการที่ไม่ซื่อสัตย์หรือมีพฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริต ประกอบด้วย

นายอนุทิตย์	ยะมา	ประธานกรรมการ
นางเอื้อเฟื้อ	วงศ์ราษฎร์	รองประธานกรรมการ
น.ส สมร	นักหล่อ	กรรมการและเลขานุการ
น.ส อุไร	มอญแก้ว	กรรมการ
น.ส นิรมัย	ไหม้ตะ	กรรมการ

๔) คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ชักชวนผู้สนใจให้สมัครเป็นสมาชิก และหน้าที่ให้ความรู้แก่สมาชิก ประกอบด้วย

นายสาคร	นาดีะ	ประธานกรรมการ
น.ส สุภาพ	สารเร็ว	รองประธานกรรมการ
น.สณัญญา	นนท์ศรี	กรรมการและเลขานุการ
นางเตียง	ดวงแก้ว	กรรมการ
นางหยด	เมืองมา	กรรมการ

ผู้อำนวยการ โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ใส

๓.๑๐ ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใสประสบผลสำเร็จ

ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใสประสบผลสำเร็จจากการศึกษาปัจจัยที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใสประสบผลสำเร็จ มีเงื่อนไขปัจจัยหลายประการดังต่อไปนี้

๓.๑๐.๑ โครงสร้างทางสังคมแบบแนวราบ

โครงสร้างทางสังคมแบบแนวราบเป็นเงื่อนไขทำให้ความร่วมมือ และเกิดมีส่วนร่วมของคนในกลุ่ม เป็นโครงสร้างที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้และแสดงศักยภาพอันมีอิสระ เป็นปัจจัยหนุนให้เกิดความรักความสามัคคี เป็นฐานของความเข้มแข็งและพลังของกลุ่มเห็นได้จากวิถีชีวิต กิจกรรมภายในกลุ่ม การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนกัน ในด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การบริหารจัดการ ค่านิยม ความเชื่อ การแก้ไขปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ความเอื้ออาทรเป็นห่วงเป็นใยซึ่งกันและกันเป็นต้น

๓.๑๐.๒ ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง

ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง มีรูปแบบการผลิตสนองความต้องการของคนในกลุ่ม กำหนดการผลิตตามสภาพของตนเองโดยอาศัยธรรมชาติ ความรู้และทักษะการเรียนรู้เกิดจากธรรมชาติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล การบริโภค เน้นสิ่งที่ผลิตเอง และได้ตามธรรมชาติ มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของมากกว่าการซื้อขายโดยอาศัยเงินตรา การสะสม และการกระจายส่วนเกิน เน้นการแบ่งปันญาติมิตรให้ทานหรือทำบุญตามค่านิยมทางศาสนาทำให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียว ความมีน้ำใจช่วยเหลือเอื้ออาทรกันภายในกลุ่ม

๓.๑๐.๓ ค่านิยมทางศาสนา

ค่านิยมทางศาสนา เป็นปัจจัยที่กำหนดวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตในด้านต่างๆ ของคนในกลุ่ม ได้ ด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ความสัมพันธ์ของบุคคล ทศนคติของกลุ่มผู้นำ ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น

๓.๑๐.๔ กระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ เป็นกลไกหลักซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดและพัฒนาระบบค่านิยม และกิจกรรมของคนในกลุ่ม

๓.๑๐.๕ ภาวะผู้นำ

กลุ่มผู้นำ เป็นกลไกรูปธรรมในการนำกลุ่มไปตามค่านิยม และความต้องการของสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งแก้ไขและคลี่คลายปัญหาหรือวิกฤตการณ์ในกลุ่ม โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มเข้มแข็งต้องมีกลุ่มผู้นำที่มีอิสระในการตัดสินใจ มีค่านิยมตามที่กลุ่มยึดถือและมีทักษะในการบริหารจัดการ

๓.๑๐.๖ ระบบความสัมพันธ์เชิงสังคม

ระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมที่แน่นแฟ้น เป็นระบบความสัมพันธ์ที่ให้ความสำคัญกับคนมากกว่าผลประโยชน์ เป้าหมายคือการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัย และพัฒนากันและกันด้วยความปรารถนาดี รักใคร่มีความเออาทร และเมตตากรุณาต่อกันในฐานะของเพื่อนมนุษย์ เป็นระบบความมั่นคงและสวัสดิการในแบบของกลุ่ม คือเป็นปัจจัยสร้างความรู้สึกรับประกันอบอุ่นทางจิตใจและมีหลักประกันของสวัสดิภาพ และสวัสดิการของกันและกัน

๓.๑๐.๗ กลไกที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์

กลไกที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องตลอดเวลา เป็นการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ทัศนคติ และเพื่อปรึกษาหารือปัญหาของกลุ่ม

๓.๑๐.๘ การสร้างความรู้สึกรับเป็นเจ้าของ

หลักการสร้างความรู้สึกรับเป็นเจ้าของ เป็นการปลูกฝังให้สมาชิกทุกคนมีความรู้สึก ว่า กลุ่มนี้จะออมทรัพย์เป็นของสมาชิกทุกคน โดยสมาชิกต้องช่วยกันดำเนินการ สร้างความเจริญก้าวหน้าเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง และเพื่อนสมาชิกทุกคน

๓.๑๐.๕ การสร้างคุณธรรมพึ่งตนเอง

หลักการสร้างคุณธรรมพึ่งตนเอง เป็นการฝึกให้สมาชิกรู้จักประหยัด มีความซื่อสัตย์ เสียสละอดทน มีความเห็นอกเห็นใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี สมนามศักดิ์

๓.๑๐.๑๐ ความรับผิดชอบ

หลักความรับผิดชอบ เป็นการมอบอำนาจในการบริหารงานให้กับคณะกรรมการบริหาร กลุ่มฯ รับผิดชอบเรื่องใดแล้วจะต้องมีการใช้อำนาจตัดสินใจเรื่องนั้นโดยหน้าที่ของตน ส่วนสมาชิกก็มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อหน้าที่ความความเป็นสมาชิก โดยยึดหลักระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ร่วมกันและปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค

๓.๑๑ การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใสตามภูมิปัญญาชาวบ้าน

จากการศึกษากลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส ผู้วิจัยพบว่า การบริหารจัดการกลุ่ม แบบชาวบ้านมีความสำเร็จตามภูมิปัญญาชาวบ้าน ตามปัจจัยที่เป็นต้นทุน และเงื่อนไขที่เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติ พบว่า

๑) ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการจัดการกิจการ โดยใช้จริยธรรมเกี่ยวกับความมีสัจจะ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี การรู้จักเสียสละ และการรู้จักพึ่งพาตนเอง หรือช่วยเหลือตนเองในการ รับฝากเงิน และต้องเหมาะสมกับลักษณะสภาพเศรษฐกิจภายในครอบครัว คือ อาชีพ และรายได้ ของสมาชิก

๒) ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านการระดมเงินจากภายนอกชุมชนโดยวิธีการจัดตั้ง กองทุนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เพื่อสนับสนุนธุรกิจ และการขอรับเงินบริจาคหรือเงินอุดหนุน จากภายนอก

๓) นำความรู้ ความเข้าใจระดับชาวบ้านมาจัดทำระบบบัญชีในการจัดเก็บรักษาเงิน โดย การจัดทำบัญชีแบบชาวบ้าน จากการคัดแปลงมาจากการทำบัญชีสากล

๔) ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการกิจการเงินให้กู้ยืมในลักษณะที่เฉพาะตัว คือ วันที่ กู้เงินกับวันที่ฝากเงินสัจจะเป็นวันเดียวกัน ดอกเบี้ยไม่อิงตามอัตราดอกเบี้ยของตลาด แต่อิงกลุ่ม สัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใสเป็นหลัก หรือดุลยพิจารณาของชุมชน

๕) ใช้ระบบคุณค่าของคนในชุมชนมาติดตามทวงหนี้ โดยเน้นวิธีการประนีประนอม เป็นสำคัญ ในลักษณะของการส่งตัวแทนเพื่อเข้าเยี่ยมเยียนยึดหยุ่นช่วยเหลือการผลัดนัดชำระหนี้

๖) มีการจัดสรรผลประโยชน์ตอบแทนแบบทางตรง คือ เงินปันผลที่ได้มาจากกำไรของกลุ่ม และแบบทางอ้อมในรูปของสวัสดิการ เช่น ทุนการศึกษา ช่วยเหลือผู้สูงอายุ บำรุงศาสนสมบัติ สาธารณูปการ ฯลฯ

๗) ใช้หลักการเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารกลุ่ม โดยยึดหลักความเชื่อมั่น และความไว้วางใจของสมาชิกส่วนใหญ่ ภายใต้อำนาจโครงสร้างการบริหารงานที่รัดกุม และคล่องตัว สมาชิกสามารถตรวจสอบได้

๘) ใช้หลักการกระจายความรับผิดชอบหรือการแบ่งภาระงานรับผิดชอบให้ ความสำคัญกับสมาชิกกลุ่ม โดยการสร้างการมีส่วนร่วมให้คนในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมใน กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มฯ

๙) ใช้กิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือในการสร้างความสามัคคีภายใน ชุมชน

ดังนั้น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใสจึงเป็นกลุ่มที่ช่วยจัดการแก้ไขปัญหาในการขาดแคลน ควบคู่ไปกับการพัฒนาคน อย่างเหมาะสม โดยการพึ่งตนเอง แล้วช่วยเหลือผู้อื่น

บทที่ ๔

วิเคราะห์การประยุกต์หลักพุทธของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส

การประยุกต์แนวคิดเรื่องการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านแม่ใส ซึ่งเป็นการทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข พออยู่ พอกิน และไม่ต้องเป็นหนี้สิน ไม่ต้องเสี่ยงต่อการลงทุนขนาดใหญ่ แต่เป็นการใช้แรงกาย สติปัญญาระดับชาวบ้านในการบริหารจัดการเงินที่เหลือ ไว้คอดอม มารวมกัน เพื่อเกื้อกูล เพื่อนสมาชิก นำเงินเหล่านั้นใช้เป็นทุนประกอบอาชีพต่าง ๆ ภายในชุมชนวัดแม่ใส ประสบผลสำเร็จเพราะการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ ผลจากการวิจัยทำให้พบว่าชุมชนบ้านแม่ใสได้นำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหาร จัดการ ดังนี้

๔.๑ การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพึ่งตนเอง

การออมทรัพย์นั้น ถัดตามหลักพุทธปรัชญาทางพระพุทธศาสนาที่ว่า “อตุตาหิอตุตโนนาโถ” แปลว่า “คนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน”^๑ ด้วยเหตุนี้ การประหยัดหรือการลดค่าใช้จ่าย จึงเป็นการออมในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งวิธีการประหยัดเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นที่จะพึ่งตนเองจากโอกาส และทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้มากที่สุด และการประหยัดนั้น มีหลายวิธีปฏิบัติ ส่วนการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพึ่งตนเองในบทนี้ ผู้วิจัย อาศัยกรอบ หลักการพึ่งตนเองตามหลักพุทธธรรมพึ่งตนเองตามหลักนาถกรณธรรม ๑๐ หลักอิทธิบาท ๔, หลักทิวฐัมมิกัตถะ ๔ หลัก โภกาทิยะ และ หลักสังคหวัตถุ ๔ ดังต่อไปนี้

๔.๒ การประยุกต์หลักธรรมตามหลักนาถกรณธรรม

จากการศึกษาพบว่าการรวมกลุ่มของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เป็นเหตุปัจจัยอย่างหลงพอ พุทธทาสกล่าวไว้ คือ เป็นเหตุปัจจัยซึ่งกันและกัน ดังนั้น การรวมตัวของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ชุมชนบ้านแม่ใสจึงพบว่า เป็นการประยุกต์หลักธรรมหลายหมวด หลายข้อ ที่มีเหตุปัจจัยแก่กันและกัน ในงานวิจัยนี้ ได้นำเอารอบแนวคิด หลักนาถกรณธรรม มาเป็นกรอบการประยุกต์หลักธรรม เป็นเบื้องต้น ดังนี้

๑) ศีล การรักษา กาย วาจาให้เรียบร้อย

๒) พากุสัจจะ การได้ศึกษาเล่าเรียนมาก ฟังมาก อ่านมาก

---

^๑พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๖/๖๖

- ๓) กัลยาณมิตตตา การเป็นผู้มีเพื่อนดี
- ๔) โสวจิตตตา การเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย
- ๕) กิงกรณียะสุ ทักขตา ความเป็นผู้ขยัน หรือความสามารถในการช่วยเหลือกิจของผู้อื่น
- ๖) ธัมมกามตา ความใคร่ในการปฏิบัติธรรม
- ๗) วิริยะ ความเพียรละชั่ว ประพฤติดี
- ๘) สันโดษ ความพอใจด้วยของของตน
- ๙) สติ ความระลึกได้
- ๑๐) ปัญญา ความรอบรู้

๔.๒.๑ คีล

คีล การรักษา กาย วาจาให้เรียบร้อย การตีความหมายของคีล ตีความหมาย ๒ ลักษณะ คือ

๑) ความหมายตรงตัว หมายถึง คีล ๕ คือ การละเว้นการประพฤตินการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม การพูดปด และการดื่มสุรา เหล่านี้คือ การตีความหมายตรงตัว

๒) ความหมายในทางอ้อม หมายถึง คีล คือ ระเบียบ ข้อบังคับ

ซึ่งในกลุ่มสัจจะอ้อมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ผู้วิจัยพบว่า ได้จัดตั้งมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้มีจัดทำร่างระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อให้สมาชิกปฏิบัติ ตามหน้าที่ของคณะกรรมการข้างของสมาชิกข้าง สิ่งเหล่านี้ได้แสดงถึงความมีระเบียบ แบบแผนในการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน มีความความเสมอภาคที่เท่าเทียมกันตามหน้าที่ ประกอบกับการที่ สำนักงานกลุ่มสัจจะอ้อมทรัพย์ ได้ตั้งในบริเวณวัดแม่ใส พระครูโสภิตจรัญกร กล่าวว่า “การตั้งสำนักงาน กลุ่มสัจจะอ้อมทรัพย์ ไว้ในวัด ก็ดีไปอย่างหนึ่ง เพราะว่า ชาวบ้านจะได้ทำงาน มาพบปะกัน หรือแม้แต่เจ้าหน้าที่ทำงานก็จะเข้าวัด การเข้าวัดถือว่าเป็นเขตบุญสถาน การที่เขาระมัดระวัง การพูด การจา การกระทำ นับได้ว่าเป็นการรักษาศีล ประการหนึ่ง”^๒ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ประชาชน หมู่บ้านแม่ใส มีการเข้าวัดรักษาศีล ในวันพระ หรือวันธรรมสวนะเพิ่มขึ้น จากการสอบถาม “รู้สึกว่าการจัดตั้งกลุ่มสัจจะอ้อมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใสขึ้น มีชาวบ้านได้เข้าวัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามากขึ้น ทั้งนี้เพราะว่าบางทีกลุ่มสมาชิก สัจจะอ้อมทรัพย์ฯ มีเรื่องสำคัญอะไร ก็จะแจ้งในวันพระ ก็มี”^๓

^๒ สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจรัญกร เจ้าอาวาสวัดแม่ใส วันที่ ๑๓ เดือน มีนาคม ๒๕๕๔.

^๓ สัมภาษณ์ พ่ออาจารย์ชุม วงศ์ขันธ์ วันที่ ๑๓ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔.

ดังนั้น การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส จึงทำให้ประชาชนในชุมชน ได้ใช้วัดเป็นสถานที่ประกอบการประชุม ประกอบกับเหตุผลของพระครูโสภิตจริยากรว่า การเข้าวัด ถือว่าเป็นการรักษาศีล อีกทางหนึ่งดังกล่าว

๔.๒.๒ พาหุสัจจะ

พาหุสัจจะการได้ศึกษาเล่าเรียนมาก ฟังมาก อ่านมากผู้วิจัยพบว่า จากการที่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ประสบผลสำเร็จในการจัดการบริหาร เพราะภายในกลุ่มได้มีการจัดส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงาน และยังใช้กลุ่มสมาชิกเป็นทุนในการแลกเปลี่ยนความรู้ กับนักวิชาการ ตลอดจนการ สาธิตการผลิตปุ๋ยชีวภาค สาธิตการผลิตงานฝีมือวิชาชีพจักสานผักตบชวา ที่ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้มีการจัดอบรมให้สมาชิกได้มีความรู้เพื่อที่จะนำไปประกอบอาชีพของตน

ดังนั้น กลุ่มสมาชิกสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใสถือว่าเป็นผู้ที่มีโอกาสได้ศึกษามาก ฟังมาก อ่านมาก เป็นผู้ที่มีความรู้ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จากการที่ได้พูดคุย ทำให้ สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เป็นมีความรู้มากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน ห่วง ยะมา กล่าวว่า “หลังจากที่มีการตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แล้วส่วนราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาชุมชน ก็ได้มาให้ความรู้ในเรื่องของการเกษตร การประกอบอาชีพต่างๆ มาแนะนำให้ชาวบ้าน มีอาชีพรายได้เลี้ยงครอบครัวอยู่กับบ้าน ไม่ต้องออกไปประกอบอาชีพหางานทำในต่างจังหวัด ดิจจริง”^๔ ทำให้สมาชิกบางคน มีลักษณะ รู้ลึก รู้รอบ รู้กว้าง และ รู้ไกล

๔.๒.๓ กัลยาณมิตรตา

กัลยาณมิตรตา การเป็นผู้มีเพื่อนดีผู้วิจัยพบว่า การรวมกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส เริ่มต้นจากการที่ พระสงฆ์อย่างพระราชวิริยาภรณ์ พระครูโสภิตจริยากร ได้ชักชวนให้ชาวบ้านได้รวมกลุ่มในการตั้ง กลุ่มสัจจะ ถือว่า เป็นกัลยาณมิตร ที่พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ หรือบทบาทที่ดี ในการนำพาประชาชน หรือพุทธบริษัท โดยพระราชวิริยาภรณ์ และพระครูโสภิตจริยากร ได้เล็งเห็นและพบบ่อยๆ คือ ประชาชนนิยมเล่นหวยใต้ดิน และฉลากกินแบ่งรัฐบาล ดังปรากฏในมูลเหตุ การตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ซึ่งเป็นการแสดงความเป็นกัลยาณมิตร ในทางดี ที่พระสงฆ์ลงสู่ภาคประชาชน แต่ในขณะเดียวกัน สมาชิกในกลุ่มเองเมื่อมีความคิด ที่เห็นด้วย และสอดคล้อง ก็ได้ชักชวนกันเข้าเป็นกลุ่มสมาชิกสัจจะออมทรัพย์

^๔สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ บ้านแม่ใส พ่อหลวง ห่วง ยะมา, วันที่ ๑๓ เดือน มีนาคม พ.ศ.

การที่ประชาชน ชักชวนกันร่วมอุดมการณ์ และเห็นความสำคัญ เห็นอนาคตที่ดีงามจะเกิดขึ้นในชุมชน จึงได้ป่าวประกาศชักชวนกัน ก็ถือว่าเป็น กัลยาณมิตรที่ดี ที่เพื่อชักชวนเพื่อนไปสู่ทางดี แทนที่ จะเอาเงินที่เคยทำไปซื้อหอย ฉลากกินแบ่ง ก็ค่อยๆ เปลี่ยนมาเป็นเอาเงินเหล่านั้นมาเป็นเงินออม ประกอบกับ การที่พยายามชักชวนให้คำแนะนำให้กลุ่มสมาชิก ได้อบรมศึกษาวิชาการเกษตร ที่ทางกลุ่มจัดและเชิญนักวิชาการภาครัฐมาให้ความรู้ เป็นการให้สมาชิกในกลุ่มได้เป็นผู้มีความรู้ที่ถูกต้องนำไปประกอบอาชีพ เป็นสัมมาอาชีพ เหมาะสมกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น ได้อย่างสอดคล้องและดีงาม ซึ่งอันนี้สงส์จากการมีเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตร พบว่า

- ๑) สมาชิกในกลุ่มได้ชี้แนะ ชักนำสมาชิกไปในทางที่ถูกที่ควร
- ๒) สมาชิกในกลุ่มได้ทำแต่งสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และประโยชน์ต่อสาธารณะ
- ๓) สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้ชื่อว่า เป็นผู้ที่มีสัมมาทัญญู
- ๔) ทำให้สมาชิกเป็นผู้ที่มีเพื่อนคอยป้องกัน ในทิศทั้งหลาย
- ๕) สมาชิกกลุ่มรู้จักระเบียบวินัย การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้เป็นอย่างดี

๔.๒.๔ โสวัจัสสตา

การเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย ผู้วิจัยพบว่า การที่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส รวมกลุ่มกันเมื่อได้มีการแบ่งหน้าที่ บทบาทกันอย่างชัดเจน ทำให้ สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เป็นเหมือน ถ้วยน้ำชาที่หงายพร้อมที่จะรับน้ำชา พร้อมในการที่จะรับรู้ข่าวสารใหม่ เคารพในความคิดความเห็นนโยบายในการบริหารจัดการ รับฟังคำแนะนำทางวิชาการที่กลุ่มสมาชิกได้มีการอบรม และเคารพเชื่อฟังปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มสมาชิก ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อย

จากหลักธรรมข้อนี้ ทำให้สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ได้รับผลจากการปฏิบัติตามหลักธรรม โสวัจัสสตา ดังนี้

- ๑) ได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลจากสมาชิก
- ๒) ได้รับการอนุเคราะห์ สงเคราะห์ การอุปถัมภ์ช่วยเหลือจากสมาชิก
- ๓) ทำให้เป็นที่เมตตา อยากแนะนำ ยิบยื่นสิ่งดี เช่น ความรู้วิชาการประกอบอาชีพ
- ๔) ทำให้ได้รับคำชี้แนะ และแนะนำสิ่งดีๆ อยู่เสมอ
- ๕) ทำให้ได้รับธรรมะหรือ อุบายในการดำเนินชีวิตอันเป็นที่พึงของตน
- ๖) ทำให้ละความผิดชั่วต่างๆ ได้
- ๗) ทำให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตได้

ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ในข้อที่ ๒.๓, ๒.๔ และ ๒.๕

๔.๒.๕ กิจกรณียศุ ทักขตา

กิจกรณียศุ ทักขตา ความเป็นผู้ขยัน หรือความสามารถในการช่วยเหลือกิจธุระของผู้อื่นในวัตถุประสงค์ของ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส ในข้อที่ ๒.๖ ว่า “เป็นการสนับสนุนส่งเสริมกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์” คือช่วยเหลือผู้อื่น ดัง คำกล่าวของ พ่อหลวงบ้านอนันต์ อินตาโน ว่า ผลกำไรที่เหลือจากการปันผลของเงินออมสัจจะออมทรัพย์ ได้เอาไปซื้อ เต้นไว้ใช้งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน งานวัด บ่ต้องได้ไปเช่าที่อื่นเสียเงิน เจ้าภาพบางคนก็จน เป็นการช่วยเหลือกัน”^๕ การช่วยเหลือกันของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส พบว่าสอดคล้องกับหลักธรรม เรียกว่า สาราณียธรรม ได้แก่

๑) สมาชิกชุมชนบ้านแม่ใส และคณะกรรมการได้ช่วยเหลือกิจกรรมการงานทางภาคเหนือเรียกว่า เอามือ คือช่วยเหลือคนอื่น ด้วยความเมตตา

๒) สมาชิกชุมชนบ้านแม่ใส ได้ให้ความรู้แก่สมาชิก ทั้งความรู้ในการประกอบอาชีพ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แก่สมาชิกด้วยความเมตตา

๓) สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส มีความปรารถนาดี เอื้อเฟื้อ เอื้ออาทร ยืนยันทนแบ่งปัน ไว้วางใจในการจัดการบริหารแก่คณะกรรมการบริหารจัดการ

๔) ผลกำไรจากการที่ให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อใช้ประกอบอาชีพ เป็นทุนการศึกษาแก่บุตร และแม้แต่ ให้กู้ยืมเพื่อรักษาพยาบาล ได้ผลกำไรก็นำเอามาแบ่งปันสมาชิกอย่างเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ ฯลฯ

๕) ส่งเสริมให้สมาชิกมีความประพฤติ ทาง กาย วาจา คือมีศีลเป็นที่น่าเคารพเชื่อถือ หรือสร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิก และให้แก่ตนเอง สร้างคุณค่าให้กับตนเอง เป็นที่ยอมรับ น่าเชื่อถือ เมื่อเวลาได้รับเงินปันผลสมาชิกจะพูดว่า “พ่อเลี้ยง หน้าขึ้น ได้เงินปันผล เอาไปทำอะไร” สร้างความยินดี สง่าองค์อาจ อิ่มกับผลความดีงามที่ได้สะสมไว้

๖) สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ต่างมีความคิดความเห็นที่สอดคล้องกัน เมื่อมีปัญหาใดก็จะใช้การประชุม และมติในที่ประชุมอย่างเมตตาธรรม และลงไปถึงพื้นที่ เช่น สมาชิก คนหนึ่งคนใด ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ เช่น ไม่ส่งเงินกู้ ทางกลุ่มก็จะส่งกรรมการเข้าไปติดตาม และสอบถาม ถามถึงปัญหา และหาวิธีช่วยแก้ไขปัญหาเสมอ แม้จะมีระเบียบข้อบังคับ แต่การช่วยเหลือ ก็ช่วยเหลือด้วยความเมตตา เกื้อกูลสมาชิกตลอด

^๕ สัมภาษณ์ พ่อหลวงบ้าน อนันต์ อินตาโน, วันที่ ๑๓ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔.

๔.๒.๖ รัชมกามา

รัชมกามา ความใคร่ในการปฏิบัติธรรม ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มนี้จะออมทรัพย์ ได้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี ในชุมชนบ้านแม่ใส และในส่วนอื่นๆ ได้พบว่า ได้มีการศึกษาดูงาน ในการทำงาน ระบบ การบริหาร จัดการของ กลุ่มนี้จะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ทั้งในและต่างจังหวัด พร้อมทั้งใสภาคของรัฐบาลก็ให้การส่งเสริมสนับสนุน ในการพึ่งตนเอง

ความหมายในข้อนี้หมายถึงว่า มีความใคร่ในการที่จะจัดตั้งกลุ่มนี้จะออมทรัพย์ในบริเวณอื่นๆ ทั้ง ต่างจังหวัด ประกอบกับ ใคร่ในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรม การเก็บสะสมออมทรัพย์ ในชื่อของ กลุ่มนี้จะออมทรัพย์ตามแบบอย่างชุมชนบ้านแม่ใส

๔.๒.๗ วิริยะ

วิริยะ ความเพียรละชั่ว ประพฤติดี ชุมชนบ้านแม่ใส ได้แสดงถึงความวิริยะอดสาหะในการที่จะร่วมกันจัดสร้างกลุ่มนี้จะออมทรัพย์ ดังคำสัมภาษณ์ว่า “เราต้องร่วมกันสร้างเอาไว้ให้ลูกหลาน อย่าให้มันล้ม เพราะที่มาทำงานเป็นคณะกรรมการแล้วแต่เป็นลูกหลาน เป็นลูกสะใภ้ ลูกเขย คนบ้านแม่ใสทั้งสิ้น ทำไว้ให้ลูกหลานมัน”^๖ นอกจากนั้น นโยบายของ กรอบการทำงานของ คณะกรรมการก็ตรวจสอบ ได้ดังจะเห็น ได้จากการมีคณะกรรมการมีการตรวจสอบกันเอง มีความเป็นธรรม โปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นหลักธรรมเบื้องต้นของคณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการบริหาร และคณะกรรมการจัดการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกกลุ่มนี้จะออมทรัพย์

๔.๒.๘ สันโดษ

สันโดษ ความพอใจด้วยของของตน กลุ่มนี้จะออมทรัพย์บ้านแม่ใส ปัจจุบันมีความพอใจในสิ่งที่ตนมีตนได้ เคยมีสถาบันการเงินได้ชักชวนเข้าร่วมนำเงินไปลงทุนเรื่องหุ้น ซึ่งกรรมการ กลุ่มนี้จะออมทรัพย์เปิดเผยว่า “ได้มีสถาบันการเงินหนึ่ง ได้เข้ามาดูงาน และทราบว่า กลุ่มนี้จะออมทรัพย์มีเงินหมุนเวียน ร่วม ๑๑ ล้านบาท แล้วนำมาลงทุน ในการซื้อหุ้น พ่อ(ผู้ให้สัมภาษณ์) ก็ไม่รู้หรือกว่าเป็นอย่างไร แต่เขาอธิบายว่า เงินทุนไม่หาย ได้แต่กำไรปีละหลายๆ สมาชิกก็จะได้ผลกำไรมากขึ้น” “พ่อ ก็บอกว่าไม่ได้ตั้งใจจะให้เงินสะสมนี้จะให้สมาชิกใช้ก็ได้ กำไรจากดอก ได้น้อยช่วงมัน แต่ก็ถือว่าเป็นเงินของพวกเราช่วยกัน ถ้าจำเป็นในการลงทุน เจ็บป่วย หรือจำเป็นใช้”^๗

^๖ พระราชวรวิหารภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดพะเยา เจ้าอาวาสวัดศรีอุโมงค์คำ วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๔.

^๗ คำสัมภาษณ์ นายอนุทิศ ยะมา ประธานกรรมการ. วันที่ ๑ เดือนมีนาคมพ.ศ. ๒๕๕๔.

๔.๒.๘ สติ

สติ ความระลึกได้ จากคำสัมภาษณ์เบื้องต้น จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการได้มีสติในการพิจารณา คือมีปัญหาว่า ในแง่ของการลงทุน ไม่มีคำว่าไม่ขาดทุน ซึ่งเคยมีกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ ครูภาคอีสาน นำเงินสมาชิกไปซื้อหุ้นสลากกินแบ่งรัฐบาล เสียหายมาแล้วสมาชิกเป็นหนี้เพิ่มขึ้น นั่นเพราะขาดการระลึก ความพอใจในสิ่งที่ตนมีนั่นเอง

๔.๒.๑๐ ปัญญา

ปัญญา ความรอบรู้ สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส เริ่มจากการก่อตั้งก็เริ่มมองเห็นแสงสว่างในการที่จะดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง และเมื่อการดำเนินกิจการประสบผลสำเร็จดังกล่าวทำให้ ทราบว่า ปัญญาคือแสงสว่างในการที่จะส่องนำทางไปสู่ความเจริญ ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

๔.๓ วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔

หลักพุทธธรรมนี้ มีจุดมุ่งหมายให้บุคคลสามารถใช้ความสามารถที่มีอยู่ของตนเอง นำออกไปใช้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จโดยมีวิธีการดังนี้ คือ

๔.๓.๑ ฉันทะ

ความพอใจ ในระเบียบการตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส ก่อตั้งขึ้นโดยความพอใจของสมาชิก เพื่อรวมตัวเป็นกลุ่มออมทรัพย์ ทุกคนที่เป็นสมาชิกพอใจ ที่จะออกออม พพอใจที่จะร่วมกันทำกิจกรรมให้มีกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ โดยได้มีประสงค์ที่ชัดเจน และเห็นประโยชน์ในภายหน้า อีกทั้งได้เข้าใจหลักธรรมแห่ง ฉันทะ เมื่อจะประกอบอาชีพใด ๆ ก็ตามก็มีความพอใจในอาชีพของตนเองเป็นอันดับแรกก่อน หรือกล่าวได้ว่า ทำงานด้วยความพอใจและทำงานตามที่ตนมีความถนัด เช่น การออมทรัพย์ก็ต้องพอใจที่จะออม เงินจึงจะเหลือเก็บ, การทำไร่นาสวนผสมก็ต้องพอใจก่อนไม่อย่างนั้น ก็จะท้อใจและทิ้งงานในที่สุด

๔.๓.๒ วิริยะ

วิริยะ ความพากเพียร กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส ได้เข้าใจหลักธรรมแห่งความพากเพียร สมาชิกบางท่านเรียกว่า วิริยะบาริ คือการทำ ความเพียรถือว่าเป็นบาริ โดยเข้าใจหลักว่าการอดออม รวมกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์นั้น ต้องใช้ความเพียรในการอดออมเหมือน

เมื่อเริ่มทำงานที่ตนเองวางเป้าหมายไว้แล้วก็ต้องเอาใจใส่ มีความอดสาหัส ไม่เกรงต่อความลำบาก ไม่ย่อท้อ ทำงานเชิงรุก บากบั่นจนกว่าจะสำเร็จ แม้ว่าในหลาย ๆ ครั้ง การทำงานอาจมีทั้งประสบผลสำเร็จและล้มเหลวก็ตาม

๔.๓.๓ จิตตะ

จิตตะ ความตั้งใจแน่วแน่ คือ สมาชิกกลุ่มสัจจะแม่ใส ต่างมีความเชื่อมั่นในตัวผู้ก่อตั้ง คือ พระราชวริยาภรณ์ จึงมีความแน่วแน่ต่อ ผู้ก่อตั้ง ผู้เป็นกรรมการรับผิดชอบ และเชื่ออย่างแน่วแน่ ว่า สมาชิกที่รวมกลุ่มกันเป็นการสร้างกายสามัคคี เหมือนกับทำงานด้วยกำลังกาย ก็ต้องทุ่มเท มีใจเด็ดเดี่ยวใช้กำลังกายบ้าง กำลังสติปัญญาบ้าง ดังนั้น จิตใจต้องมาก่อน ไม่ทอดยอ ไม่หวั่นไหว สู้ได้กับปัญหาในการทำงานทุกอย่าง

๔.๓.๔ วิมังสา

วิมังสา คือการพินิจ ไคร่ครวญ พิจารณาด้วยปัญญา คือ การรวมกลุ่มสัจจะดังกล่าวย่อมเกิดปัญหาต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาทางระบบการทำงาน ระเบียบ ปังจัยเสี่ยงอื่นๆ แต่กลุ่มสมาชิก ก็ช่วยกันแก้ปัญหา เช่นมีการส่งตัวแทน หรือคณะกรรมการไปศึกษาดูงานลักษณะกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ที่เขาบริหารประสบผลสำเร็จ หรือแม้แต่ระบบธนาคาร คณะกรรมการผู้เกี่ยวข้อง ก็ได้เชิญเจ้าหน้าที่ธนาคาร ได้มาให้ความรู้ แก่สมาชิกและคณะกรรมการเพื่อบริหาร จัดการ ดำเนินการ ตามระบบการเงินและธนาคาร ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญาองค์ความรู้ การปรึกษากันในกลุ่มเกษตรกรและปราชญ์ชาวบ้าน และแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาปรับปรุงการทำงาน ให้หลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาด

ซึ่งหลักพุทธธรรมทั้ง ๔ ข้อนี้ สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใสนำไปปรับประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ซึ่งการออมถือว่าเป็นระบบของวิธีหนึ่งใน การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในฐานะเป็นการพึ่งตนเอง โดยใช้ทั้ง ๔ ข้อ ไม่ใช่ข้อใดข้อหนึ่ง

๔.๔ วิเคราะห์การประยุกต์หลักหลักที่กฎฐัมมิกัตตะ ๔

ในการปรับประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมทั้ง ๔ ข้อนี้ มีข้อพึงสังเกตคือ

๔.๔.๑ อุดฐานสัมปทา

การใช้อุดฐานสัมปทาได้แก่ มีความขยันหมั่นเพียร ทำงานโดยเอาใจใส่และมีความรู้ความเข้าใจในงานที่กระทำนั้น ๆ เช่น ขยันทำงานในชีวิตประจำวันของตน เพื่อที่จะได้มาซึ่งทรัพย์

เพื่อมาใช้ในการเก็บออม และใช้เลี้ยงครอบครัว เป็นต้น อันเป็นพื้นฐานเศรษฐกิจของหมู่บ้าน และทำเงินให้หมู่บ้านแห่งนี้ โดยการเก็บออมไว้ใช้ในคราวที่จำเป็นต่อไป

๔.๔.๒ อารักขสัมปทา

การใช้อารักขสัมปทา ได้แก่ การรู้จักประหยัด การรู้จักออมทรัพย์ที่หามาได้ และรู้จักแสวงหาทรัพย์เพิ่มเติม เข้าใจการใช้จ่ายครัวเรือนแบบเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งใดที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ก็หลีกเลี่ยง ไม่ซื้อมากเกินไป

๔.๔.๓ กัลยาณมิตตา

การใช้กัลยาณมิตตา ได้แก่ การรู้จักเลือกคบหาคนดี หรือปราชญ์ทั้งทางพระพุทธศาสนา และปราชญ์ชาวบ้านเป็นเพื่อนบ้าน หรือผู้ให้คำปรึกษาในกิจการต่าง ๆ ตลอดจนบัณฑิต ครู อาจารย์ ที่ควรคบหาในชุมชนวัดแม่ใส และหมู่บ้านที่ใกล้เคียง

๔.๔.๔ สัมมชีวิตา

การใช้หลักสมชีวิตา ได้แก่ การรู้จักบริหารรายรับ, รายจ่าย และรายเหลือสำหรับครัวเรือนของตนเอง เพื่อให้ทราบว่า ในแต่ละวัน/เดือน ได้รับและจ่ายอะไรไปบ้าง แต่ก็ไม่ควรฟุ่มเฟือยจนเกินไป และก็ไม่ประหยัดจนไม่ใช้จ่าย แต่ทำให้พอดีกับความจำเป็นด้านปัจจัย ๔ คือ ใช้จ่ายจ่ายซื้อเสื้อผ้า, อาหาร, เครื่องบริโภคและอุปโภคที่จำเป็น ยารักษาโรค หรือการไปรักษาที่คลินิก และโรงพยาบาลของรัฐหรือเอกชน

๔.๕ วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักหลักโภคอาทิยะ ๕

ในการปรับประยุกต์ใช้หลักโภคอาทิยะมีข้อพึงสังเกตที่ชุมชนวัดแม่ใสนำไปใช้มีดังต่อไปนี้

๔.๕.๑ ใช้จ่ายทรัพย์เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว

การใช้จ่ายทรัพย์เพื่อเลี้ยงดูครอบครัวและคนใกล้ชิดให้เป็นสุข ได้แก่ นำเงินที่ได้จากการทำงานเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว โดยแบ่งค่าใช้จ่ายให้ชัดเจนว่าส่วนใดเป็นค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าพาหนะเดินทาง ค่าอาหาร ค่าซื้อสิ่งของที่จำเป็นจำเป็นสำหรับครอบครัว

๔.๕.๒ บำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมกิจการงาน

การใช้จ่ายทรัพย์เพื่อดูแลเพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมงานให้เป็นสุข ได้แก่ การเป็นคนมีน้ำใจ เมื่อหมู่บ้านมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาบ้าง กิจกรรมของทางราชการบ้าง กิจกรรมของหมู่บ้านเนื่องด้วยวัฒนธรรมประเพณีบ้าง ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรช่วยเหลือในฐานะเป็นประชาชนผู้หนึ่งในชุมชนวัดแม่ไผ่

๔.๕.๓ ใช้ป้องกันภัยอันตราย

การใช้ทรัพย์ที่หาได้นั้น เพื่อป้องกันภัย อาจทำให้ลักษณะประกันภัย ประกันชีวิตกับบริษัทก็ได้ หรือทำกันในประชาคมของหมู่บ้านของกลุ่มออมทรัพย์ก็ได้

๔.๕.๔ ทำพลี ๕ อย่าง

การทำพลีกรรม ๕ อย่าง คือ การสงเคราะห์ญาติพี่น้อง เมื่อประสบภัยต่าง ๆ การใช้จ่ายทรัพย์เพื่อต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยือนที่บ้าน, การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้เสียชีวิต, การเสียภาษีอากรแก่ภาครัฐ เพื่อพัฒนาประเทศ, การทำบุญตามความเชื่อในสิ่งที่ตนเคารพบูชา

๔.๕.๕ อุปถัมภ์สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติดี

การให้ความอุปถัมภ์หรือดูแลต่อพระสงฆ์ สามเณร และบรรพชิตที่มีศีล เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เสียสละเพื่อประชาชน มีจิตใจเมตตาไม่หลอกลวงประชาชน และเป็นที่พึ่งพำนักได้ทั้งทางกาย และทางจิตใจ ให้คำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่ขัดข้องใจได้

๔.๖ วิเคราะห์การประยุกต์หลักหมวดสังคหวัตถุธรรม ๔

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ไผ่ ได้นำสังคหวัตถุ ๔ ดังกล่าวข้างต้นนี้ได้นำมาปฏิบัติในการพึ่งตนเอง อยู่ ๒ ลักษณะ คือ

๑) นำมาใช้เป็นบรรทัดฐานในการทำงาน

๒) นำมาใช้เป็นแนวคิดในการทำงาน

หลักพุทธธรรมหมวดสังคหวัตถุ เป็นหลักธรรมที่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นธรรมที่เกื้อกูลกัน ซึ่งประกอบไปด้วย ธรรม ๔ ประการดังนี้

๑) ทาน การแบ่งปันช่วยเหลือกัน

๒) ปิยวาจา การรู้จักคำพูดที่ไพเราะ

- ๓) อุตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นและคิดสร้างสรรค์
 ๔) สมานัตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมสุขร่วมทุกข์กับชุมชน^๔

๔.๖.๑ การนำหลักทาน

การนำหลักทานมาใช้เป็นบรรทัดฐานในการคิด และทำงาน กล่าวคือ ชุมชนได้ตระหนักถึงการเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะพบว่ารายได้ส่วนที่ได้รับจากเงินปันผล ชุมชนบ้านแม่ใสสามารถนำรายได้ในส่วนนั้นไปใช้ซื้ออุปกรณ์ เช่น เต็นท์ แก้ว โต๊ะ ให้กับชุมชนตนเอง ใช้ในการประกอบพิธีบุญ ประเพณีต่างๆ ให้กับชุมชนตนเอง และชุมชนอื่นๆ ที่สามารถถักนิตได้ บางครั้งผลกำไรจากเงินปันผล กลุ่มก็นำมาแบ่งปันในการสร้างสาธารณประโยชน์ และ ทำเป็นกองผ้าป่าเพื่อที่จัดถวายวัดอื่นๆ ที่ขาดแคลนทุนในการก่อสร้างถาวรวัตถุ

ประการหนึ่ง เมื่อชุมชนบ้านแม่ใสได้เงินแหล่งทุนจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนแล้ว ก็นำไปลงทุนทำเกษตรกรรม ได้ผลผลิต ก็นำมาถวายแด่พระสงฆ์ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เองยังได้ส่งเสริมสนับสนุนเงินเพื่อที่เป็นค่าใช้จ่ายในการนำ นักวิชาการเกษตรกรรม ไม่ว่าจะด้านดิน น้ำ พันธุ์พืช โดยนักวิชาการเกษตรมาให้ความรู้ หรือแม้แต่การจัดกลุ่มสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ทางการเกษตร ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็น ธรรมทาน ซึ่งจะพบได้ในวัตถุประสงค์ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ข้อ ๒.๖ และ ข้อ ๒.๗

๔.๖.๒ การนำหลักปิยวาจา

การนำหลักปิยวาจาในการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และการจัดการบริหาร อาศัยการพบปะพูดคุย การที่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใสประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่ม คือ การประยุกต์หลักธรรม ปิยวาจา มาใช้ ในการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน แนะนำพูดจากันอย่างกัลยาณมิตร ดังที่ปรากฏใน วัตถุประสงค์ ใน วัตถุประสงค์ ข้อที่ ๒.๕ ว่า “เพื่อเป็นการส่งเสริมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในการรวมกลุ่มและดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม” เป็นต้น

^๔ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๗.

๔.๖.๓ การนำหลักอัตถจริยา

การนำหลักอัตถจริยา มาใช้ในสมาชิกกลุ่มเมื่อเข้มแข็งแล้ว ก็ถือปฏิบัติให้กับผู้อื่น บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ซึ่งในวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส มีในข้อที่ ๒.๖ ว่า “เพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริมกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์”

๔.๖.๔ การนำหลักสมานัตตา

การนำหลักสมานัตตามาประยุกต์ใช้ ซึ่งจะพบเห็นจากความสามัคคีของคนในชุมชน ที่มีความเห็นพร้อมกันแต่ต้น จนทุกวันนี้ ทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่ทำให้การสนับสนุน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ก็ยังให้การถือปฏิบัติช่วยเหลือ สมาชิกในกลุ่ม ก็ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ เสมอต้นเสมอปลาย ทำให้กิจการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เจริญรุ่งเรือง

ดังนั้น เมื่อกิจการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์มีความเจริญทำให้ประชาชนยึดมั่นหลักพุทธธรรมว่า การปฏิบัติธรรม ให้ผลในรูปธรรมอย่างชัดเจน และสามารถจับต้องได้ โดยผลกำไรจากดอกผลก็นำมาเป็นเงินทุนในการลงทุน ไม่ต้องไปพึ่งพาอาศัยเงินกู้ยืมจากระบบ แต่ชุมชนสามารถใช้ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ฯ เป็นทุน ในการผลิต กลุ่มอาชีพอื่นๆ อีก เช่น กลุ่มตีมีด กลุ่มสานตะกร้า กลุ่มสานผักตบชวา กลุ่มเย็บเสื้อผ้า ฯลฯ

๔.๗ วิเคราะห์การประยุกต์หลักพุทธธรรมหมวดธรรมปณิกะทั่วไป

นอกจากนั้น ยังได้มีการพบหลักธรรมที่ปรากฏในเหตุผลและหลักการวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส

๔.๗.๑ ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง

ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง มีรูปแบบการผลิตสนองความต้องการของคนในกลุ่ม กำหนดการผลิตตามสภาพของตนเอง โอบอ้อมอารีธรรมชาติ ความรู้และทักษะการเรียนรู้เกิดจากธรรมชาติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล การบริโภค เน้นสิ่งที่ผลิตเอง และได้ตามธรรมชาติ มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของมากกว่าการซื้อขายโดยอาศัยเงินตรา การสะสม และการกระจายส่วนเกิน เน้นการแบ่งปันญาติมิตรให้ทานหรือทำบุญตามค่านิยมทางศาสนาทำให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียว ความมีน้ำใจช่วยเหลือเจือจานกันภายในกลุ่ม

๔.๗.๒ ค่านิยมทางศาสนา

ชุมชนบ้านแม่ใส เป็นชุมชนที่สืบค่านิยมพระพุทธศาสนาแบบล้านนา ชาวบ้านมีความเชื่อและคติ แบบชาวล้านนา ดังนั้นค่านิยมทางศาสนา เป็นปัจจัยที่กำหนดวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตในด้านต่างๆ ของคนในกลุ่ม ได้ ด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ความสัมพันธ์ของบุคคล ทัศนคติของกลุ่มผู้นำ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

๔.๗.๓ ภาวะผู้นำ

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส มีพระสงฆ์ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เป็นอย่างมาก ก็คือพระราชวิริยาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดพะเยา พระครูโสภิตจรรย์กร เจ้าอาวาสวัดแม่ใส ความเป็นผู้นำของทั้งสองท่าน จึงทำให้การบริหารจัดการแบบภูมิปัญญา และชุมชนได้รับการยอมรับเป็นกลุ่มผู้นำ เป็นกลไกรูปธรรมในการนำกลุ่มไปตามค่านิยม และความต้องการของสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งแก้ไขและคลี่คลายปัญหาหรือวิกฤตการณ์ในกลุ่ม โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มเข้มแข็งต้องมีกลุ่มผู้นำที่มีอิสระในการตัดสินใจ มีค่านิยมตามที่กลุ่มยึดถือและมีทักษะในการบริหารจัดการ

๔.๗.๔ การสร้างคุณธรรมพึ่งตนเอง

ชุมชนบ้านแม่ใส ถือหลักพุทธธรรมข้อพึ่งตนเอง เป็นหลักการสร้างคุณธรรมพึ่งตนเอง เป็นการฝึกให้สมาชิกรู้จักประหยัด มีความซื่อสัตย์ เสียสละอดทน มีความเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสมัคปรองดองสามัคคี

๔.๗.๕ ความรับผิดชอบ

หลักความรับผิดชอบ เป็นการมอบอำนาจในการบริหารงานให้กับคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ รับผิดชอบเรื่องใดแล้วจะต้องมีการใช้อำนาจตัดสินใจเรื่องนั้น โดยหน้าที่ของตน ส่วนสมาชิกก็มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อหน้าที่ความความเป็นสมาชิก โดยยึดหลักระเบียบวินัย ขอบังคับร่วมกันและปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค

๔.๘ สรุป

ดังนั้น จึงสรุปหลักพุทธธรรมที่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์กลุ่มนี้ นำไปปรับประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดผลงานแก่ตนเองและหมู่บ้าน ดังได้พรรณนามาแล้วนี้ ย่อมมีทั้งใช้โดยตรงบ้าง ใช้โดยทางอ้อมบ้าง แล้วแต่ว่า ผู้ใดเห็นควรจะใช้ในกรณีเช่นใด แต่เมื่อก้าวในภาพรวมแล้ว หลักพุทธธรรมทั้งปวง ย่อมยังประโยชน์สุขให้แก่ผู้ปฏิบัติ ดังคำว่า การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมเป็นวิสัยของชาวพุทธเรา อีกทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องก็ย่อมได้รับอานิสงส์ คือ ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม และมีความพอดี มีความสันโดษเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจระดับรากหญ้า หรือระดับหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ต้องใช้แรงงานของตนเป็นหลัก ไม่มีเครื่องมือที่ทันสมัยมากนัก แต่มีใจสู้งาน เป็นสำคัญใช้ชีวิตต่อสู้อย่างมีความอดทน อดกลั้น

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ในส่วนของ ชื่อที่ใช้ตั้งกลุ่มออมทรัพย์ นับว่าเป็นการนำเอาหลักพุทธธรรม ชื่อ สัจจะมาใช้เป็นกุศโลบายที่แยบยลของ พระราชวิริยาภรณ์ และพระครูโสภิตจริยากร เนื่องจากว่า ทั้ง ๒ ท่านเป็นปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา เป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ที่ได้นำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตที่เป็นจริงกับชุมชน และชาวบ้าน ถือได้ว่า เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ที่น่ายกย่องประการหนึ่งที่ได้รับภาระธุระทางพระพุทธศาสนา แม้ว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ จะเป็นเรื่องของโลกภายนอก แต่พระสงฆ์ทั้งสองรูป ได้แสดงถึงการประยุกต์ใช้หลักธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรมดังนี้

๑. เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพระสงฆ์ชั้นปกครองที่ปฏิบัติในภาระกิจ กิจการคณะสงฆ์ทางด้านสาธารณสงเคราะห์ กล่าวคือ สงเคราะห์ความรู้ให้กับชาวบ้าน สงเคราะห์แนวคิดในการอดออม และตั้งกลุ่มของชุมชนเพื่อช่วยเหลือตัวเอง

๒. เป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาปรับใช้ อย่างเป็นรูปธรรม การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใสประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี มีได้เพียงแต่ผู้ก่อตั้ง หากแต่การร่วมมือร่วมใจของสมาชิกที่ร่วมใจกันประพฤติปฏิบัติตามระเบียบที่อยู่ภายนอก และระเบียบใจ คือ สัจจะ คือความจริงต่อตนเอง จริงต่อผู้อื่น นั่นคือ การจริงใจต่อตนเอง จริงในการปฏิบัติตามระเบียบต่อตนเอง และ จริงต่อการปฏิบัติของตนเอง คือ ถึงเวลาที่จะต้องส่งหรือเก็บเงินสะสมก็ต้องไปส่ง ตามวันเวลาที่กำหนด สุกท้าย จริงใจต่อผู้อื่น

๓. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้รับการยกย่องประกาศเกียรติคุณเป็น กลุ่มออมทรัพย์ที่มีการบริหารจัดการในระดับประเทศ ทำให้ชุมชนบ้านแม่ใส เป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียงในคุณงามความดี ที่นำ

หลักพุทธธรรมมาปรับใช้ พร้อมทั้งสามารถอยู่ได้ด้วยการทำงานตัวเอง และสามารถเป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่น
ได้อีกด้วย ชุมชนบ้านแม่ใส ลดปัญหาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ลักปล้น ไม่มีปรากฏ เพราะ
ชุมชนนี้ได้ประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

เมื่อทราบถึงหลักพุทธธรรมแล้ว ต่อจากนี้ ก็จะได้อธิบายถึงผลของการประยุกต์แนวคิด
เรื่องการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านแม่ใส ซึ่งเป็นการทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข พออยู่ พอกิน และไม่
ต้องเป็นหนี้สิน ไม่ต้องเสี่ยงต่อการลงทุนขนาดใหญ่ แต่เป็นการใช้แรงงาน สติปัญญาระดับ
ชาวบ้านในการบริหารจัดการอาชีพต่าง ๆ ภายในชุมชนวัดแม่ใส

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

“อตุตทาหิ อตุตโน นาโถ” แปลว่าความ ตน เป็นที่พึ่งแห่งตน เป็นพุทธสุภาษิต ที่ พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เหล่าพุทธศาสนสาวกของพระองค์ ดำรงชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง ซึ่ง หลักธรรมในข้อนี้ก็ยังไม่ได้เป็นหลักพุทธธรรมที่สำเร็จเหตุโดยตรง แต่ก็มีหัวข้อธรรม เช่น ความ สันโดย สัมปรีชธรรม ๗ ประการ และอริยมรรคมีองค์แปด เป็น หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวเนื่อง ส่งเสริม ในการพึ่งตนเองเพื่อการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงตามปรัชญาพอเพียง อันเนื่องพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ทรงพระราชทานให้กับประชาชนคนไทย เมื่อคราวที่ ประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ เนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

พระพุทธศาสนาได้เสนอทางออกในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการ ปรับเปลี่ยน พฤติกรรมที่เคยปฏิบัติมาอย่างผิดๆ โดยได้มุ่งเน้นหลักพุทธธรรมแห่งความสำเร็จผลสู่เป้าหมาย เรียกว่า อิทธิบาท ๔ ประการ ได้แก่ **ฉันทะ** คือความพอใจ ในหน้าที่การงาน พอใจในฐานะ ความเป็นอยู่ พอใจที่จะเดินทางไปสู่ความสำเร็จ **วิริยะ** คือความพากเพียร ไม่ท้อถอย **จิตตะ** คือ ความเอาใจใส่ เอาใจใส่ในกิจการงาน และ **วิมังสา** คือ พินิจพิเคราะห์ ในการที่จะเดินทางไปสู่ ความสำเร็จ ในการที่จะหาทรัพย์เพื่อดำรงชีวิตของตนอย่างมีความสุข ด้วยความขยันหมั่นเพียร ในการประกอบอาชีพ ได้ทรัพย์มาก็รักษาดูแล มิให้เสื่อมต้องระวังการคบมิตรชั่วที่จะชักนำไปสู่ ทางอบายมุข การจะมีทรัพย์มากได้ก็ต้องอาศัยการใช้จ่ายพอดี โดยที่ทรัพย์ที่มีก็ต้องจัดสรรปัน ส่วนอย่างถูกต้อง เช่น การใช้จ่ายเลี้ยงครอบครัว บำรุงมิตร ใช้จ่ายยามเจ็บป่วย บำรุงสงเคราะห์ และ อุปถัมภ์สมณพราหมณ์

การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ที่เห็นรูปธรรมได้ชัด ก็คือ การที่พระราชวิริยา ภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดพะเยา เจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ ท่านได้จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในหลายๆ หมู่บ้าน ในจังหวัดพะเยา เพราะเห็นผลสำเร็จจาก กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส โดย ท่าน ได้ย้ำเสมอว่า สัจจะ คือ มีสัจจะต่อตนเอง คือ ต้องอดออมเงินให้ได้ มีสัจจะต่อผู้อื่น คือ จริใจต่อ ผู้อื่น เคารพผู้อื่นด้วยความจริงใจ และปฏิบัติจริง คือการนำเงินมาเพื่อการออม เมื่อหลักธรรมข้อนี้ สะสมไว้เหมือนกับ เงินออมที่มีดอกเบี๋ย ผลประโยชน์ก็จะตอบแทน เหมือนหลักพุทธธรรมอื่นๆ ก็ จะเกิดขึ้นในตัวผู้ปฏิบัติตนเอง

ผลจากการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถตอบสนองปัญหาเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบ ในด้านต่าง ดังเช่น ในด้านการผลิตได้นำหลักศีล ในมรรคมืองค์ ๘ ข้อที่ว่า สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ การงานดี และสัมมาอาชีวะ คืออาชีพชอบหรือสุจริต คือ ไม่ค้าขายสิ่งอันตราย ไม่ค้าสัตว์หรือมนุษย์ ไม่ขายของมีนเมา และยาพิษ ในด้านบริโภคนิยม ได้ใช้หลักธรรมหมวดสัปปริสธรรม ๗ คือรู้ประมาณในตน รู้เหตุ รู้ผล รู้คน รู้ตน รู้กาลเวลา ฯลฯ มาประยุกต์ใช้แก้ปัญหา ส่วนการกระจายผลผลิต ก็ได้้นำเอา นาคกรณธรรม ๑๐ ประการมาประยุกต์ใช้ และสุดท้าย คือ ด้านการจัดสรร เป็นการจัดสรรอย่างเป็นธรรม ที่ปราศจาก อคติ ๔ ไม่ลำเอียงเพราะรัก ไม่ลำเอียงเพราะชัง ไม่ลำเอียงเพราะงัว ไม่ลำเอียงเพราะอำนาจ เป็นต้น

สิ่งหนึ่งในเรื่องของการประยุกต์หลักพุทธธรรมนั้น หลักเหตุผล ที่เป็นปัจจัยต่อกันและกันที่พึ่งอาศัยกัน ของหลวงพ่อบุทธทาส ถือว่าเป็นหัวใจ ไม่สามารถที่จะกำหนด หัวข้อธรรมข้อหนึ่งข้อใด ในเรื่องการพึ่งตนเองได้ และเมื่อศึกษาแล้วพบว่า หลักพุทธธรรมเชื่อมเป็นเหตุปัจจัยต่อกันและกันเป็นบ่วงโซ่ที่คอยเชื่อมโยง ส่งเสริมสนับสนุนกัน เหมือน พระพุทธเจ้าตรัส เรื่องรอยเท้าช้าง เป็นที่รวมของรอยเท้าสัตว์ทั้งมวล เหมือนกิจกรรมการดำเนินกิจการกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ การพึ่งเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง หรือแม้แต่วิถีชีวิตของชาวมุขชนบ้านแม่ใส รวมอยู่ในพุทธธรรมขอพระพุทธองค์ ฉะนั้น

ปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าว ประชาชนชาวพะเยา ชุมชนบ้านแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ก็ได้รับผลกระทบดังกล่าว พระสงฆ์โดยการนำของพระราชวิริยาภรณ์ พระครูโสภิตจริยากร เจ้าอาวาส เห็นว่าประชาชนแก้ปัญหาชีวิตของตนเองไปในทางที่ไม่ถูก คือแก้ปัญหาโดยการหวังรวยกับการซื้อหวย จึงได้แนะนำชาวบ้านให้เปลี่ยนแนวความคิด จากการนำเงินไปซื้อหوائ์นำมาสะสม ดีกว่า ซึ่ง จากปัจจัยที่พระสงฆ์ทั้งสองรูป เป็นผู้ที่ชาวบ้านได้ให้ความเคารพนับถือ จึงได้ร่วมใจกัน นำเงินของตนเองมาเก็บสะสม ซึ่งนั่นก็เป็นการเริ่มต้นจากการนำธรรมมาปฏิบัติ คือความเชื่อ ไว้วางใจ และซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผู้อื่น

ความเจริญของกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใสทำให้ประชาชนสามารถสัมผัสได้ด้วยรูปธรรม มีเงินปันผลทุกปี จากสมาชิก พร้อมกันนั้น ยังเป็นการพึ่งตนเอง โดยการรวมกลุ่มสะสมเงิน เพื่อให้สมาชิกได้กู้ เพื่อการลงทุน การค้า เศรษฐกิจ โดยการเกื้อกูลสังคม บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ในชุมชน ปัจจุบัน กลุ่มสังฆะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส มีเงินเก็บสะสม ถึงสิบเอ็ดล้านเก้าแสนเก้าหมื่นกว่าบาท และสามารถนำเงินสะสม มาให้สมาชิกได้กู้เพื่อประกอบอาชีพ และมีกรนำผลดอกเบีย้มาปันผลกำไรให้กับสมาชิก นอกจากนั้น ยังได้แบ่งส่วนรายได้จากดอกเบีย้ไปใช้ในการส่งเสริมเกื้อกูล บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ แก่ชุมชนอีกด้วย

ซึ่งจากการศึกษาค้นพบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส ประสบผลสำเร็จ

๑. มีการจัดการ ค่านิยม ความเชื่อในการแก้ไขปัญหา และความเอื้ออาทรแก่กัน
๒. มีรูปแบบการผลิตสนองความต้องการของกลุ่ม
๓. มีค่านิยมทางศาสนาสัมพันธ์กัน
๔. ได้รับกระบวนการเรียนรู้จากองค์กรภายนอก
- ๕ ความเชื่อมั่นในกลุ่มผู้นำ
- ๖ ความเป็นตระหนักรู้ในการเป็นเจ้าของร่วมกัน
- ๗ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ ทักษะคิด และปรึกษาหารือปัญหาของกลุ่ม

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๑. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์
๒. ควรศึกษานุคคลที่เข้าไปริเริ่มจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในแต่ละพื้นที่
  ๑. ควรศึกษาวิจัยการบริหารจัดการเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในระดับต่างๆ ในศึกษาเชิงลึกบางประเด็น เช่น ในบทบาทของเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในการเป็นแกนหลักในการบริหารจัดการทุนชุมชนในทุกภูมิภาค โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้รูปแบบและวิธีการดำเนินงานของแต่ละพื้นที่
  ๔. ควรศึกษาวิจัย วิถีชีวิต ผลงานของบุคคลต่างๆ ที่ดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจแนวพุทธ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี – ไทย

ก. เอกสารชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๖.

(๑) หนังสือ :

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย.โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๒๓.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กองผลิตสื่อประชาสัมพันธ์. ๒๕๔๕.

กระทรวงมหาดไทย. เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแนวความคิดและยุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรง

พิมพ์บริษัท ทรงสิทธิ์วรรณ จำกัด. ๒๕๔๑.

เกษม วัฒนชัย. “แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๐ –

๒๕๕๔”. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๕.

แก้ว ชิตตะขบ. “พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ”. ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา กองพุทธศาสน

ศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,

๒๕๕๐.

คะนิงนิคคย์ จันทบุตร. สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์. ๒๕๓๒.

ณรงค์ ธนาวิภาส. เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : บริษัท วิทย์พัฒน์ จำกัด.

๒๕๔๑.

ทินพันธ์ นาคะตะ. พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : อภัยรเจริญทัศน์. ๒๕๒๕.

บุญทิพย์ สิริรังศรี, ผศ. “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมให้ประชาชนดูแลตนเอง”. ใบลาน. ปี

ที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ (ธันวาคม ๒๕๓๗).

ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคมและศีลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๔.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม. ๒๕๔๓.

_____ . ปาฐกถาปุ๋ย อิงการณ์ ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม

และศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน. ๒๕๔๑.

ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ.เศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม่ค.

๒๕๔๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร :

สหธรรมิก . ๒๕๔๑.

.....พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.พิมพ์ครั้งที่ ๑๑.

กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด. ๒๕๕๑.

.....การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก. ๒๕๓๕.

.....การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย.๒๕๓๖.

.....เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิ

โกมลคีม ทอง. ๒๕๔๒.

.....เราจะกู้แผ่นดินกันอย่างไร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.

๒๕๔๒.

พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, พระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง,(อุบลราชธานี : สิริ

ธรรมออฟเซต, ม.ป.ป), หน้า ๕๗-๖๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิกจำกัด.

๒๕๔๘.

.....ทศวรรษธรรมที่สนพระธรรมปิฎก. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา. ๒๕๔๓.

.....พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ (กรุงเทพมหานคร : บริษัท

เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด. ๒๕๕๑.

.....ทางออกจากระบบเศรษฐกิจที่ครอบงำสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ

พุทธธรรม. ๒๕๔๓.

พระราชธรรมนิเทศ.(ระเบบ จิตญาโณ).เส้นทางสร้างชีวิต. กรุงเทพมหานคร : พรติวการพิมพ์.

๒๕๔๒.

พระราชวรมุนี (ประยูร ฐมฺมจิตโต). รวมปาฐกถาธรรมชุดปลูกปลอดใจในยามวิกฤต.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม. ๒๕๔๒.

.....ขอบฟ้าแห่งความรู้. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๐.

พุทธทาสภิกขุ. ธรรมสังคมนิยม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง. ๒๕๒๘.

.....รากฐานที่มั่นคงแห่งความเป็นมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา. ๒๕๒๑.

- แพรวภัทร ยอดแก้ว. บทความวิจัยเรื่อง “การใช้พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียงในการ
แก้ปัญหาวิกฤติทาง เศรษฐกิจ.” ตีพิมพ์ในวารสาร สยามวิชาการ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑๕
พฤศจิกายน ๒๕๕๒ – กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓.
- มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. มัชฌิมปฏิปทาในพระไตรปิฎกกับทางสายกลางในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
๒๕๔๕.
- วรนุช แสงนิมิต. “เศรษฐกิจพอเพียงอีกมุมมอง”, มติชนรายวัน. ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑๐๖๑๑, (๓๐
มีนาคม ๒๕๕๐.
- ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง. สวัสดิการโดยภาคชุมชน (๒) กลุ่มผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : บริษัท
เอดิชั่นเพรส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๔.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. นวโกวาลฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ : มหา
มกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๔๔.
- สมพร เทพสิทธิ์. ภาวะวิกฤติของสังคมไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์. ๒๕๔๑.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. แผนพัฒนา
เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา. ๒๕๔๔.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ธรรมนูญปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ภาคเหนือ.
กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๔๗.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ธรรมนูญปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ภาคเหนือ.
กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๔๗.
- สำราญ อิมจิตต์. เศรษฐปรัชญาในพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : ธนาเพรส จำกัด. ๒๕๔๗.
- สิทธิ เทพสิทธิ์. เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ธรรม
สาร. ๒๕๔๘.
- สุเมธ ดันติเวชกุล. เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.
๒๕๔๔.
- เสวี พงศ์พิศ. แนวคิด แนวปฏิบัติประสบการณ์ กองทุนหมู่บ้านสวัสดิการชุมชน. กรุงเทพมหานคร
: เจริญวิทย์ การพิมพ์. ๒๕๔๔.
- โสมรัสมิ์ จันทระประภา. คุณหญิง. การบริหารทางจิตสำหรับเด็กวัยรุ่น. พิมพ์ครั้งที่ ๖.
กรุงเทพมหานคร : มหาม กุฎราชวิทยาลัย. ๒๕๔๑.
- เอกสารมารู้จักกลุ่มสัจจะออมทรัพย์กันเถิด. ที่มาของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์. มปท. ๒๕-
เอกสารอัดสำเนา “ระเบียบข้อบังคับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ไผ่ (กลุ่มสัจจะ)

(๒) วิทยานิพนธ์ :

พระมหามิตร ฐิตปญฺโย (วันยาว). “ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๗.

พระมหาสิริวัฒน์ อริยมณี (จันต๊ะ). “ศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๖.

พระมหาอนันต์ คอนนอก. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดนครราชสีมา”. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๔๐.

ภัทรพร สิริกาญจน. “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทของพระคัมภีร์สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๑๘.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ภาพประกอบ

พระราชวิริยาภรณ์
เจ้าคณะจังหวัดพะเยา ผู้ก่อตั้งกลุ่มสัจจะออม

พระครูโสภิตจรรย์กร
เจ้าอาวาสวัดแม่ใส

ชาวบ้านชอบซื้อหวย

สถานที่ตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส
วัดแม่ใส ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ถวयरยช้อ สมารคกลุ่มส้จจะอมทรรพ์

การจ้ดการการมีส่วนร่วมของสมารคกลุ่มส้จจะอมทรรพ์
ชุมชนบ้านแม่ใส

สมาชิกกลุ่ม ๗ นำเงินสะสมมาฝาก

สมาชิกกลุ่ม ยื่นสมัครเป็นสมาชิก และ ยื่นเอกสารการกู้ยืม

นำเงินกู้จะออมทรัพย์มาใช้ในการลงทุนค้าขาย

นำเงินกู้จะออมทรัพย์มาใช้ในการลงทุน สินค้าเกษตร

นำเงินกู้สัจจะออมทรัพย์มาใช้ในการลงทุนเย็บผ้า

นำเงินกู้สัจจะออมทรัพย์มาใช้ในการลงทุนค้าขาย

สิ้นปีรับเงินปันผลกำไร

ชุมชนสงบสุขร่มเย็นเพราะร่มธรรม

คณะกรรมการกลุ่มสี่จะออมทรัพย์ฯ

การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มสัจจะออมทรัพย์

การถ่ายทอดความรู้แก่พระสงฆ์ที่มาศึกษาดูงาน
กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ไธ

การถ่ายทอดความรู้แก่พระสงฆ์ที่มาศึกษาดูงาน
กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่ใส

พิธีเปิดป้าย
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแม่ใส

ภาคผนวก ข

ระเบียบกลุ่มออมทรัพย์ (สัจจะ) เพื่อการผลิตบ้านแม่ใส ตำบลแม่ใส
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ระเบียบข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์ (สัจจะ) เพื่อการผลิตบ้านแม่ใส
ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

หมวดที่ 1 ข้อความทั่วไป

- 1.1 ชื่อกลุ่มออมทรัพย์ (สัจจะ) เพื่อการผลิตบ้านแม่ใส
- 1.2 สถานที่ดำเนินการ ศาลาเนกประสงค์ หมู่ที่ 2 ต.แม่ใส อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา
- 1.3 กลุ่มออมทรัพย์ (สัจจะ) เพื่อการผลิตบ้านแม่ใส ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2527
- 1.4 วัตถุประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์ฯ บ้านแม่ใส ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการ
อำนวยการกำหนดขึ้น

หมวดที่ 2 วัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มและดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ (สัจจะ) เพื่อการผลิตบ้านแม่ใส

- 2.1 เพื่อสร้างแหล่งเงินทุนให้สมาชิกกู้ยืม เพื่อใช้จ่ายกรณีจำเป็นและส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่มฯ
- 2.2 เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักเก็บออมหรือฝากสัจจะ
- 2.3 เพื่อให้รู้จักทำงานในระบบกลุ่ม และสร้างสรรค์ความสามัคคีภายในกลุ่ม
ให้มีศักยภาพความเข้มแข็ง ความพอเพียงทั้งทางเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ในสังคม
พึ่งพาตนเองได้
- 2.4 เพื่อสร้างให้กลุ่มมีความสามารถในการดำเนินงานในการประกอบอาชีพ
- 2.5 เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการรวมกลุ่มและดำเนินกิจกรรม
ของกลุ่ม
- 2.6 เพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริมกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์
- 2.7 เพื่อสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในด้านคุณธรรม จริยธรรม มีความพอเพียง

หมวดที่ 3 คุณสมบัติที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มและหน้าที่อันพึงประสงค์

- 3.1 ต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในบ้านหมู่ที่ 2, 3, 4, 8, 9, 12 ตำบลแม่ใส และมีทะเบียนบ้าน
อยู่ในครัวเรือนนั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 6 เดือน
- 3.2 ผู้เยาว์ที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกต้องได้รับการยินยอมของผู้ปกครองและมีผู้รับผิดชอบ
- 3.3 ต้องไม่เป็นผู้มีสติวิปลาส จิตฟั่นเฟือน หุนหันวึก ดาบดทั้งสองข้าง หรือเป็นใบ้

- 3.5 ต้องมีความประพฤติเรียบร้อย เสียสละเพื่อส่วนรวม ยึดมั่นในกฎข้อบังคับของสถาบันฯ และศรัทธาการดำเนินงานของสถาบันฯ ไม่ทำความวุ่นวายกับสถาบันฯ หรือสร้างความแตกแยกในกลุ่มสมาชิก และไม่แสวงหาผลประโยชน์กับสถาบันฯ ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
- 3.6 ต้องสมัครเข้าเป็นสมาชิกภาพปณิกสงเคราะห์ของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแม่ใส อีกทางหนึ่งด้วยยกเว้นกรณีสมัครเข้าเป็นสมาชิกในกลุ่ม / องค์กรเครือข่าย ไม่ถือว่าเป็นสมาชิกภาพปณิกสงเคราะห์
- 3.7 จะเข้าเป็นสมาชิกได้คือเมื่อคณะกรรมการอำนวยการพิจารณาเห็นชอบ ไม่ต่ำกว่า 5 คน ถือเอาที่ประชุมคณะกรรมการเป็นข้อยุติ
- 3.8 สมาชิกที่ลาออกไปแล้วจะกลับเข้ามาใหม่ต้องครบ 5 ปี จึงจะมีสิทธิ์สมัครได้

หมวดที่ 4 ประเภทสมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแม่ใส

- 4.1 ประเภทสามัญ ได้แก่สมาชิกผู้บรรลุนิติภาวะที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกโดยความสมัครใจ
- 4.2 ประเภทวิสามัญ ได้แก่ผู้เยาว์และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกโดยผู้ปกครองหรือตัวแทนของสถาบันฯ รับรอง
- 4.3 ประเภทกิตติมศักดิ์ ได้แก่พระภิกษุสงฆ์ ข้าราชการและข้าราชการบำนาญ ที่เลื่อมใสศรัทธาและสมัครใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกได้ แต่ในการประชุมสมาชิกทุกครั้ง เมื่อมีการขอมติในที่ประชุมกำหนดให้สมาชิกประเภทสามัญเท่านั้นที่มีสิทธิออกเสียง สมาชิกประเภท ข้อ 4.2 , 4.3 ไม่มีสิทธิในการลงมติแต่มีสิทธิเสนอข้อคิดเห็นได้ตามที่สถาบันฯ ร้องขอและเห็นสมควร

หมวดที่ 5 การเข้าเป็นสมาชิก

- 5.1 มีคุณสมบัติครบถ้วนตามหมวดที่ 3 ข้อ 3.1 – 3.8
- 5.2 ต้องเสียเงินค่าสมัคร 10 บาท ค่าธรรมเนียมแรกเข้า 20 บาท ค่าเครือข่ายสถาบันฯ อำเภอ 10 บาท ค่าสงเคราะห์ 10 บาท เงินค่าสมัครและค่าธรรมเนียมทางสถาบันฯ จะไม่คืนให้ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น กลุ่ม / องค์กรเครือข่ายที่สมัครเป็นสมาชิกไม่ต้องเสียค่าสงเคราะห์
- 5.3 สถาบันฯ จะทำการเปิดรับสมัครสมาชิก โดยรับสมัครปีละ 1 ครั้ง ในวันที่ 1 มกราคม ทุกปี
- 5.4 เอกสารหลักฐานในการสมัครเป็นสมาชิกประกอบด้วย สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือเอกสารหลักฐานอื่นที่คณะกรรมการอำนวยการเห็นชอบ

หมวดที่ 6 การขาดสภาพการเป็นสมาชิก

- 6.1 ตาย
- 6.2 ลาออก และได้รับการอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการอำนวยการ
- 6.3 ขาดคุณสมบัติ ตามหมวดที่ 3 ข้อ 3.1 - 3.8
- 6.4 ต้องคำพิพากษาของศาลให้เป็นบุคคลล้มละลาย
- 6.5 ขาดการส่งเงินตั้งจะติดต่อกัน 3 ครั้ง (3 งวด) โดยไม่มีเหตุผล
- 6.6 ประพฤติผิดระเบียบของสถาบันฯ อย่างร้ายแรง และกรรมการของสถาบันฯ พิจารณาให้ออก
- 6.7 สมาชิกขาดคุณสมบัติตามหมวดที่ 3 ข้อ 3.1 - 3.8 ทางสถาบันฯ จะคืนเงินฝากสั่งจะให้เท่านั้น และต้องไม่มีหนี้สินผูกพันกับสถาบันฯ
- 6.8 การประชุมใหญ่สามัญประจำปี หากมีสมาชิกขาดประชุม 3 ครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลกรรมการมีมติให้ออกก็ได้
- 6.9 ถ้ามีหนี้สินผูกพันกับสถาบันฯ ให้ชดใช้ให้สถาบันฯ ให้หมดก่อนจึงจะมีสิทธิ์ลาออกได้
- 6.10 ขาดสะสมติดต่อกัน 3 ครั้งโดยไม่มีเหตุผล

หมวดที่ 7 การประชุม

- 7.1 การประชุมสมาชิกทุกคนต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม
- 7.2 คณะกรรมการอำนวยการและกรรมการพิจารณาเงิน ต้องประชุมร่วมกันทุกวันที่ 26 ของเดือน
- 7.3 คณะกรรมการสถาบันฯ ทุกฝ่ายต้องประชุมร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
- 7.4 การประชุมใหญ่สามัญประจำปี ต้องมีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และสมาชิกต้องเข้าร่วมประชุมทุกคน โดยเฉพาะสมาชิกประเภทสามัญ
- 7.5 หากขาดการประชุมติดต่อกัน 3 ครั้งโดยไม่มีเหตุผล กรรมการพิจารณาให้ออกจากการเป็นสมาชิกได้ (ยกเว้นมีผู้ปกครองหรือผู้แทนรับผิดชอบในการประชุม)
- 7.6 การใช้มติที่ประชุมให้ใช้วิธีตกลงกันด้วยวาจาเป็นหลัก หากไม่สามารถหาข้อยุติได้ ให้ใช้เสียงส่วนมากเป็นเกณฑ์การตัดสินใจ
- 7.7 การประชุมทุกครั้งเลขานุการสถาบันฯ จะต้องจดบันทึกการประชุมไว้เป็นหลักฐาน ทุกครั้งลงในสมุดบันทึกการประชุม
- 7.8 การประชุมทุกครั้งต้องมีสมาชิกเข้าร่วมประชุม โดยในที่ประชุมมีมติยกมือครั้งหนึ่ง ถือเป็นอันสิ้นสุด สำหรับการนับจำนวนองค์ประชุมให้นับจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมการประชุมในแต่ละครั้งเป็นเกณฑ์
- 7.9 สมาชิกที่ไม่เข้าร่วมประชุม จะต้องเคารพมติและยอมรับปฏิบัติตามมติของที่ประชุมสมาชิกทุกครั้ง

หมวดที่ 8 การส่งเงินสัจจะสะสมประจำงวด และการถอนหุ้นเงินสัจจะสะสม

- 8.1 เงินฝากสัจจะ หมายถึง เงินที่สมาชิกตกลงที่จะฝากหรือออมไว้กับสถาบันฯ ตามแต่จะตกลงกันโดยให้ถือว่าเงินออมเป็นเงินสะสมจะถอนหรือปิดบัญชีได้ก็ต่อเมื่อพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกและไม่มีหนี้ผูกพัน หรือคำประกันกับสมาชิกรายอื่นใด ตามระเบียบของสถาบันฯ
- 8.2 เงินฝากพิเศษ หมายถึง เงินรับฝากจากกลุ่มเครือข่ายประเภทต่าง ๆ นอกเหนือจากเงินออมสัจจะประจำสามารถกู้ยืมได้ โดยมีตัวแทนของสถาบันฯ มีอำนาจจัดทำสัญญา นิตกรรมตามที่สถาบันฯ กำหนดและกู้ได้ในกลุ่มเสมือนสมาชิกเพียงหนึ่งรายการเท่านั้น
- 8.3 สมาชิกต้องส่งเงินสัจจะสะสมประจำงวด ตามจำนวนเงินที่คนแจ้งไว้ในใบสมัครเป็นประจำ
- 8.4 ต้องส่งเงินสัจจะด้วยตนเองหรือฝากผู้แทนที่รับผิดชอบมาแทนได้เป็นบางครั้ง
- 8.5 การขาดส่งเงินสัจจะประจำงวด และกรณีไม่สามารถส่งเงินสัจจะได้ในเดือนนั้นถือว่าขาดส่งเฉพาะงวดนั้น
- 8.6 หากขาดการเป็นสมาชิกสถาบันฯ ทางสถาบันฯ จะจ่ายเงินสัจจะสะสมที่มีอยู่ในสถาบันฯทั้งหมดคืนให้ โดยจะคืนให้ในวันส่งเงินสัจจะประจำงวดในเดือนถัดไป และไม่จัดค่าธรรมเนียม หมวด 6 ข้อ 6.9
- 8.7 การจ่ายเงินปันผล สถาบันฯ จะจ่ายเงินปันผลให้สมาชิกสิ้นปีทางบัญชีภายในเดือนธันวาคม ของทุกปี
- 8.8 รายได้ที่เกิดจากดอกเบี้ยของเงินสัจจะตามข้อ 8.4 ปันผลให้กับสมาชิกเมื่อจบชุดประจำปี
- 8.9 สมาชิกทุกคนจะต้องส่งเงินสัจจะ ณ ที่ทำการของสถาบันฯ ศาลาเนกประสงค์ หมู่ที่ 2 ด.แม่ใส อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา ทุกวันที่ 1 ของทุกเดือนตั้งแต่เวลา 08.00 - 15.00 น. (ไม่เว้นวันหยุดราชการ)
- 8.10 สมาชิกที่ไม่มีหนี้สินผูกพันกับสถาบันฯ ที่มีความประสงค์จะถอนเงินสะสม (สัจจะ) ของตนเองได้ 2 ใน 3 ของเงินสัจจะที่สะสมไว้กับสถาบันฯ ปีละ 1 ครั้งเท่านั้น แต่ต้องเป็นคั้งปี คือ เดือนมกราคมของทุกปีเท่านั้น (ยกเว้นเมื่อมีความจำเป็นที่กรรมการเห็นชอบ)
- 8.11 สมาชิกที่จะเพิ่มหรือลดเงินสะสมจะกระทำได้คือเมื่อวันที่ 1 ของเดือนมกราคมหรือวันสิ้น ปี ทางบัญชี
- 8.12 หากสมาชิกมีเงินสะสมในบัญชีมากกว่าเงินกู้สามัญสามารถผลักดันหักส่งชำระหนี้สินคืนได้

หมวดที่ 9 การเงินและรายได้ของสถาบันฯ

9.1 รายได้ของสถาบันฯ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) รายได้ประจำ ได้จากเงินฝากสัจจะสะสมและดอกเบี้ยอันเกิดจากเงินสัจจะสะสม และดอกเบี้ยเงินกู้หรือผลกำไรสุทธิผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากเงินสถาบันฯ
- 2) รายได้อื่น ๆ เช่นเงินค่าสมัคร และเงินบริจาคอื่น ๆ

9.2 รายได้จากข้อ 9.1 ให้คณะกรรมการอำนวยการนำฝากธนาคารพาณิชย์ โดยแต่งตั้งกรรมการผู้มีอำนาจฝากถอนไม่น้อยกว่า 3 คน และให้ประธานอำนวยการเป็นหลัก โดยนำเงินสัจจะสะสมทั้งหมดในแต่ละเดือนที่สมาชิกนำมาสะสมไว้กับสถาบันฯ และเงินชำระหนี้คืนพร้อมดอกเบี้ยนำฝากธนาคารพาณิชย์ ในวันเดียวกันไม่เกิน 16.00 น. ของ วันที่ 1 ของเดือน ยกเว้นหากวันใดตรงกับวันหยุดของธนาคารให้นำฝากในวันทำการถัดไป เมื่อมีเหตุจำเป็นคณะกรรมการอำนวยการ จะต้องรับผิดชอบเงินฝากและเงินชำระหนี้คืนพร้อมดอกเบี้ยของสมาชิกไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น

9.3 ให้แยกบัญชีเงินฝากเป็น 2 ประเภท คือ บัญชีเงินสะสมและบัญชีผลกำไร ดอกเบี้ยที่เกิดจากการเงินของสถาบันฯ ทุกประเภทไว้อย่างชัดเจน

9.4 รายได้จากข้อ 9.2 ให้ปฏิบัติตามระเบียบตามข้อ 9.3 โดยนำฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ ประเภทเพื่อเรียก

9.5 เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่สถาบันฯ ได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน

หมวดที่ 10 หลักเกณฑ์และวิธีการให้เงินกู้แก่สมาชิก

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

10.1 เงินกู้ประเภทเงินฉุกเฉิน ให้ผู้ได้ในกรณีเหตุฉุกเฉินตามลำดับ ดังนี้

- 1) กรณีเจ็บป่วยโดยเฉพาะการประสบอุบัติเหตุ
- 2) ประสบภัยธรรมชาติ
- 3) การเกิด - การตาย
- 4) กรณีเกิดคดีความที่สมควรได้รับการช่วยเหลือ
- 5) การศึกษาของบุตร/นำไปประกอบอาชีพที่สุจริต
- 6) สำหรับวงเงินผู้ฉุกเฉินให้กู้ได้ไม่เกิน 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน) และกำหนดส่งใช้คืนภายใน 5 เดือนพร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท ต่อ เดือน ตามที่สถาบันฯกำหนดและการส่งใช้เงินเป็นรายเดือน (ตามปฏิทินเงิน คั่นเดือนละ 1,000 บาท พร้อมดอกเบี้ย)

10.2 เงินกู้ประเภทสามัญ ในกรณีที่สมาชิกมีความประสงค์ขอกู้เงินไปประกอบอาชีพ หรือ

สวัสดิการของครอบครัวให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

- 1) สมาชิกมีเงินสะสมไม่ต่ำกว่า 30,000 บาท จะกู้เงินสามัญจากสถาบันฯ ได้ไม่เกิน 90,000 บาท
- 2) สมาชิกมีเงินสะสมไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท จะกู้เงินสามัญจากสถาบันฯ ได้ไม่เกิน 30,000 บาท
- 3) สมาชิกมีเงินสะสมไม่ต่ำกว่า 5,000 บาท จะกู้เงินสามัญจากสถาบันฯ ได้ไม่เกิน 15,000 บาท
- 4) สมาชิกมีเงินสะสมไม่ต่ำกว่า 2,000 บาท จะกู้เงินสามัญจากสถาบันฯ ได้ไม่เกิน 6,000 บาท
- 5) สมาชิกมีเงินสะสมไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท จะกู้เงินสามัญจากสถาบันฯ ได้ไม่เกิน 3,000 บาท
- 6) สมาชิกกู้เงินสามัญจากสถาบันฯ 30,000 บาท จะต้องส่งภายใน 30 เดือน จนกว่าจะหมดหรือครบจำนวนที่กู้ไปจึงจะมีสิทธิ์กู้เงินสามัญจากสถาบันฯ ได้
- 7) สมาชิกกู้เงินสามัญจากสถาบันฯ 15,000 บาท จะต้องส่งภายใน 20 เดือน จนครบจำนวนที่กู้ไปจึงจะมีสิทธิ์กู้ใหม่ได้
- 8) สมาชิกกู้เงินสามัญจากสถาบันฯ 6,000 บาท จะต้องส่งภายใน 15 เดือน จนครบจำนวนที่กู้ไปจึงจะมีสิทธิ์กู้ใหม่ได้
- 9) ดอกเบี้ยเงินกู้สามัญให้เรียกเก็บอัตราร้อยละ 1 บาทต่อเดือน ความที่สถาบันฯ กำหนด
- 10) การส่งใช้เงินกู้สามัญ ต้องส่งใช้เงินคืนพร้อมดอกเบี้ยทุกเดือนตามจำนวนที่กู้ไปจนครบจำนวน
- 11) ผู้มีสิทธิ์กู้เงินสามัญ จะต้องเป็นสมาชิกที่ส่งเงินสะสมมาแล้วไม่ต่ำกว่า 6 เดือน และผู้ที่จะมีสิทธิ์เงินฉุกเฉินจะต้องเป็นสมาชิกที่ส่งเงินสะสมมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 เดือน
- 12) การกู้เงินพิเศษ สมาชิกจะต้องประกันชีวิต และหลักฐานค้ำประกันต้องจําเอง ตามกฎหมาย กู้ได้ตั้งแต่ 60,000 บาท ถึง 600,000 บาท ส่งใช้คืนภายใน 72 งวด (6 ปี) คิดอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 0.84 สตางค์และไม่เกิน 1 บาท

หมวดที่ 11 หลักค้ำประกันเงินกู้ทุกประเภท

- 11.1 จะต้องได้รับการยินยอมจากคู่สมรส หรือผู้ปกครอง
- 11.2 การยื่นแบบขอเงินกู้ทุกประเภทจะต้องมีผู้ค้ำประกันตั้งแต่ 3 คนเป็นสมาชิกในสถาบันฯ พร้อมเอกสารหลักฐานทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน
- 11.3 การกู้เงินทุกประเภทถ้าหากไม่เงินวงเงินสะสมของตนเอง ไม่ต้องใช้ผู้ค้ำประกัน

ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการอำนาจการและกรรมการฝ่ายพิจารณาเงินกู้
เห็นชอบ

- 11.4 การกู้เงินเกินวงเงินสะสมของตนเอง ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เชื่อถือได้ เช่น โฉนด, ใบรับรองเงินได้รายเดือนและต้องจดทะเบียนจำนองตามกฎหมาย หรือมอบอำนาจให้ประธานอำนาจการเป็นตัวแทนของสถาบันฯ โดยเสียค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นหน้าที่ ของผู้กู้เป็นผู้ดำเนินการจ่ายเองพร้อมประกันชีวิตมอบกรมธรรม์ให้กับตัวแทนสถาบันฯ หรืออยู่ที่ดุลยพินิจของคณะกรรมการอำนาจการและกรรมการฝ่ายพิจารณาเงินกู้จะพิจารณา
- 11.5 สามี่ - ภรรยา หรือบุคคลในครัวเรือนเดียวกัน จะค้ำประกันเงินกู้ให้กัน ไม่ได้ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
- 11.6 ผู้ที่กู้เงินจากสถาบันฯ มีความประสงค์ที่จะลาออก ต้องส่งใช้เงินกู้ทุกประเภทพร้อมดอกเบี้ยตามที่สถาบันฯ กำหนดให้ครบจำนวนก่อน
- 11.7 สมาชิกที่มีความประสงค์ที่จะลาออกจากการเป็นสมาชิก จะต้องแจ้งล่วงหน้าให้คณะกรรมการอำนาจการทราบก่อน 1 เดือน และไม่มีหนี้สินผูกพันกับสถาบันฯ
- 11.8 ผู้ค้ำประกันจะต้องเป็นสมาชิกสถาบันฯเท่านั้น บุคคลภายนอกไม่มีสิทธิ์ และให้มาลงลายมือชื่อต่อหน้ากรรมการอำนาจการหรือกรรมการฝ่ายพิจารณาเงินกู้เท่านั้น ผู้ค้ำประกันจะต้องรับผิดชอบเงินกู้ของสมาชิกที่กู้ไปในทุกกรณี และเปรียบเสมือนผู้กู้หากมีปัญหาต้องยินยอมชดใช้ แทนผู้กู้ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น

หมวดที่ 12 การควบคุมเกี่ยวกับหลักฐานประกันและการเรียกคืนเงินกู้ทุกประเภท

- 12.1 ให้คณะกรรมการอำนาจการติดตามและตรวจสอบเงินกู้ทุกประเภท ให้มีหลักประกันครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์และวิธีของสถาบันฯ เพื่อความมั่นคง ผู้กู้จะต้องมีผู้ค้ำประกัน 3 คน ที่เป็นสมาชิกของสถาบันฯ(ยกเว้นวงเงินที่ขอกู้ไม่เกินจำนวนเงินที่สะสมที่ผู้ขอกู้มีอยู่ในทะเบียนเงินสะสม ผู้กู้สามารถใช้เงินสัจจะเป็นหลักประกันแทนการค้ำประกันได้ และอยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการอำนาจการและกรรมการฝ่ายพิจารณาเงินกู้)
- 12.2 ในกรณีผู้กู้เงินไม่ส่งใช้เงินที่กู้ไปพร้อมดอกเบี้ย จะต้องยินยอมให้คณะกรรมการอำนาจการหรือกรรมการฝ่ายพิจารณาเงินกู้มีอำนาจในการหักเงินสะสมในบัญชีและเงินผลประโยชน์อื่น ๆ ของสมาชิกหากไม่เพียงพอที่จะต้องหักผู้ค้ำประกันจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบชำระหนี้แทนให้กับ ผู้ที่ตนเองเป็นผู้ค้ำประกันให้ทั้งหมดจนครบจำนวนไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
- 12.3 การเก็บรักษาเอกสาร ต่าง ๆ หลักฐานเงินกู้ คำร้องขอผู้เงิน บันทึกลงของกรรมการตลอดจนสัญญาผู้เงิน คณะกรรมการอำนาจการหรือกรรมการฝ่ายพิจารณาเงินกู้

จะต้องเก็บไว้เป็นหลักฐานถาวรและปลอดภัย โดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของ
 เหมอัญญิก และประธานกรรมการอำนวยการจะปฏิเสธใด ๆ ไม่ได้ทั้งสิ้น

12.4 จัดทำเอกสารหลักฐานทะเบียนคุมเงินทุกประเภทเป็นปัจจุบัน

หมวดที่ 13 การเก็บรักษาเงินและการอนุมัติเงินกู้ทุกประเภท

- 13.1 เงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการฝ่ายพิจารณาเงินกู้เสนอให้ประธานกรรมการอำนวยการ
 มีอำนาจอนุมัติให้กู้ได้โดยไม่เกินวงเงิน ตามที่กำหนดไว้
- 13.2 เงินกู้สามัญ ให้อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการฝ่ายพิจารณาเงินกู้เป็นผู้เห็นชอบเสนอ
 ให้ประธานอำนวยการอนุมัติ
- 13.3 การลงชื่ออนุมัติให้ประธานอำนวยการสถาบัน ฯ เป็นผู้มีอำนาจลงนามอนุมัติ
 ในแบบขอกู้
- 13.4 เงินกู้ประเภทฉุกเฉิน ให้อำนาจเหมอัญญิกเป็นผู้เก็บรักษาสำรองไว้จ่ายครั้งละ ไม่เกิน
 10,000 บาท
- 13.5 เงินกู้ประเภทสามัญ ให้จ่ายจากเงินสะสมประจำเดือนและเงินในบัญชีธนาคาร
 ที่คณะกรรมการอนุมัติให้กู้เป็นคราวไป

หมวดที่ 14 การจัดสรรผลกำไรเมื่อสิ้นปี

- 14.1 การจัดสรรผลกำไรสุทธิประจำปี เมื่อสิ้นปีโดยหักเป็นค่าตอบแทนของคณะกรรมการ
 อำนวยการในวงเงินไม่เกิน 45,000 บาท
- 14.2 ส่วนที่เหลือเป็นกำไรสุทธิและจัดสรร ดังนี้
  - 1) ให้กันไว้เป็นทุนสำรองดำเนินการของสถาบัน ฯ ร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิทั้งหมด
  - 2) ให้เป็นเงินเฉลี่ยคืนแก่สมาชิกตามส่วนแบ่งดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งสมาชิกผู้กู้แต่ละคน
 เสียให้แก่สถาบัน ฯ ระหว่างปีแต่ไม่เกิน ร้อยละ 3 ของกำไรสุทธิ
  - 3) ให้เป็นเงินปันผลตามหุ้นแก่สมาชิกในอัตราไม่เกินร้อยละ 75 ของกำไรสุทธิ
 โดยคิดตามส่วนแบ่งตามจำนวนหุ้นที่มีอยู่ในบัญชีเงินสะสมในวันสิ้นปี
  - 4) ให้เป็นทุนสำรองการฉาบปกิสงเคราะห์สมาชิก ร้อยละ 5 ของกำไรสุทธิเก็บไว้ที่
 สถาบัน ฯ
  - 5) ให้เป็นค่าประกันความเสี่ยง ร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิและเก็บไว้ในสถาบัน ฯ
  - 6) สวัสดิการ ของสมาชิก ร้อยละ 5 ของกำไรสุทธิเก็บฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์

หมวดที่ 15 ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแม่ใส

- 15.1 คณะกรรมการบริหารสถาบัน ฯ ประกอบด้วยคณะกรรมการมี 4 ฝ่าย คือ
  - 1) คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ
  - 2) คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริมสินเชื่อ (พิจารณาเงินกู้)
  - 3) คณะกรรมการฝ่ายติดตามตรวจสอบ

4) คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

15.2 คณะกรรมการอำนวยการพ้นจากหน้าที่

- 1) ดาย
- 2) ลาออก
- 3) ครบวาระ
- 4) คณะกรรมการอำนวยการมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่า 2 ใน 3 ของกรรมการทั้งหมด เนื่องจากมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือไม่มาปฏิบัติงานติดต่อกันเกิน 3 ครั้ง โดยไม่มีเหตุผล
- 5) ขาดคุณสมบัติตามหมวดที่ 6 ข้อ 6.1 - 6.10
- 6) หากกรรมการว่างลงขณะที่อยู่ในระหว่างวาระให้คณะกรรมการอำนวยการสรรหาจากสมาชิกแทน

15.3 คณะกรรมการดำเนินงานอยู่ในวาระ 5 ปี เมื่อหมดวาระให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันประชุมใหญ่ประจำปี (โดยให้ประธานอำนวยการออกหนังสือเชิญสมาชิกเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง)

15.4 การดำเนินงานของสถาบันฯ ถ้ามีอุปสรรคปัญหา ให้ประชุมหาข้อยุติให้ถือเอาเสียงส่วนข้างมากเป็นการชี้ขาดร่วมกับคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เป็นอันสิ้นสุด โดยจะเรียกร้องความเสียหายหรือผลประโยชน์ใด ๆ และจะนำไปฟ้องร้องไม่ได้ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น (หากมีผู้กรณีให้มีการสืบหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยเสียก่อนจึงจะดำเนินการโดยคณะกรรมการทุกฝ่าย)

15.5 คณะกรรมการอำนวยการ ถ้าหากขาดการปฏิบัติงานเกิน 3 ครั้งติดต่อกันในรอบปี โดยไม่มีเหตุผลให้คงเงินค่าตอบแทนประจำปี

15.6 การเก็บรักษาเงินสะสมของสมาชิกและการขอกู้เงินประจำเดือน ให้อู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนวยการและกรรมการฝ่ายพิจารณาเงินกู้ โดยการควบคุมดูแลของประธานอำนวยการเป็นผู้รับผิดชอบโดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น

15.7 คณะกรรมการอำนวยการจะคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของสถาบันฯ ทุกประเภท โดยไม่มีการหลีกเลี่ยงใด ๆ ทั้งสิ้น

15.8 ให้ประธานกรรมการอำนวยการสถาบันฯ จัดการเงินทุนชุมชนบ้านแม่ไส หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ไส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นผู้รักษาระเบียบนี้จนกว่าจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยสมาชิกหรือคณะกรรมการทุกฝ่ายเห็นควรแก้ไขในที่ประชุมใหญ่ทุกครั้ง

15.9 การดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันฯไม่ว่าในกรณีใด ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในระเบียบนี้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทุกฝ่ายในการวินิจฉัย โดยถือเสียส่วนข้างมากเป็นเกณฑ์และให้ถือเป็นอันยุติ จะนำไปฟ้องร้องหรือดำเนินการกรณีใด ๆ ไม่ได้ทั้งสิ้น

15.10 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ มีดังนี้

15.10.1 คณะกรรมการอำนวยการ - ประธานหรือรองประธานมีอำนาจหน้าที่อนุมัติเงินกู้ทุกประเภท และบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันด้านการเงิน, การบัญชี, นุคลากรและพัสดุ พร้อมจัดทำงบดุลรายงานกิจการประจำปีส่งให้คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบบัญชี กำหนดภายในระยะเวลาสามสิบวัน ก่อนสิ้นปีทางบัญชีทุกปี และเสนองบดุลรายงานทางการเงินและกิจการต่าง ๆ ในที่ประชุมให้สมาชิกทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

- คำตอบแทนได้จากการจัดสรรผลกำไรสุทธิตามมติที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกเห็นชอบ เมื่อสิ้นปีทางบัญชี

15.10.2 คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริมสินเชื่อ (เงินกู้)

- มีอำนาจหน้าที่พิจารณาเงินกู้ทุกประเภทเห็นชอบเสนอให้ประธานหรือรองประธานอำนวยการอนุมัติและติดตามกำกับชำระเงินกู้คืนพร้อมดอกเบี้ยของสมาชิกที่กู้ไป
- คำตอบแทนอยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการอำนวยการพิจารณาเมื่อสิ้นปีทางบัญชี

15.10.3 คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ

- มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบ ประเมินผล การบริหารงาน บริหารจัดการการเงิน การบัญชี นุคลากรและพัสดุ ของคณะกรรมการทุกฝ่าย แล้วรายงานให้คณะกรรมการอำนวยการและที่ประชุมสมาชิกประจำปีได้รับทราบ
- คำตอบแทนอยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการอำนวยการพิจารณาเมื่อสิ้นปีทางบัญชี

15.10.4 คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

- มีอำนาจหน้าที่ประชาสัมพันธ์ กิจการต่าง ๆ ของสถาบันฯ ให้สมาชิกและองค์กรต่าง ๆ รับทราบตามความเหมาะสม
- คำตอบแทนอยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการอำนวยการพิจารณาเมื่อสิ้นปีทางบัญชี

15.10.5 คณะกรรมการที่ปรึกษา

- มีอำนาจหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เสนอแนะกิจการต่าง ๆ ของสถาบันการจัดการ
เงินทุนชุมชนบ้านแม่ใส
- ค่าตอบแทน ไม่มี

15.11 การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่สร้างรายได้และผลกำไรที่เกิดกับสถาบันฯ ให้อยู่ในดุลย
พินิจของคณะกรรมการอำนวยการ กรรมการทุกฝ่าย กรรมการฝ่ายตรวจสอบและ
ที่ปรึกษาเห็นสมควร

15.12 ให้สมาชิกทุกคนยึดถือปฏิบัติตามกฎระเบียบและระเบียบนี้ทุกประการจนกว่าจะมีการ
แก้ไขเปลี่ยนแปลง

ประกาศ ณ วันที่ 1 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 เป็นต้นไป

(ลงชื่อ)

(นายบุญรักษ์ นนทศรี)

ประธานกรรมการอำนวยการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแม่ใส
หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

“คนเราเมื่อมีความสามารถที่ดีเป็นทุนรอนอยู่ ก็จะไม่มัววันอัปจน ข่มหาทางสร้างตัว
สร้างฐานะให้ก้าวหน้าได้เสมอ ข้อสำคัญในการสร้างฐานะนั้นจะต้องถือหลักค่อยเป็นค่อยไป
ด้วยความรอบคอบ ระวังระวังและความพอเหมาะพอดีไม่ทำเกินฐานะและกำลัง หรือทำด้วย
ความเร่งรีบรู้จักเก็บรู้จักออมชีวิตก็จะเป็นสุข”

พระบรมราชาทนต์พิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

10 กรกฎาคม 2540

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พระครูพิศาลธรรมรักจิต ฉายา ฐมฺมรฤจิโต
เกิด	๑ กรกฎาคม ๒๔๕๘
สถานที่เกิด	ณ บ้านเลขที่ ๒๒ หมู่ ๔ ต.สันสลี อ.เวียงป่าจ.เชียงราย
การศึกษา	นธ.เอก, พธ.บ. (ศาสนาและปรัชญา) รุ่นที่ ๕๔ พ.ศ. ๒๕๕๐ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
อุปสมบท	เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗ ณ อุโบสถวัดบ้านห้วยน ต.ห้วยน อ.เชียงคำ จ.พะเยา
สังกัด	วัดใหม่หลวง ต.บ้านใหม่ อ.เมือง จ.พะเยา
เข้าศึกษา	๘ มิถุนายน ๒๕๕๒
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดใหม่หลวง ต.บ้านใหม่ อ.เมือง จ.พะเยา โทร. ๐๘๒-๖๑๖๑๗๑๔